

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

051 «Економіка»

Форма навчання: _____ заочна _____
очна (денна), заочна, дистанційна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Євроінтеграційний вектор конкурентного розвитку України: економічні
ефекти та виклики»

(назва теми)

здобувача _____ Нагорної Олександри Петрівни _____
(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: ___ д.е.н ___ професор Цимбал Людмила Іванівна _____
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

_____
(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: _____ д.е.н., професор Столярчук Я.М.

_____
(підпис)

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки та менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівниця проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

Цимбал Л.І.

_____ (підпис)

_____ 2024_ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри міжнародної
економіки

Столярчук Я.М.

_____ (підпис)

_____ 2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачці вищої освіти _____ Нагорній Олександрі Петрівні _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ заочної _____ форми навчання

денної, заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему «_Євроінтеграційний вектор конкурентного розвитку України: економічні ефекти та виклики_»

Тему затверджено наказом ректора Університету від 29.06.2023_р. №_933-ст_____

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах: звітів міжнародних організацій, нормативно-праової бази України, вітчизняних та європейських провайдерів статистичних даних, монографічної літератури та періодичної літератури.

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ І ЗАКОНОДАВЧІ ПЕРЕДУМОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ <i>(назва розділу)</i>
Розділ 2	РОЗДІЛ 2. МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ В РАМКАХ ОТРИМАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ВІД ІНТЕГРАЦІЇ В ЄС <i>(назва розділу)</i>
Розділ 3	РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ТА ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗМІНИ ДЛЯ ПРИСКОРЕННЯ ПРОЦЕСУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ <i>(назва розділу)</i>

Об'єкт дослідження:	Економічна діяльність країни з врахуванням існуючих нормативно правових документів щодо європейської інтеграції України;
Предмет дослідження:	Особливості розвитку України в умовах процесу інтеграції до ЄС в кризових умовах
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Дослідити виклики для України у реалізації стратегії європейської інтеграції та перспективи як для України так і для ЄС в умовах функціонування на єдиному ринку; надати рекомендації для України які б могли пришвидшити досягнення інтеграції України та покращити імідж країни в міжнародному правовому середовищі, проаналізувати статистичні дані макроекономічних показників ЄС та України:

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	<ul style="list-style-type: none"> - дослідити поняття «національні інтереси» та визначити національні інтереси України; - визначити стан двосторонніх відносин між Україною та 27-ма країнами ЄС; - розкрити сутність існуючих стратегічних угод, що зокрема стали основою для отримання Україною статуту кандидата на вступ до ЄС;
У розділі 2	<ul style="list-style-type: none"> - узагальнити досвід реалізації національних інтересів євроінтеграційного напрямку країнами-членами союзу; - ідентифікувати тенденції економіки ЄС враховуючи загальноекономічну кон'юнктуру європейського середовища; - визначити перспективу розвитку партнерських торговельно-економічних відносин між Україною та ЄС;
У розділі 3	<ul style="list-style-type: none"> - ідентифікувати потенційні напрями розвитку для прискорення інтеграції України до ЄС; - визначити виклики та економічні ефекти для України що є можливими в умовах процесу європейської інтеграції;

Завдання підготував науковий керівник

_____

(підпис)

Цимбал Л.І.

_____

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

Завдання одержав здобувач

_____

(підпис)

Нагорна О.П.

_____

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота містить 104 сторінки, 2 таблиці, 28 рисунків, список використаних джерел 72 найменувань, 2 додатки.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНІ ЕФЕКТИ ТА ВИКЛИКИ

Об'єктом дослідження виступає економічна діяльність країни з врахуванням існуючих нормативно правових документів щодо європейської інтеграції України.

Предметом дослідження є особливості розвитку України в умовах процесу інтеграції до ЄС та криз.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи полягає в дослідженні викликів для України у реалізації стратегії європейської інтеграції та перспективи як для України так і для ЄС в умовах функціонування на єдиному ринку; надати рекомендації для України які б могли пришвидшити досягнення інтеграції України та покращити імідж країни в міжнародному правовому середовищі, проаналізувати статистичні дані макроекономічних показників ЄС та України;

Завданнями роботи є:

- визначити національні інтереси України, зокрема в контексті європейської інтеграції та в умовах воєнного стану, як потенційних векторів розвитку;
- охарактеризувати історичні етапи що призвели до надання статусу країни-кандидата на вступ до ЄС Україні та розкрити теоретичні аспекти діючих угод та стратегій з питань стратегічного партнерства з ЄС;
- визначити основні аспекти двосторонніх відносин України з 27-тьма країнами ЄС станом на 2022-2023 роки;
- проаналізувати загальну кон'юнктуру європейського середовища;
- проаналізувати макроекономічні показники та визначити стан економіки України за 2017-2021 роки, а також перспективність галузей секторів економіки та ведення конкурентної діяльності на європейському ринку;

- визначити напрями удосконалення міжнародних відносин України з урядами країн ЄС;
- окреслити рекомендації та пропозиції для України: проаналізувати та підсумувати в якому напрямі України потрібно здійснювати реформи/зміни для покращення регулювання міжнародних відносин з країнами ЄС а також проаналізувати можливості та виклики для України в контексті інтеграції країни до союзу;

За результатами дослідження сформульовано можливі напрямки розвитку України з врахуванням існуючих євроінтеграційних стратегій та стратегічний угод що започатковані між урядом України та представниками урядів країн Європейського Союзу; сформульовано напрями трансформації дипломатичної служби для формування нових можливостей та забезпечення динамічного розвитку економіки України; визначені перспективні галузі секторів економіки які потенційно створюватимуть конкурентцію на ринку ЄС що водночас задовільнить як національні інтереси України так і інтереси країн ЄС.

Період виконання кваліфікаційної магістерської роботи – вересень – лютий

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи – 2023 – 2024 р.

Рік захисту роботи – 2024 р.

Ключові слова: національні інтереси, європейська інтеграція, глобалізація, стратегічне партнерство, бізнес, Україна, макроекономічні показники, кон'юнктура, чинні документи, угода, міжнародні відносини, дипломатія, двостороннє співробітництво, acquis, ЄС.

В і д г у к
про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувачки факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Нагорної Олександри Петрівни
на тему «Євроінтеграційний вектор конкурентного розвитку України: економічні ефекти і виклики»

- 1.Актуальність теми пов'язана з євроінтеграційними прагненнями України та її активним поступом до Європейського Союзу. Це викликає потребу розуміння ключових особливостей європейського законодавства та викликів і загроз як для економіки України, так і для ЄС.
- 2.Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи: в роботі досліджено особливості євроінтеграційного поступу відносно нових країн членів Європейського Союзу, визначено ключові аспекти вступу та особливості формування документів.
- 3.Наявність самостійних розробок автора: автором розроблено рекомендації для реалізації євроінтеграційних прагнень України, можливостей української економіки та ключових викликів.
4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: запропоновані висновки та рекомендації можуть бути використані при формуванні стратегії розвитку економіки України з урахуванням дотримання стандартів Європейського Союзу та євроінтеграційних прагнень України.
5. Наявність недоліків: робота значно би виграла за наявності розрахунків економічних результатів вступу України до Європейського Союзу, ризиків економічної інтеграції та імплементації нормативних актів, присутні стилістичні та граматичні помилки
6. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота виконана на належному рівні, відповідає вимогам до кваліфікаційних магістерських робіт та може бути допущена до захисту перед екзаменаційною комісією із загальною оцінкою 40 балів

Науковий керівник
Д.е.н., професор,
Професор кафедри
міжнародної економіки

Людмила ЦИМБАЛ

“ ___ ” _____ р.

РЕЦЕНЗІЯ
на магістерську роботу
студентки Київського національного економічного університету імені Вадима
Гетьмана
групи ME602 ЗМ спеціальності 051 «Економіка»
Нагорної Олександри Петрівни
на тему
**«Євроінтеграційний вектор конкурентного розвитку України:
економічні ефекти та виклики»**

Питання європейської інтеграції України є актуальним особливо сьогодні в умовах наявності загроз національній безпеці України та необхідності захисту інших національних інтересів країни в контексті глобальних геополітичних змін. Відповідь на запитання: чи конкурентною буде інтеграція України на європейські ринки, та окрім викликів чи матиме Україна економічні ефекти від інтеграції до союзу також зумовлює актуальність теми/

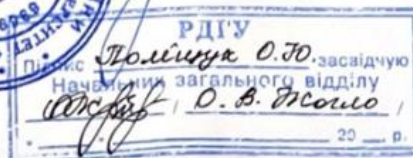
Мета дослідження передбачає дослідження викликів для України у реалізації стратегії європейської інтеграції для України та країн Європейського союзу та економічних ефектів в умовах функціонування на єдиному ринку.

Завданнями дослідження були: проаналізувати науково-методичну літературу за метою дослідження, визначити рівень розвитку двостороннього співробітництва України з 27-ма країнами ЄС, визначити національні інтереси України, охарактеризувати історичні етапи процесу набуття статусу кандидата на вступ до ЄС, визначити загальну кон'юнктуру європейського ринку та України завдяки аналізу макроекономічних показників, визначити напрями удосконалення міжнародних відносин України з урядами країн ЄС.

Було проведено аналіз науково-методичної літератури, що дозволив сформулювати мету, завдання дослідження, провести узагальнення наявних досліджень і обґрунтувати їх результати. Для аналізу були використані такі методи дослідження: інформаційний вид діяльності, опрацювання інтернет-джерел, опрацювання авторефератів дисертацій за темою дослідження, теоретичний метод.

Магістерська робота Нагорної Олександри Петрівни на тему **«Євроінтеграційний вектор конкурентного розвитку України: економічні ефекти та виклики»** відповідає вимогам написання кваліфікаційної роботи спеціальності 051 «Економіка» і може бути оцінена на «Відмінно».

Доцент кафедри менеджменту
Рівненського державного
гуманітарного університету
кандидат економічних наук

доцент Поліщук Олена Юріївна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ І ЗАКОНОДАВЧІ ПЕРЕДУМОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	6
1.1. Національні інтереси України як визначальні вектори євроінтеграційного розвитку країни	6
1.2. Правове підґрунтя стратегічного партнерства України з Європейським Союзом.....	14
1.3. Система двохсторонніх відносин України з країнами ЄС	22
РОЗДІЛ 2. МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ В РАМКАХ ОТРИМАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ВІД ІНТЕГРАЦІЇ В ЄС.....	38
2.1. Загальноєкономічна кон'юнктура європейського ринку в контексті можливостей в процесі інтеграції України	38
2.2. Шлях реалізації євроінтеграційних прагнень, як національних інтересів країнами-членами союзу	56
2.3. Розвиток партнерських торговельно-економічних відносин між Україною та країнами ЄС.....	66
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	84
3.1. Напрями удосконалення дипломатичних економічних та торговельних відносин України з ЄС.....	84
3.2 Виклики та можливості європейської інтеграції України	90
ВИСНОВКИ.....	100
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	105
ДОДАТКИ	114

ВСТУП

Усвідомленість у питаннях складності сучасних викликів визиває до спільного їх вирішення, адже глобальні проблеми вимагають синергії зусиль різних націй для забезпечення насамперед сталого розвитку суспільства. Так, враховуючи циклічність як форму економічного розвитку, економічні кризи є закономірним явищем для розвитку як національних економік так і світового господарства в цілому. Проте, в силу стрімкого розвитку інформаційних технологій, фокусу на інноваціях, проблеми стають складнішими для вирішення, і їх вплив на сучасне суспільство є вагомим. Ключовими аспектами впливу глобалізації на сучасне суспільство та виклики з якими стикаються національні держави є технологічний прогрес, питання кібербезпеки, соціальна нерівність та міграція, недостатня ефективність міжнародного управління, зміна клімату, міжнародний тероризм, пандемії, військові конфлікти.

У 2020 році обсяг економічних вигод у грошовому вимірі, від використання певних активів, а також завдяки взаємозалежних економік країн що розвиваються від розвинених країн, зазнав значного спаду внаслідок пандемії. Це спричинило кризу. Проте, швидко обсяги результатів від економічних діяльностей країн повернулися до допандемічного рівня.

Водночас, повномасштабне військове вторгнення Росії на територію України посилила існуючі проблеми в глобальному вимірі та нагальність у їх вирішенні, в тому числі країн Європейського Союзу та України, адже як вже зазначалось сучасне суспільство є взаємозалежним, і негативний вплив на одну з економік країни яка залучена в міжнародний бізнес матиме негативні наслідки для інших.

Сьогодні одним із національних інтересів України є європейська інтеграція, що в свою чергу вимагає змін та адаптацій в українському законодавстві, проведення реформ згідно вимог ЄС, оскільки основною причиною прийняття нових країн до союзу є посилення його конкурентноспроможності. Водночас першочерговим завданням України є реалізація національної безпеки та

покращення діяльності дипломатичних представництв задля захисту інтересів прав та свобод громадян країни за кордоном. Застосування дипломатичної служби в зовнішній політиці країни в сучасних умовах мають справляти позитивний вплив на авторитет та імідж формуючи відповідний образ країни, особливо в геополітичному контексті чого і не вистачає Україні.

Питання європейської інтеграції України вимагає початково визначити національні інтереси України, адже у негативному вимірі національні інтереси країн що інтегруються до альянсів, союзів, можуть нівелюватись. Національні інтереси – є інтересами усіх суб'єктів господарювання та суспільства що функціонують в політичній системі та реалізуються через інтереси держави. Пошук пріоритетів у реалізації відповідних умов щодо повоєнного відновлення та успішної інтеграції України до ЄС, вивчення процесів європейської інтеграції інших країн, можливості та виклики для України від європейської інтеграції визначають актуальність досліджуваної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виклики від європейської інтеграції з якими Україна може стикнутися або можливості які отримати висвітлюються переважно вітчизняними авторами але також висвітлюють ці питання в своїх роботах і іноземні автори. Варто зазначити що з 2022 року висновки дослідників щодо перспектив євроінтеграції України, щодо можливостей та викликів є припущеннями що відрізняються між собою. Інформація оновлюється швидко, оскільки Україна працює в напрямі реалізації угоди про асоціацію з ЄС, працює у дипломатичному полі, що в свою чергу змінює перспективи та розвиток подій. Аналіз виконання вимог ЄС Україною, аналіз загальноєвропейської кон'юнктури, аналіз макроекономічних показників України, визначення національних інтересів України може дати відповідь на запитання: чи конкурентною є інтеграція України на європейські ринки, та окрім викликів чи матиме Україна можливості від інтеграції до союзу та реформування яких галузей має бути. Саме це й зумовлює актуальність вибраної теми.

Об'єкт дослідження - економічна діяльність країни з врахуванням існуючих нормативно правових документів щодо європейської інтеграції України;

Предмет дослідження – особливості розвитку України в умовах процесу інтеграції до ЄС;

Мета дослідження - дослідити виклики для України у реалізації стратегії європейської інтеграції та економічні ефекти як для України так і для ЄС в умовах функціонування єдиного ринку; надати рекомендації для України які б могли пришвидшити досягнення інтеграції України та покращити імідж країни в міжнародному правовому середовищі, проаналізувати статистичні дані макроекономічних показників ЄС та України;

Завдання дослідження:

- визначити національні інтереси України, зокрема в контексті європейської інтеграції та в умовах воєнного стану, як потенційних векторів розвитку;
- охарактеризувати історичні етапи що призвели до надання статусу країни-кандидата на вступ до ЄС Україні та розкрити теоретичні аспекти діючих угод та стратегій з питань стратегічного партнерства з ЄС;
- визначити основні аспекти двосторонніх відносин України з 27-тма країнами ЄС станом на 2022-2023 роки;
- проаналізувати загальну кон'юнктуру європейського середовища;
- проаналізувати макроекономічні показники та визначити стан економіки України за 2017-2021 роки, а також перспективність галузей секторів економіки та ведення конкурентної діяльності на європейському ринку;
- визначити напрями удосконалення міжнародних відносин України з урядами країн ЄС;
- окреслити рекомендації та пропозиції для України: проаналізувати та підсумувати в якому напрямі Україні потрібно здійснювати реформи/зміни для покращення регулювання міжнародних відносин з країнами ЄС а також проаналізувати можливості та виклики для України в контексті інтеграції країни до союзу;

Методи дослідження. Кваліфікаційна магістерська робота виконана за допомогою методів теоретичного аналізу задля розуміння сутності понять «національний інтерес» а також історичних етапів процесу європейської інтеграції

України; статистичного аналізу маркекономічних показників та порівняння даних, з допомогою яких було визначено стан європейського економічного середовища та українського; було проаналізовано чистий прибуток топ компаній за обсягами прибутку в Україні в певних галузях з доходами компаній в країнах ЄС; графічні методи було застосовано задля структуризації статистичних даних. Метод системно-структурного аналізу та класифікації було використано при визначенні макроекономічних факторів а також визначення національних інтересів та викликів, можливостей для України в контексті європейської інтеграції.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці рекомендацій щодо прискорення ефективності процесу інтеграції України, визначенню перспективних напрямків розвитку України та визначення національних інтересів реалізація яких забезпечить стійкий розвиток та створить конкурентне середовище на ринках ЄС.

Інформаційна база кваліфікаційної магістерської роботи: статистичні видання офіційних джерел та інформаційні джерела Інтернет, звіти рейтингових агенств та міжнародних організацій, наукові статті, тези вітчизняних та зарубіжних науковців, законодавчі та правові документи.

Структура кваліфікаційної магістерської роботи – робота складається з 3-ьох розділів, у 2-ох з яких по 3 підрозділи та у 3-ому 2 підрозділи. Загальний обсяг роботи – 115 сторінок; кількість рисунків – 28; кількість таблиць – 2; кількість джерел у списку використаних джерел – 72.

Апробація результатів роботи: Результати наукового дослідження було опубліковано у збірнику матеріалів студентської науково-практичної конференції «Міжнародний вимір відновлення економіки України», назва тез «Зелене повосенне відновлення України в контексті інтегрування до Європейського Союзу».

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ І ЗАКОНОДАВЧІ ПЕРЕДУМОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

1.1. Національні інтереси України як визначальні вектори євроінтеграційного розвитку країни

Сучасність на сьогодні вимагає від національних держав світу все більшої ефективності у функціонуванні існуючих механізмів та а також процесів їх адаптації відповідно до глобальних тенденцій та викликів що вони спричиняють. Умови існування в якому функціонують суб'єкти господарювання в сучасному глобалізованому світі це умови що створюються внаслідок особливостей розвитку інтеграційних та глобалізаційних процесів які стають все складнішими та багатогранними.

Глобалізаційні процеси, які в історії розвивалися від часів Античного світу до років сучасності, по-різному впливали на життя суспільства, а також на аспекти економіки, культури нації, політичні процеси, і на розвиток держави в цілому. Сучасне суспільство - високотехнологічне та взаємопов'язане між собою суспільство в свою чергу, стає все більше залежним від швидкого розвитку технологій. Розвиток технологій, світовий доступ до інформації, розвиток мережевих технологій, інформаційна масовість внаслідок появи ЗМІ та соціальних мереж є чинниками що здійснили вагомий вплив на суспільство. Водночас сучасному суспільству та державам необхідно долучатися до вирішення глобальних проблеми та боротися з викликами (зміна клімату, міжнародний тероризм, пандемії, військові конфлікти). Варто зауважити, що внаслідок інформаційній революції глобальним питанням постає кібербезпека. Також проблемою сучасності є соціальна нерівність, міжнародна міграція. Ці проблеми потребують швидкого та ефективного обміну інформацією для пошуку високотехнологічних рішень. Це

виклики які породжує глобалізація у сучасному світу, і які потребують спільного вирішення та прийняття ефективних рішень та управління на міжнародному рівні.

Однак, економічні втрати, зростання нерівності в умовах економічної рецесії протягом останніх п'яти років спровокували уповільнення розвитку глобалізаційних процесів. Причинами сповільнення стали світова пандемія та повномасштабна війна в Україні, що ще більше загострили чинники дезінтеграційних процесів. Але як зазначається у дослідженні Центру Разумкова, статистика 2000-2022 років є суперечливою. Аналітичне дослідження статистики засвідчило, що обсяги світової торгівлі по відношенню до глобального ВВП зменшувались за 2020 рік, проте, протягом 2021 року обсяги світового експорту у % почали відновлюватись до допандемічного рівня [1]. Аналіз цих протилежних тенденцій засвідчує, що людство не готове відмовлятися від ідеї глобалізації і надалі намагатиметься зберегти взаємозалежність у існуючих та майбутніх суспільних відносинах.

У 2022 році під впливом повномасштабної війни в Україні глобалізаційні виклики набули більш матеріального значення – втрати доходів, збіднілість великої частки населення через посилення наявної соціальної нерівності у світі, виклики у веденні фіскальної та монетарної політик.

Варто зауважити і на ще одному існуючому глобальному виклику для світу – зміна клімату, що напряду пов'язано з фінансовими ризиками: збільшення волатильності світових цін, зростання інфляції та як результат посилення фінансової нестабільності. Наприклад, важливо враховувати, що підвищення цін на пальне та добрива в свою чергу може бути причиною збільшення виробничих витрат фермерів. Це може призвести до зростання вартості сільськогосподарської продукції або зменшення обсягів вирощування продукції. Підвищення цін (або зростання інфляції) може бути причиною підвищення відсоткових ставок Центральними банками країн. Однак, як відомо, жорстка монетарна політика ускладнює доступ до вільних фінансових ресурсів для суб'єктів господарювання, та може спричинити девальвацію національних валют. На наступних етапах відповідна політика може викликати збільшення імпорту продовольства та

енергоносіїв, сприяючи продовольчій кризі в країні, обмеженню платоспроможності домогосподарств та підвищенню рівня бідності.

Про кореляційний зв'язок між кліматом та монетарною політикою, а також фінансовою стабільністю зазначають також аналітики Національного банку України в Інфляційному звіті за липень. “Зміна клімату і пов’язані екстремальні погодні умови можуть негативно вплинути на вартість активів, зокрема землі, нерухомості, виробничих потужностей тощо. Оскільки ці активи можуть бути заставою за кредитами, зміна їхньої ціни несе ризики для банківської системи. Зростання волатильності внутрішніх і зовнішніх цін на сільськогосподарську продукцію може впливати на допустимі показники інфляції.” [2]. У таких умовах основна роль центрального банку – мінімізувати вплив цінових шоків, насамперед, через розвиток ринку страхування, ринку форвардних операцій та запровадження оцінки активів з урахуванням можливого негативного впливу зміни клімату.

Як вже зазначалось, сучасний світ є об’єднаним – відповідно тенденції розвитку і проблем є спільними для всього людства, але водночас в залежності від принципів і порядку організації вищих органів державної влади в конкретній країні, від рівня життя населення, від наявності певних ресурсів, формулюються специфічні національні інтереси в кожній з держав. Як правило, задоволення і захист національних інтересів, має допомогти зберегти свою суверенність та незалежність держави, покращувати добробут населення та рівень життя, забезпечувати національну безпеку для громадян, забезпечити права та свободи громадян, зберегти культурний спадок. Однак, захист національних інтересів держави часто вимагає співпраці різних державних та громадських структур враховуючи внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на країну.

До наукового обігу поняття „національний інтерес” увійшло порівняно недавно - у 1935 р. воно було вперше включене у Оксфордську енциклопедію соціальних наук [3].

Національні інтереси виражаються в юридичній документації та правових актах та затверджуються на різних організаційно-правових рівнях. В Україні такими рівнями є рівень вищого органу в системі органів виконавчої влади, рівень

центральної влади, рівень місцевих органів виконавчої влади між якими взаємозв'язки будуються на засадах субординації. А документами є Конституція України, законодавство України, міжнародні договори та угоди, плани та стратегії розвитку, рішення та акти Кабінету Міністрів України.

Згідно з Законом України «Про основи національної безпеки України» національні інтереси визначаються як «життєвоважливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток» [4].

Формування стратегічної мети, стратегічних завдань, напрямків розвитку нації, розуміння потреб держави – аспекти, які визначають здебільшого урядові структури держав для розуміння національних інтересів держави, що в свою чергу визначає їхні майбутні дії в глобальних справах та положення держави в контексті світової інтеграції. Якщо держава здатна ефективно та компетентно захищати свої національні інтереси, це сприяє стійкому та сталому розвитку держави, сприяє її впливовості на міжнародній арені і забезпечує благополуччя громадян.

Зазначимо, що національні інтереси в контексті розвитку інтеграційних та дезінтеграційних процесів в контексті глобалізації має свої переваги, але також ставить перед собою виклики. Нівелювання національних інтересів є одним з негативних аспектів впливу глобалізаційних процесів. Глобалізація сприяє збільшенню обсягів міжнародної торгівлі та інвестицій, що може призвести до залежності країни від зовнішніх ринків та іноземних інвесторів. Фінансові кризи можуть мати серйозний вплив на національну економіку та фінансові інтереси країн. Країни можуть бути змушені пристосовувати свої зовнішні політичні дії та інтереси до міжнародних норм і стандартів. Тому важливо збалансувати ці процеси та враховувати національні інтереси та потреби громадян при розробці політик та стратегій відповіді на глобальні виклики.

Дотримуватись стратегії розвитку країни, розвиваючи коопераційні зв'язки з іншими країнами та міжнародними організаціями для досягнення спільних цілей, балансувати національні інтереси країни з умовами глобалізаційного світу важливе

питання для кожної країни. І для України це питання потребує досліджень, адже в контексті європейської інтеграції потрібно насамперед визначити які саме національні інтереси України варто захищати з урахуванням можливих негативних аспектів глобалізаційних процесів на національні інтереси України.

Конституція України містить ряд положень, які стосуються національних інтересів країни. Зокрема, національні інтереси визначаються в розділах 1,2,4 та 5 Конституції. Розділ I «Загальні засади конституційного ладу» містить основні принципи, які визначають національні інтереси України. Зокрема, стаття 1 Конституції встановлює, що Україна є суверенною і незалежною, її територіальна цілісність є недоторканою, а гарантується розвиток демократії та прав людини. Розділ II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» містить положення про права і свободи людини, які є однією з важливих складових національних інтересів. Наприклад, стаття 24 Конституції визначає право на життя, стаття 31 - право на вільну думку та вираз власних поглядів. Розділ IV «Президент України» також містить положення про захист національних інтересів. Президент України є гарантом національної безпеки і національних інтересів. Розділ V «Верховна Рада України» визначає роль парламенту у визначенні національних інтересів та в ухваленні законів, які сприяють їх реалізації [4].

У той же час, як зазначають аналітики та вітчизняні науковці, доволі складно сформулювати національні інтереси в суспільстві яке є розколотим за певною ознакою та в якому немає консенсусу більшості з питань розвитку. Про те, що Україна виступає прикладом «розколотого суспільства» зазначає І. В. Пантелейчук у статті «Національний інтерес як механізм формування геополітичного іміджу» [3]. Як зазначається розколоте суспільство сформовано внаслідок історично-культурних передумов а також внаслідок політичної еліти з різними політичними інтересами, що конфліктують між собою і затримують прийняття важливих стратегічних рішень. Наявність різного розуміння прав і свобод громадянина, неефективна взаємодія громадян з владою є факторами, внаслідок яких, в Україні відсутнє бачення єдиного вектору розвитку суспільства та уряду. Зокрема

аналогічної думки дотримується автор С. Гантінгтон, стверджуючи, що Україна „розколота країна”, дві частини якої належать до різних цивілізацій [5].

Французький вчений Е. Тодд зазначає, що «Україна у історичному і соціологічному відношенні являє собою тільки погано сконструйовану, розпливчату зону, яка сама ніколи не була джерелом модернізації» [6]. Тобто, в сучасних умовах спостерігається не сприйняття України як окремого та самостійного геополітичного суб'єкта. Дослідники відзначають, що результатом такого напрямку стала геополітична відстороненість України, що власне відображає необхідність у додатковому обґрунтуванні геополітичного існування України між двома геополітичними світами - Європа та Азія.

Враховуючи вище зазначені дослідження іноземних та вітчизняних авторів щодо національних інтересів, Україні варто розробляти та вибудовувати концепцію геополітичного іміджу зважаючи на історичні традиції в основі яких лежить етнічні та релігійні питання.

Інший базовий національний інтерес України - збереження національних цінностей, захисту економічного і політичного суверенітету, власної соціально-культурної ідентичності. На думку Ф. Медвідя, реалізація цих напрямків сприятиме усвідомленню незалежності державних структур України, усвідомлення національних інтересів елітою, сприятиме згуртуванню сучасної української нації і дасть можливість державі проводити активну внутрішню і зовнішню політику [7].

Питання ідентифікації незалежної України як самостійного геополітичного суб'єкта зумовлює потребу мілітаризації економіки та суттєвого зміцнення сектору безпеки завдяки для розвитку оборонної промисловості орієнтуючись на виробництво зброї. Для спрощення цього процесу сектор безпеки України має бути повністю переведений на стандарти НАТО, що передбачає зокрема високий рівень стандартизації та уніфікації продукції військового призначення.

В контексті інтеграції України до ЄС важливим питанням є фінансова і макроекономічна стабільність України, що і визначає наступний національний інтерес України. Макроекономічною стабільністю України визначається і стабільність постачання сільськогосподарської продукції та транзиту

енергоресурсів до ЄС. Порушення фінансової стабільності в Україні матиме негативні наслідки для усього Європейського інтеграційного об'єднання через посилення в ньому наявних проявів розшарування. Для фінансової стабільності у поточних умовах передусім потрібно розробляти заходів для сповільнення диференціації суспільства на соціальні класи і послаблення внутрішніх дезінтеграційних процесів як в європейській спільноті так і серед українського суспільства а також розбудовувати ефективну систему валютного регулювання з метою запобігання девальвації гривні та втраті валютних резервів та здійснювати антиінфляційні заходи ринкового та адміністративного характеру (процентні ставки, урядовий контроль за цінами, податкове регулювання, емісія військових облігацій та ОВДП),

Пріоритетними національними інтересами України у контексті визначення напрямку євроінтеграційного розвитку країни, як зазначається у дослідженні «Геополітичні та гео економічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі» автора В.Юрчишин, є розвиток дипломатії, внесення умовного «Плану Маршалла» до складу національної стратегії розвитку, модернізація економіки в напрямі зеленої, посилення зацікавленості і ролі громадянського суспільства у питання політичної стабільності країни [8].

Бажаним є внесення умовного «Плану Маршалла» до складу національної стратегії розвитку. Як зазначається, цей «План» має стати засобом контрольованого фінансового супроводу національної стратегії і програм її реалізації. Обмежувальним чинником тут може стати брак державних коштів, однак це обмеження може бути (принаймні частково) компенсоване наявністю сильної політичної волі, якісної дипломатії, суспільною солідарністю [9].

Відновлення міст на основі «зеленої реконструкції», відбудова економіки відповідно до екологічних стандартів, що підвищить конкурентоздатність України має бути також потенційним національним інтересом України в контексті інтеграції до Європейського Союзу. Сьогодні Україна стоїть перед новим викликом, зумовленим необхідністю запровадження швидких і значних структурних та

інфраструктурних змін, які мають співвідноситися з «зеленими», «цифровими» і гуманітарними (демократія, права людини) пріоритетами [10]. Однак, застосування інструментів монетарної політики в контексті зеленої економіки гальмується, оскільки Центральними Банками не визнані ефекти зміни клімату як частина змісту монетарної політики.

Одним із основних на сьогодні національних інтересів України є також питання євроінтеграції. Євроінтеграція стала офіційним національним інтересом України. У 2017 році Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про зовнішню політику», в якому закріплено даний національний інтерес України. Європейська інтеграція є одним з пріоритетних національних інтересів основана на імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Аналіз положень Угоди забезпечив розуміння необхідних кроків для створення передумов для посилення конкурентноспроможності та співпраці українських установ з європейськими. Зокрема, ця угода містить низку положень та зобов'язань, які спрямовані на зближення України та ЄС у різних сферах, включаючи політичну, економічну, соціальну та культурну співпрацю.

Отже, аналізуючи всі вищезазначені факти, відмітимо, що пріоритетним завданням для України виступає процес визначення своїх геополітичних інтересів з урахуванням складної системи інтересів різних країн та сучасних умов — економічних, політичних, військових, релігійних вибудовуючи власну концепцію геополітичного іміджу та зміцнюючи сектор безпеки.

Водночас потрібно зважати, що макроекономічна стабільність та обороноздатність України є одним з чинників глобальної макроекономічної стабільності а також макроекономічної стабілізації України. Тому Україні потрібно забезпечити бачення єдиного вектору розвитку суспільства та уряду з одночасним збереженням національних цінностей, захисту економічного і політичного суверенітету, власної соціально-культурної ідентичності. Україні варто створювати умови життєдіяльності для соціальної рівності, для зменшення сили політичної влади, та зменшення вагомості у відстоюванні інтересів певних соціальних груп (кіл) які різняться між собою і спричиняють конфлікти.

Національними інтересами як векторами розвитку в контексті європейської інтеграції України є

- європейська інтеграція;
- розвиток дипломатії;
- внесення умовного «Плану Маршалла» до складу національної стратегії розвитку;
- модернізація економіки в напрямі зеленої;
- посилення зацікавленості і ролі громадянського суспільства у питання політичної стабільності країни;
- макроекономічна стабільність, обороноздатність та мілітаризація України;
- побудова геополітичного іміджу України між двома геополітичними центрами – Європа та Азія;
- зменшення соціальної нерівності та зменшення сили політичної влади;
- збереження національних цінностей, захисту економічного і політичного суверенітету;

1.2. Правове підґрунтя стратегічного партнерства України з Європейським Союзом.

Історія розвитку основних етапів співпраці Україна-ЄС триває з 1991 року і до сьогодні. У статті «Ukraine's EU Integration: A Long Way Home» авторки Ілони Сологуб наведені основні етапи співпраці Україна-ЄС починаючи з 1991 року, від початку коли Європейський Союз відзначив демократичний характер Всеукраїнського референдуму до отримання Україною статусу кандидата в ЄС (Додаток А) [11]. За цей час представники уряду України дипломатично вели переговори для більш тісної економічної співпраці в рамках політичного діалогу.

Шлях реформ України досить чіткий, що є затверджені офіційно у програмах МВФ, рекомендаціях Європейської комісії (2020) або документах щодо відновлення України (Becker et al., 2022). Внаслідок дипломатичної співпраці та переговорам між двома сторонами було ініційовано та підписано декілька стратегічних угод, схвалено Спільний план дій Україна-ЄС, затверджено Стратегію комунікації з питань європейської інтеграції України та розроблено план реалізації цієї Стратегії [12]. Зокрема, європейська інтеграція є ключовим зовнішньополітичним пріоритетом України, що закріпленій на законодавчому рівні у:

1. Законі України «Про основи національної безпеки України» (2018 р.) [13]
2. Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010 р.) в редакції від 1 січня 2015 року у статті 11 про забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в ЄС» [14].

Правові умови на початку становлення партнерських відносин між ЄС та Україною були започатковані з метою розвитку торгівельних відносин та покращення ефективності політичного діалогу між Україною та ЄС в базовому документі – в Угоді про партнерство і співробітництво у 1994 році. Згодом з'явилися положення про перспективи членства України в ЄС у стратегіях інтеграції України до Європейського Союзу у 1998 та 2000 роках. Однак, на сьогодні ці документи втратили чинність на підставі Указу Президента N 398/2015 (398/2015) від 07.07.2015. Саме в силу політичних змін в уряді деякі розпорядження з питань європейської інтеграції на сьогодні втратили чинність та є неактуальними.

Основними чинними нормативними документами в рамках співпраці Україна-ЄС є зазначені документи в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - Основні діючі стратегії та угоди з питань стратегічного партнерства та співробітництва між Україною з ЄС

Документ	Дата підписання
Угоду про асоціацію між Україною та ЄС (УА)	27 червня 2014 р

Продовження таблиці 1.1

Спільний план дій Україна-ЄС	21 Лютого 2005 року
Угода про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС	1 січня 2016 року
Угода про безвізовий режим з ЄС	11 травня 2017 р
Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України	09 грудня 2022
Угоду про спільний авіаційний простір	12 жовтня 2021 р
Угода про участь України в програмах ЄС Horizon Europe та Creative Europe	12 жовтня 2021 р
Угода про надання «Укренерго» статусу члена-спостерігача в європейській енергосистемі ENTSO-E	26 квітня 2022 р

Систематизовано на основі [11]

Положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, підписання якої відбулось у 2014 році, містять умови щодо політичної асоціації та економічної інтеграції [15]:

- Політична асоціація стосується питань пошуку компромісів щодо позицій України та ЄС із питань міжнародного миру та безпеки, забезпечення безпосередньої участі України в політиці, агенціях та програмах ЄС. Також з метою забезпечення інтересів національної безпеки України розробляються спільні дії.
- В основі економічної інтеграції – створення поглибленої та всебічної зони вільної торгівлі Україна – ЄС, яка поступово відкриватиме доступ Україні до внутрішнього ринку Євросоюзу. Ціль підписання другої частини положень Угоди про ЗВТ у тому, щоб почати в односторонньому порядку зменшення або скасування митних зборів ЄС на українські товари. Частина Угоди «Економічне та секторальне співробітництво» містить положення про умови гармонізації законодавства України з законодавством ЄС, зобов'язання про реформування інституцій та їх спроможності, реалізації державної галузевої політики.

УА, зокрема, містить положення щодо поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) для покращення торговельних відносин та економічного розвитку насамперед через скасування митних тарифів, квот, та адаптації українського законодавства, що пов'язане з торгівлею, до європейського. ЗВТ є невід'ємною

частиною УА, що у перспективі передбачає лібералізацію торгівлі товарами та послугами, вільний рух капіталів і як наслідок створення передумов для адаптації ключових секторів економіки до стандартів ЄС. Вцілому успішна реалізація положень УА щодо ПВЗВТ сприятиме усуненню технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та ЄС та розширить доступ до внутрішнього ринку ЄС для українських експортерів і, звісно, для європейських експортерів до українського ринку, поступово інтегруючи та готуючи економіку України до внутрішнього ринку ЄС.

Перевагами для України від виконання вимог ЗВТ є [16]:

- спрощені процедури проходження на митниці та зменшення їх вартості;
- гармонізація санітарних та фітосанітарних заходів, технічних регламентів;
- сприяння виходу української продукції на ринки третіх країн завдяки визнанню української продукції на ринку ЄС;
- доступ до держ закупівель ЄС;
- можливість надавати послуги європейським споживачам, відкривати філії в ЄС – тобто надавати послуги за трьома напрямками: відправляти фахівців від 6 місяців до 3 років – або транскордонне надання послуг для іноземних замовників – розробка ПЗ;

Зокрема, під час переговорного процесу щодо укладання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС сторонами було укладено ще низку угод, які направлені на успішне виконання цієї Угоди. Наприклад, угода «Про реадмісію осіб», «Про спрощення оформлення віз», «Про стратегічне співробітництво». Всі ці угоди направлені на поступове створення режиму свободи пересування людей між Україною та ЄС.

Також, відповідно до двоетапного Плану дій з лібералізації ЄС візового режиму для України у 2010 р. Україна та Євросоюз зобов'язалися вжити дій для встановлення безвізового режиму після виконання відповідних умов нашою державою: прийняття необхідних законодавчих актів та їх імплементація. Тому Президентом України у 2011 р. було схвалено Національний план з виконання

Плану дій з лібералізації ЄС візового режиму для України для реформування міграційно-візової та інших пов'язаних з нею сфер. А 11 травня 2017 році було підписано Угоду про безвізовий режим з ЄС.

З метою набуття повноправного членства України в ЄС урядом України було схвалено Стратегію комунікації з питань європейської інтеграції України та відповідно затверджено План заходів з реалізації стратегічного інтеграційного курсу держави в Європейський Союз та в Організацію Північноатлантичного договору. Згідно з розпорядженням від 09.12.2022 №1155-р Кабінету Міністрів України про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року було затверджено план реалізації цієї Стратегії на 2022-2024 роки [17]. Документ розроблений спільно Міністерством культури та інформаційної політики та Офісом Віце прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. Зі сторони Європейського Союзу Стратегію розроблено за експертної допомоги проєкту Association4U та Офісу реформ КМУ.

Метою Стратегії є збереження існуючого рівня підтримки курсу на вступ України до ЄС громадянами України і громадянами країн-членів ЄС, а також поступове покращення системної комунікації держави з громадянами щодо суті державної політики у сфері європейської інтеграції враховуючи виконання умов Угоди про асоціацію та інших договорів між Україною та ЄС, а також щодо секторальної інтеграції України в політичний, економічний, культурний простори ЄС, щодо ключових етапів інтеграції, а також забезпечувати моніторинг та протидію дезінформації на нейтралізацію курсу України на членство в ЄС [18].

Водночас у співпраці та за фінансової підтримки відповідних проєктів міжнародної технічної допомоги Європейського Союзу було проведено кілька комунікаційних кампаній, зокрема “Сила можливостей” та “EUKраїна”, які охоплювали широкі верстви населення та задіяли національні канали комунікацій: телебачення, радіо, зовнішню рекламу, онлайн-медіа та внутрішню рекламу.

В контексті Стратегії комунікації було сформовано урядову комунікаційну інфраструктуру щодо європейської інтеграції. Зокрема, було створено такі нові комунікаційні платформи: “Пульс Угоди”, “Євроінтеграційний портал”,

“Євроінтеграційний дайджест”. Водночас у співпраці та за фінансової підтримки відповідних проектів міжнародної технічної допомоги Європейського Союзу було проведено кілька комунікаційних кампаній, зокрема “Сила можливостей” та “EUКраїна”, які охоплювали широкі верстви населення та задіяли національні канали комунікацій: телебачення, радіо, зовнішню рекламу, онлайн-медіа та внутрішню рекламу [18].

Водночас комунікаційна інфраструктура охоплює вузьку аудиторію, а саме - державних службовців, експертів та журналістів, оскільки їх професійна діяльність полягає у відстеженні новин, зокрема і новин щодо євроінтеграції України. Щоб охопити ширше коло аудиторії потрібне належне фінансування національних комунікаційних кампаній.

Для досягнення головної мети Стратегії передбачається виконання громадянами України таких задокументованих у Стратегії цілей [18]:

- підтримка реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі
- розуміння процес реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції, його вплив на життя кожного громадянина та основних реформ у сфері європейської інтеграції.
- розуміння ключових етапів інтеграції України до Європейського Союзу завдяки: комунікації державними органами, установами та організаціями із ЗМІ, бізнесом, щодо імплементації положень Угоди про асоціацію; висвітленню теми європейської інтеграції та синхронізації гуманітарної політики країни з євроінтеграційними цілями держави; забезпеченню ефективної комунікації щодо протидії дезінформації, спрямованої на дискредитацію відносин України з Європейським Союзом.
- посилення взаємодії з державами-членами Європейського Союзу щодо публічної та практичної підтримки євроінтеграційного курсу України та підвищенню рівня обізнаності громадян держав-членів Європейського Союзу щодо стратегічного курсу європейської інтеграції України, відповідних реформ та заходів із зазначених питань.

- ефективна взаємодія державних органів та організацій щодо мети, змісту, результатів, практичної цінності реформ і заходів у рамках реалізації стратегічного курсу європейської інтеграції

В результаті, реалізація Стратегії повинна сприяти поширенню інформації про (очікувані) переваги від реформ у галузях, що передбачені Угодою про асоціацію та іншими договорами між Україною та Європейським Союзом [18].

Укладення угоди про Спільний авіаційний простір відбулося 12 жовтня 2021 року в межах 23-го Саміту Україна — ЄС в присутності Президента України Володимира Зеленського, Президента Європейської Ради Шарля Мішеля та Президента Європейської Комісії Урсули фон дер Ляен. Угода про Спільний авіаційний простір — це «авіаційний без віз» одночасно для українських та європейських авіаперевізників. Відповідно до положень Угоди, Україна матиме ідентичні можливості, правила й стандарти в галузі авіаперевезень, як і в держав-членів Євросоюзу на основі рівних правил безпеки авіації, управління повітряним рухом, соціальних прав працівників, електронних систем бронювання, захисту довкілля та забезпечення прав споживачів.

12 жовтня 2021 року, на 23-му Саміті Україна – Європейський Союз було офіційно підписано Угоду про участь України у Рамковій програмі з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» (2021-2027 роки) та Програмі з досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії «Євратом» (2021-2025 роки) [19]. Метою програми «Горизонт Європа» є вирішення глобальних проблем і сприяння промисловій модернізації шляхом узгоджених дослідницьких та інноваційних зусиль. Водночас цілями програми є зміцнення європейської науково-технічної бази та європейського дослідницького простору; підвищення інноваційного потенціалу та конкурентоспроможності Європи; реалізація пріоритетів суспільства, підтримка соціально-економічної моделі та цінностей Європи. Стратегічний план був підготовлений у рамках процесу спільного проектування за участю Європейського парламенту, держав-членів, зацікавлених сторін та громадськості. Визначає стратегічні орієнтації на спрямування інвестицій обсягом 95,5 млрд євро. Зосереджується на напрямі програми «Глобальні виклики

та європейська промислова конкурентоспроможність», а також охоплює відповідні заходи в інших напрямках та частину «Розширення участі та зміцнення Європейського дослідницького простору» [19].

Загальною метою Програми «Євратом» є проведення ядерних досліджень та забезпечення навчання підвищуючи ядерну безпеку з одночасним розвитком нових технологій ядерної енергетики., охорони та радіаційного захисту, а також досягнення цілей Програми «Горизонт Європа» [20,21]. Україна є асоційованим учасником програми «Євратом» з червня 2022 року. Участь українських організацій в цій програмі дозволить підвищити рівень безпеки українських АЕС та буде мати вплив на впровадження нових ядерних технологій в Україні. Адже, одним зі шляхів реалізації Європейського зеленого курсу є впровадження провідних ядерних технологій, зокрема малих модульних реакторів та технологій ядерного синтезу.

Реалізація програм створить необхідні передумови для становлення України як впливової європейської держави, шляхом розширення міжнародного науково-технічного співробітництва, створення сприятливих умов для здійснення науково-дослідницької діяльності, комерціалізації розробок, розбудови національної інноваційної сфери та розвитку співробітництва з європейськими країнами у питаннях визначення актуальних напрямів наукових та інноваційних досліджень.

26 квітня, у Варшаві відбулось підписання угоди про надання НЕК «Укренерго» статусу члена-спостерігача ENTSO-E, європейської мережі операторів системи передачі електроенергії. Статус члена-спостерігача дозволить НЕК «Укренерго» приєднатись до міжнародного об'єднання європейських операторів системи передачі. Як член-спостерігач український оператор зможе брати участь у засіданнях Регіональної Групи ENTSO-E «Континентальна Європа». Представники компанії зможуть увійти до робочих та експертних груп ENTSO-E, які займаються питаннями розвитку ринку електроенергії, балансування, допоміжних послуг, електронного обміну даними, розвитку кіберзахисту в електроенергетичному секторі, інтеграції відновлюваних джерел енергії тощо [22].

Отже, після завершення всіх внутрішньодержавних процедур, необхідних для ратифікації Угоди, українські вчені, інноватори та підприємці можуть мати доступ до всіх інструментів підтримки та залучати грантові кошти для реалізації спільних міжнародних проектів програм «Горизонт Європа» та «Євратом». Імплементация розділу «Економічне та секторальне співробітництво Угоди дасть змогу, по-перше, забезпечити більш поглиблене виконання положень Угоди щодо зони вільної торгівлі, оскільки сприятиме наближенню законодавства та регуляторного середовища України та ЄС, а відтак усуненню нетарифних торговельних бар'єрів, а, по-друге, сприятиме інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС та єдиного нормативного простору в переважній більшості секторів економіки та суспільного життя України. Варто наголосити на тому, що ЗВТ та вимоги які Україна має виконати згідно з угодою, повинно надати потужний імпульс загальному розвитку країни та створити сприятливе середовище для посилення торгівлі між двома сторонами а також євроінтеграції. Однак, вчені та аналітики зазначають про необхідність реформ в ЄС для зміцнення європейської єдності щодо механізму прийняття рішень та використання права вето, щодо більш узгодженої фіскальної політики, спільної зовнішньої політики та розширення ЄС. Тобто, ЄС вимагає більш ефективних механізмів прийняття рішень.

1.3. Система двохсторонніх відносин України з країнами ЄС

«Система двосторонніх відносин» між двома країнами відображає певний комплекс взаємодій а також співпраці у політичних аспектах, аспектах економіки, культури, безпеки, тощо. Однак двосторонні відносини відрізняються за своїми масштабами та ступенем взаємодії що здійснюються між країнами на глобальному рівні. Завдяки двостороннім відносинами визначається характер співпраці між країнами з урахуванням дипломатичних відносин, економічної взаємодії, а також взаємодії між суб'єктами господарювання, представників бізнесу. Обговорення та

вирішення питань щодо міжнародної безпеки, прав людини, розробка рішень глобальним викликам, співпраця у військовій сфері – аспекти які забезпечують стабільність та безпеку у системі двосторонніх відносин між державами [23].

Система двосторонніх відносин регулюються двосторонніми угодами, меморандумами, та іншими документами, що визначають рамки співпраці.

Між Україною та країнами Європейського Союзу внаслідок дипломатичної співпраці з кожною із країн започатковано певні умови співпраці та відносин, що фіксуються в угодах, меморандумах, тощо. Варто зауважити, що на сьогодні юридичними основами двосторонніх відносин між Україною та ЄС стали стратегічні засади співпраці у всіх сферах зазначені Угоди про асоціацію між Україною та ЄС з набуттям її чинності у 2017 році.

Двосторонні відносини між Україною та кожною з країн Європейського Союзу мають свої особливості та специфіку. Ці відносини охоплюють різні сфери, такі як політика, економіка, культура, безпека та інші. Важливо зауважити, що кожна країна має свої унікальні особливості у відносинах з Україною, і ці відносини розвиваються в контексті загального стратегічного партнерства між Україною та Європейським Союзом.

У сфері двосторонніх відносин України з державами регіону беруть участь самостійні структурні підрозділи Міністерства закордонних справ України – територіальні департаменти. Дані підрозділи здійснюють координацію зовнішньополітичних діяльностей, та захищають національні інтереси України у відносинах з цими державами. Зокрема, перед департаменти поставляються завдання що мають виконуватись. Для прикладу: реалізація зовнішньополітичного курсу України у політичній, економічній, гуманітарній та договірно-правових та інших сферах, ініціювання та моніторинг реалізацій двосторонніх і багатосторонніх домовленостей, координація дипломатичних інституцій України в країнах регіону, тощо.

Відповідальність за розвиток двостороннього співробітництва між країнами ЄС та України мають 2ТД та 1ТД згідно інформації на офіційній сайті Міністерства закордонних справ України [24,25]. За основу для аналізу двосторонніх відносин

України з країнами ЄС були обрані резюме Міністерства закордонних справ України щодо юридично затверджених умов співробітництва у сфері Спільної зовнішньої і безпекової політики, у сфері юстиції, свободи і безпеки, у сфері торговельно-економічне співробітництва. Спробуємо проаналізувати наступні критерії двостороннього співробітництва між 28-ми країнами ЄС та Україною, а саме: існуючі двосторонні органи високого рівня між країнами, договірно-правову базу, торговельно-економічне співробітництво, а також співробітництво у сфері культури, наукове та освітнє співробітництво, військове співробітництво.

Варто, однак, зазначити, що у зв'язку з воєнним станом в Україні дані Держстату України та НБУ за 2022 та 2023 рік не оприлюднюються.

В рамках двосторонніх відносин України з Республікою Австрія створено українсько-австрійську змішану Комісію з питань торговельно-економічних зв'язків а також українсько-австрійську Спільну Комісію з питань науково-технічного співробітництва. З Республікою укладено 89 чинних двосторонніх документів, зокрема у 2023 році було підписано меморандуми про енергетичне партнерство, та співробітництва у сфері навколишнього середовища. У 2022 році було підписано меморандум про співробітництво у сфері цифровізації а також Рамкову угоду про економічне співробітництво з розвитку проєктів. Австрія, зокрема, шостий найбільший інвестор за часткою обсягів (3,0%) прямих іноземних інвестицій що залучені в економіку України. У сфері культури австрійським урядом було підтримано проєкт та ініціативу Олени Зеленської щодо україномовних аудіогідів в австрійських музеях що є одним із пріоритетів в веденні культурної дипломатії України у 2020 році.

Між Бельгією та Україною утворено міжурядовий орган – Українсько-бельгійська Змішана Комісія з торговельно-економічного та фінансового співробітництва. Існують 18 чинних документів що формують договірну-правову базу для співпраці, однак багато з них на стадії опрацювання або етапі ратифікації. Між Україною та Королівством Бельгія розвивається співробітництво в галузі науки та освіти ґрунтуючись на укладених угодах про партнерство між українськими університетами та університетами Бельгії. Зазначається що

співпраця у культурній сфері між Україною та Бельгією за останні роки значно активізувалося. Відбуваються Тиждень українського мистецтва, виступи артистів балету, представлені українські кіносюжети на фестивалях у Бельгії, відбуваються зустрічі з українськими письменниками на Брюсельському книжковому ярмарку, тощо.

Двостороння договірно-правова база між українським урядом та урядом Данії налічує 70 двосторонніх угод про співпрацю, серед яких в рамках Данської програми сусідства (DANEP) Данія співфінансує ініціативу ЄС (EUACI), щодо посилення спроможностей інституцій антикорупційного спрямування, а також в цілому виступає за допомогу суспільству в протидії корупції. Програма UDEPP – програма енергетичного партнерства між країнами. За фінансової підтримки Данії реалізовується Програма, що спрямована на покращення ефективності та управлінських питань ЗСУ, зокрема задля досягнення інтеграції в НАТО. Данія є також контрибутором чотирьох Трастових фондів НАТО в Україні та активно виступає за інтеграцію до ЄС. Щодо торговельно-економічної співпраці, то сальдо торговельного балансу є позитивним, що означає більший експорт вітчизняної продукції в Данію за імпортом з країни партнера. Данія і є активним інвестором в економіку України, активи якої складаються як з прямих так і портфельних інвестицій. У різних сферах економіки України діє понад 300 данських компаній.

Двосторонні відносини України з Естонією набувають політичної сили та результативності передумовою яких стало закріплення 10 квітня 2023 року у коаліційній угоді зовнішньополітичного пріоритету щодо підтримки України Естонією а також Програмі дій на 2023-2027 роки. На понад 1% власного ВВП Естонія надала Україні військової допомоги. За даними Естонського державного статистичного застосунку торгове сальдо є негативним. В культурній сфері Естонія просуває формування позитивного іміджу країни, однак вагому роль відіграє українська діаспора в Естонській республіці. Україна співпрацює з Естонією і з питань в галузі освіти і науки. Важливу роль відіграє естонський освітній фонд “INNOVE”, який надає допомогу регіонам України у розбудові професійно-технічної освіти в Україні. Найбільш цікавим для України є досвід Естонії в

організації професійно-технічної освіти, інклюзивної освіти, розвитку ІТ-технологій та е-врядування.

Ключовими чинними документами правової бази для співпраці між Ірландією та Україною є наступні документи: Протокол про встановлення дипломатичних відносин від 01.04.1992 та Конвенція між Урядом України та Урядом Ірландії про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухилянням стосовно податків на доходи та доходів від відчуження майна і Протокол до неї

За результатами 2022 року Ірландія посідає 28 місце за обсягами двосторонньої торгівлі товарами між Україною та країнами Європи з питомою вагою 0,4 % від загального обсягу. Однак, сальдо торгового балансу від'ємне. У 2022 році обсяги торгівлі зменшилися насамперед через військово-політичні чинники внаслідок яких традиційний експорт зернових, чорних металів, добрив та палива зменшився не лише до Естонії а й до інших країн ЄС. Найбільший обсяг ірландських інвестицій надійшов до промисловості України. Інвестицій надходять і в будівельну галузь. Рішення ірландських будівельних компаній «Kingspan» та «CRH» інвестувати у будівництво кампусу стало позитивним сигналом для інвестиційного клімату.

Договірно-правова база українсько-ісландських відносин налічує 7 чинних документів серед яких на фінальній стадії підготовки – Угода між Україною та Ісландією про сприяння і взаємний захист інвестицій та Угода між КМУ та Урядом Ісландії про адміністративну допомогу у митних справах. Сальдо торгівлі послугами та товарами є негативним за 2022 між Ісландією та Україною, однак варто зауважити що 2022 році обсяги експорту збільшилися а обсяги імпорту зменшилися. Культурно-гуманітарна співпраця України та Ісландії формується завдяки об'єднанню «Товариство українців в Ісландії» та їх мети щодо ознайомлення ісландців з українськими традиціями, культурою та мистецтвом.

В контексті двосторонніх відносин між Україною та Іспанією створено Українсько-іспанську міжурядову комісію з економічного і промислового співробітництва. Саме з Іспанією Україна має позитивне сальдо двосторонньої

торгівлі, оскільки Іспанія є ключовим імпортером української пшениці. Іспанія також є 4-м контрибутором до Європейського фонду миру що фінансує оборонні цілі України. Культурно-гуманітарна співпраця успішно реалізовується на основі положень Угоди між Урядом України і Урядом Королівства Іспанія про співробітництво в галузі освіти, науки і культури від 1996 року. Музичні колективи, виставки українських майстрів мистецтва, навчальні майстер-класи, покази фільмів, літературні зібрання, гастролі українським музикантів сприяють культурно-гуманітарним контактам, та глибшому ознайомленню іспанців з українською культурою.

В рамках співпраці в Україні з Італією, було засновано українсько-італійську Раду з економічного, промислового і фінансового співробітництва, Спільна українсько-італійська комісія з військово-технічного співробітництва, Змішана українсько-італійська комісія з питань міжнародних автомобільних пасажирських та вантажних перевезень. За даними Держмитслужби України італійський напрямок є другим напрямком в Європі куди Україна експортує найбільше після Польщі. Договірно-правова база складається з 38-ми документів. За період 2020-2023 років було додатково підписано міжурядові угоди про взаємне визнання та обмін посвідчень водія а також про поліцейське співробітництво. Також чинними є такі міжурядові угоди як угоди про повітряне сполучення, про військово-технічне співробітництво, про торговельне судноплавство. В країні регулярно відбуваються заходи, спрямовані на популяризацію української мови та культури.

Кіпр та України співпрацюють на парламентському рівні на основі положень Меморандуму про взаєморозуміння та співробітництво (від 16.12.2011 року). З 2012 року на основі Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Кіпр країни співпрацюють в економічній, науковій, технічній та промисловій сферах. Договірно-правова база складається з 16 двосторонніх документів. В торговельно-економічній сфері розвивається ділове співробітництво завдяки Кіпр-українській бізнес асоціації з 2006 року. Сальдо торгівлі за 2022 рік є позитивним, обсяги експорту збільшилися у 2022 році на 1,2%, обсяги імпорту зменшилися на 25%. У галузі культури співробітництво також здійснюється в усіх сферах культури на

основі Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Кіпр про співробітництво у сфері культури від 25 червня 2010 року що в свою чергу сприяє обміну досвідом у галузях кінематографії, сценічної діяльності, драматичного, оперного та балетного мистецтв тощо. Також заключено Угоду у галузі спорту. У галузі освіти і науки важливою складовою співробітництва є співпраця між вищими навчальними закладами (обмін студентами, проведення семінарів, обмін результатами досліджень, реалізація спільних проектів, досліджень).

Основою для успішного розвитку українсько-латвійських відносин служить підписаний у 1995 році Договір про дружбу і співробітництво. Договірні-правова база України і Латвії становить 92 документи різного рівня взаємодії. У рамках двосторонніх відносин діє Міжурядова українсько-латвійська комісія з питань економічного, промислового, і науково-технічного співробітництва. Латвія активно підтримує Україну на шляху до ЄС, НАТО та підтримує у військово-оборонних питаннях фінансово. У сфері двостороннього освітньо-культурного співробітництва існують такі двосторонні документи як Угода між Урядом України та Урядом Латвійської Республіки про співробітництво в галузі освіти, науки та культури (1995 р.), Угода про співробітництво в галузі культури між Міністерством культури і мистецтв України та Міністерством культури Латвійської Республіки (2002 р.).

Кількість чинних двосторонніх документів що формують договірні-правову базу з Ліхтенштейном є доволі малою - 3. Культурна співпраця лише набирає потенціал для розвитку. З 1 червня 2012 р. у відносинах між Україною та Ліхтенштейном діє Угода про вільну торгівлю між Україною та ЄАВТ. Відбувається також співпраця між поштовими адміністраціями наших країн – Українською поштою та поштою Ліхтенштейну.

Литва є вірним союзником і надійним партнером України на шляху до європейської та євроатлантичної інтеграції та є першою державою-членом ЄС з якою Україна підписала «Спільну декларацію щодо європейської перспективи України» (18 березня 2021 року). Стратегічне партнерство встановлено 12 травня 2008 року. Кількість чинних документів понад 170. Завдяки інституційним

механізмам «Люблінський трикутник» Україна-Литва-Польща; Міжпарламентська асамблея Верховної Ради України, Сейму Литви, Сейму та Сенату Польщі; Асамблея Верховної Ради України і Сейму Литви; Міжурядова українсько-литовська комісія з питань торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва поглиблюється політична взаємодія та міжгалузеве співробітництво. Сальдо торгівлі для України є негативним, однак зауважується що експорт товарів до Литви у 2022 році збільшився на 11,3%, імпорт збільшився на 2.0%. Основні сфери інвестування литовських компаній: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів; операції з нерухомим майном. Для розвитку двостороннього культурно-освітнього співробітництва створено необхідну нормативно-правову базу задля взаємодії між міністерствами культури країн освіти і науки, молоді та спорту, тощо. Важливим напрямом є також реалізація проєктів впровадження аудіогідів українською мовою у провідних музеях Литви.

Договірно-правова база двосторонніх відносин України та Люксембургу є доволі давньою. За 1995-1998 роки набули чинності угоди про повітряне сполучення, про співробітництво в галузі науки, освіти, молоді, спорту і туризму, конвенція про уникнення подвійного оподаткування, та угода у галузі банківської навчальної діяльності. З квітня 2020 р. на розгляді люксембурзької сторони перебуває проєкт Угоди між урядами обох держав щодо двосторонньої економічної співпраці. З 2005 року в Україні працює один з найбільших світових виробників заліза та сталі – компанія «Арселор Міттал» (штаб-квартира знаходиться в Люксембурзі),

Договірно-правова база українсько-мальтійських відносин налічує 13 документів і наразі Україна майже не співпрацює з Мальтою в торгово-економічних питаннях, культурних, військових.

Щодо Нідерландів, то очікується реалізація спільних ініціатив у сфері космічного простору завдяки дипломатичним переговорам між Нідерландським космічним агентством та Державним космічним агентством України. Пріоритетами є співпраця у спільних наукових дослідженнях, в участі у програмах із вивчення Місяця тощо. Україна, зокрмпа посилює ефективність взаємодії з міжнародною

платформою Global forum for Cyber Expertise (GFCE) за такими напрямками, як боротьба з кіберзлочинністю, розробка кібернетичної стратегії, захист критичної інфраструктури від кібератак та підвищення рівня обізнаності населення щодо сучасних загроз в кіберпросторі. Крім цього, розвивається співпраця з нідерландськими компаніями «Royal Philips», «Hospitainer», багатьма іншими фірмами, а також Європейським агентством лікарських засобів щодо інноваційного досвіду для реформування системи охорони здоров'я в Україні.

Між Норвегією та Україною двостороння договірно-правова база нараховує 43 чинних документів. Основним регулятивним документом у торгівлі є Угодою про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ та Угодою про сільське господарство між Україною та Королівством Норвегія. В рамках співпраці розпочато ініціативи та механізми взаємодії: Міжурядової комісії з питань співробітництва у галузі торгівлі, підприємництва та економіки, українсько-норвезького діалогу з європейської інтеграції, ініціативи з підвищення енергоефективності (розпочато інвестиційний проект у 2018 році у сфері відновлювальної енергетики), програми співробітництва у медичній сфері, ініціативи «Україна-Норвегія: поєднані історією». Завдяки роботі Норвезького центру з питань міжнародного співробітництва та підвищення якості вищої освіти (DIKU) розвиваються також наукові та освітні зв'язки між країнами.

У двосторонніх відносинах Україна-Португалія сформовані такі двосторонні управлінські органи високого рівня: Міжурядова українсько-португальська комісія з питань економічного, промислового та технічного співробітництва. Договірнорправова база українсько-португальських відносин складається з 64 двосторонніх документів на міждержавному на міжурядовому рівнях. Нормативно-правова база у сфері культури надає початковий причинний зв'язок для розвитку двостороннього гуманітарного співробітництва, представленню традицій, історії України. Однак варто зазначити що саме українська громада відіграє популяризації історії України в Португалії.

Між Урядом України та Урядом Республіки Сан-Марино чинність мають наступні договірнорправові документи що формують двосторонніх відносини між

країнами: Угода про торгівлю та економічне співробітництво, Угода про сприяння та взаємний захист інвестицій, Меморандум про співробітництво в сфері обміну фінансовою інформацією, пов'язаною з відмиванням коштів та фінансування тероризму, Міжурядова Угода про співпрацю в галузі культури.

Договірно-правова українсько-словенська база містить 33 документи та співпраця регулюється двостороннім органом високого рівня: Спільна українсько-словенська комісія з питань торговельно-економічного співробітництва. Співробітництво у науково-освітній сфері здійснюється через прямі контакти, в рамках окремих програм вищих навчальних закладів.

У 2023 році активізувався процес співробітництва в рамках двосторонньої співпраці між Україною та Фінляндією. У 2023 році підписано наступні меморандуми: Меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці для сприяння цифровій стійкості та розвитку, Меморандум про взаєморозуміння з питань навколишнього середовища, та Меморандум про захист довкілля та природних ресурсів. До того ж договірно-правова база має 48 угод. У сфері культури значною мірою розвитку двосторонньої співпраці сприяють об'єднання українців у Фінляндії. А інструментом зміцнення українсько-фінляндських взаємин є побратимські зв'язки між містами України та Фінляндії.

Змішана українсько-французька міжурядова комісія з економічного співробітництва є двостороннім органом високого рівня а також важливим інструментом економічної сфери в рамках відносин Україна-Франція. А також функціонують Українсько-французька змішана комісія з культурного та науково-технічного співробітництва та Українсько-французький змішаний комітет з науково-технологічного співробітництва. Кількість чинних документів: 86. Українсько-французьке співробітництво у галузі науки і освіти здійснюється на основі міжурядової Угоди про культурне, науково-технічне співробітництво (1995 р.), а також міжурядової Угоди про взаємне визнання документів про наукові ступені і вчені звання (2005 р.). В освітній сфері сторонами започатковано низку міжуніверситетських контактів та підписано угоди про співпрацю між французькими та українськими вищими навчальними закладами. Французькі

компанії працюють в сфері сільського господарства, виробництві харчових продуктів, торгівлі, енергетиці, виробництві промислових товарів, в ІТ сфері завдяки насамперед інвестиціям.

Договірно-правова база України та Німеччини налічує 90 чинних документів, з функціонуванням двостороннього органу управління: Українсько-німецька Група високого рівня з питань економічного співробітництва. У 2022 році зокрема договірно-правова база значно розширилася що сприятиме формування нового рівня співпраці між країнами.

Швейцарія – провідний торговельний партнер України. У 2016 р. Україна стала асоційованим членом Європейської організації ядерних досліджень (ЦЕРН) У Швейцарії регулярно проводяться культурно-мистецькі акції за участю українських діячів культури, зокрема, концертні турне відомих мистецьких колективів, художні та фотовиставки українських митців, виступи українських музикантів на престижних міжнародних конкурсах. У 2017 р. у Базельському університеті започатковано ініціативу «Українознавчі студії в Швейцарії» (Ukrainian Research in Switzerland – URIS) задля розвитку україністики. Українсько-швейцарське співробітництво у сфері науки і освіти розвивається як в рамках двосторонніх та багатосторонніх проектів, так і на рівні прямих контактів між науковими та освітніми закладами.

Двостороннє співробітництво між Швецією та Україною у сфері розвитку спрямоване на реалізацію національних реформ на таких напрямках: економічна інтеграція з ЄС та розвиток функціонування ринкової економіки; зміцнення демократії, верховенства права та поваги до прав людини; покращення навколишнього середовища та стійкості до впливу кліматичних змін. Основним документом, який регламентує двосторонні українсько-болгарські відносини, є Договір про дружбу і співробітництво між Україною та Республікою Болгарія, підписаний 5 жовтня 1992 року. До 24.02.2022 в Україні працювало 89 шведських компаній, серед яких: Ericsson, Electrolux, ABB, Volvo, Scania, Oriflame, Sigma, Westinghouse Electric Sweden, ІКЕА, Н&М, Beetroot та інші.

На сьогодні, між Україною та Болгарією налічують чинними 104 двосторонніх документа. За 2022-2023 роки підписано Меморандум про співробітництво між промисловою та індустріальною палатою, Меморандум про співпрацю між Прокуратурами країн, спільна декларація щодо євроатлантичної інтеграції України, та Меморандум про співробітництво в галузі енергетики. Спільна українсько-болгарська міжурядова комісія з економічного співробітництва виступає важливим інструментом у співпраці. В культурно-гуманітарній сфері співробітництво розвивається кіносфері завдяки кінопоказам, українських художніх і фотовиставок, підтримуються і проєкт Першої леді України Олени Зеленської «Подаруй книгу українській дитині», «Українські книжкові полицки». Серед позитивних прикладів співпраці у науково-технічній галузі між країнами, що здійснюється на основі Угоди від 24 березня 1998 року, варто відзначити діяльність української ІТ-компанії «SoftServe», яка представлена на болгарському ринку власним Центром розробок програмного забезпечення.

Договірно-правова база між Україною та Республікою Польща налічує 156 чинних документів. Базовим документом українсько-польського співробітництва є Договір між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво, укладений 18 травня 1992 року. У 2022 році зокрема було заключено низку стратегічних меморандумів: меморандум про поглиблення співробітництва у залізничній сфері, про співпрацю в експорті та імпорті, меморандум у сфері кіберзахисту, а також угоди та меморандуми в культурній та освітній сферах. Між даними країнами заключені інституційні механізми – Консультаційні комітети. Асамблеї, міжурядові комісії, міжурядові ради у сферах безпеки, економічного, гуманітарного середовищ а також задля сприяння ефективним домовленостям, реформуванню тощо. Важливим механізмом співпраці є Люблінський трикутник що застосовують з метою поглиблення взаємодії країн у контексті безпеки в регіоні внаслідок агресії РФ проти України. Українсько-польське співробітництво в галузі культури є продуктивним - організовуються фестивалі українського мистецтва в Польщі, виставки, обміни художніми

колективами, покази фільмів, гастролі театрів, музичних виконавців та гуртів, а також різноманітні майстер-класи, конференції та дискусії експертних кіл

Договірно-правова база відносин між Україною та Румунією налічує 70 чинних документів. У 2023 році зокрема було підписано угоду про співробітництва між торговими палатами України та Румунії. У науково-технічній сфері правове середовище було сформовано завдяки Угодам починаючи з 1992 – 2007 роки. На сьогодні науково-технічне співробітництво України та Румунії додатково координується Спільною Українсько-Румунською комісією з науково-технічного співробітництва.

В українсько-словацькій договірно-правовій базі є чинними 117 угод. У 2021 році підписано новий документ - Спільну декларацію генеральних прокурорів України та Словацької Республіки. Спільний українсько-словацький комітет з питань науково-технічного і технологічного співробітництва було створено з метою сформувати площину для діяльності зі створення Українсько-словацького міжнародного центру інновацій та трансферу технологій (УСМЦІТТ) як інноваційного інфраструктурного хабу для інвестицій, індустріалізації. Культурно-гуманітарним відносинам між Україною та Словацькою Республікою традиційно притаманні позитивна динаміка та добре налагоджена взаємодія. Дана сфера двостороннього співробітництва має значний потенціал для подальшого розвитку, цьому сприяють близькість історичного минулого обох країн, культур і мов.

Договірно-правова база українсько-угорських відносин охоплює широкий спектр співпраці тому країни активно співпрацюють у рамках різних міжнародних ініціатив. Наприклад, Партнерство з метою реформ, Східного партнерства та Центральноєвропейської ініціативи. Україна та Угорщина співпрацюють у енергетичній галузі та мають потенціал для подальшого розвитку відносин у сфері. Позитивним прикладом двосторонньої співпраці в енергетичній сфері є налагодження реверсного маршруту постачання дизельного палива з Угорщини по нафтопродуктопроводу «Самара-Західний кордон», яким у 2022 р. до України було поставлено 114 тис. тон дизелю. На меті є і розвиток транспортної інфраструктури у рамках співпраці результатом якої вже є два українсько-угорські проекти щодо

розбудови логістичних вузлів «Чоп-Загонь» та «Батєво-Еперешке», а також реконструкції автомобільного КПП «Лужанка-Берегшурань», розроблених за сприяння DG MOVE. В Україні та Угорщині на постійній основі проводяться виставки і гастролі творчих колективів двох країн. Впродовж 2023 року в Будапешті було відкрито українські книжкові полицки у рамках однойменного проєкту, який був ініційований та проходить під патронатом Першої леді України Олени Зеленської.

Згідно з чинною нормативно-правовою базою між Україною та Хорватією у сферах торгівлі та інвестицій діє режим найбільшого сприяння та національний режим. Наукове та освітнє співробітництво значним чином відбувається в рамках взаємодії українських та хорватських університетів.

Українсько-чеська змішана комісія з економічного, промислового та науково-технічного співробітництва відіграє координаційну роль у відносинах між країнами. Основними напрямками двостороннього співробітництва в галузі освіти є розвиток співпраці між вищими навчальними закладами двох країн та здійснення обмінів освітянами з метою вивчення та обміну досвідом. Правовою основою для розвитку двостороннього науково-технічного співробітництва є сильно завдяки угодам про наукові співробітництво між НАН України та АН ЧР.

Угода про вільну торгівлю укладена та діє в рамках співпраці між Україною та Чорногорією, яка набула чинності 1 січня 2013 року.

Отже, з точки зору двосторонніх відносин між Україною та країнами Європейського Союзу можна зробити висновок що майже з усіма країнами розвиваються дипломатичні відносини у економічно-торгівельній сфері, в культурній галузі, в науково-освітній галузі, з деякими країнами у військово-оборонній підтримці, в енергетичній галузі, що також можна наглядно побачити в додатку В. Однак, динаміка розвитку цих відносин є різною. Рівень налагодження коопераційних зв'язків з партнерами можна зрозуміти завдяки обсягу чинних документів у договірно-правовій базі між країнами. А також завдяки кількості та якості вже реалізованих проєктів і кількості перспективних проєктів.

Якщо розглядати двосторонні відносини в контексті європейської інтеграції України, то лише дві країни активно проявляють позицію щодо необхідності інтеграції в ЄС а також НАТО. В галузі наукового-співробітництва з більшістю країн започатковані коопераційні відносини між університетами задля обміну досвідом, дослідженнями. В культурній сфері також у більшості країн представленням та подальшій обізнаності щодо української культури сприяють саме українські діаспори, коаліції. В багатьох країнах підтримують ініціативи та культурні проєкти Першої Леди України – Олени Зеленської. Якщо розглядати економічно-торговельну галузь, то для розширення співпраці та для розвитку партнерських відносин на ринках потрібно враховувати існуюче податкове, митне, фінансове законодавство країни-партнера та інші умови середовища. Так, основними країнами партнерами в торгівлі є Польща, Німеччина, Італія. Однак, преференційні умови для вітчизняного експорту підприємців які нам були надані внаслідок війни вже мають свої наслідки. Причиною незадоволеності європейського бізнесу є відсутність політики захисту внутрішніх ринків країн ЄС в яку експортуються у значних обсягах українська продукція. Варто зазначити що серед торговельних балансів країн – Україна має як негативні торгові сальдо так і позитивні.

Якщо розглядати питання методів виходу українського бізнесу в європейське середовище, то наприклад, як зазначає Міністерство закордонних справ України поширеною практикою виходу на ринки країн ЄС непрямий експорт – наприклад на ринок Словаччини, Угорщини та інших. Такий спосіб суттєво спрощує залучення фінансування і розширює можливості реалізації своєї продукції за кордоном і тому є пріоритетним для України. У рамках цієї моделі продукція виробляється українською компанією, а продається під брендом країни-партнера, який вже є авторитетність на ринку. Іншим варіантом експорту вітчизняної продукції є створення дочірніх компаній, що дозволяє зберегти повний контроль над усіма етапами виробництва, експорту, просування, продажу продукції, надає додаткові можливості для освоєння ринків сусідніх країн, де схожі умови діяльності. Перспективним шляхом виходу на ринки ЄС є також участь у тендерах на закупівлю товарів, робіт і послуг, що, однак, також передбачає наявність

власного представництва на території Словаччини або ділового партнера. Зазначається що модернізація енергетичного сектору є перспективним напрямком для обох держав, насамперед спрямована на впровадженні новітніх технологій реалізуючи потенціал співпраці в галузях відновлювальної енергії, збільшення обсягу поставок українського біопалива в контексті двосторонніх відносин Болгарія-Україна.

РОЗДІЛ 2. МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ В РАМКАХ ОТРИМАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ВІД ІНТЕГРАЦІЇ В ЄС

2.1. Загальноекономічна кон'юнктура європейського ринку в контексті можливостей в процесі інтеграції України

В умовах ринкової економіки та зміни у однополярності світу внаслідок війни в Україні, перебудова ланцюгів поставок та збуту продукції посилює конкуренцію на ринках. В умовах сильної конкуренції постає питання можливостей у підвищенні конкурентноспроможності продукції.

Європейські ринки мають свої особливості, під впливом який формується кон'юнктура європейського середовища що в свою чергу впливає на систему зовнішньоторгівельних економічних відносин з Україною.

Переважна більшість країн ЄС – самодостатні аграрні країни, але й вагомі експортери агропродовольчої продукції. Однак країни з низьким розвитком економіки є часто країни з сировинним забезпеченням, які випускають незначну кількість продукції, а інколи лише за наявності на їх території виробничих потужностей та заводів високорозвинених країн, а тому рівень випуску продукції в них зростає несуттєво [26]

На основі узагальнення наукових підходів до визначення категорії «кон'юнктура» вважається, що характеристиками кон'юнктури ринку є стан та ситуація на ринку, статичні і динамічні компоненти, фактори, які на неї впливають, а також зміни на ринку. Поняття “кон'юнктура” означає сукупність факторів і умов, які визначають розвиток світового господарства, економічне становище країни, розвиток певної галузі чи конкретного товарного ринку. В рамках даного дослідження буде розглянуто основні показники загальногосподарської кон'юнктури (макропоказники економіки) що характеризують стан світового господарства чи економіки окремої країни за певний проміжок часу: валовий

внутрішній продукт, промислового і сільського господарства, інвестицій, коливанні курсів валют і процентних ставок, зміні внутрішньої та зовнішньої торгівлі. На кон'юнктуру здійснюють вплив як внутрішні так і зовнішні факторами, а формують кон'юнктуру цінові і нецінові фактори, що в свою чергу впливають на рівень та динаміку попиту і пропозиції, та рівня цін [27, с.9].

Однак також варто зауважити, що загальногосподарська або загальноекономічна ситуація тісно має прямий вплив на кон'юнктури товарних ринків. А дослідження кон'юнктури будь-якого ринку без загальних економічних процесів неможливе.

В рамках питання можливостей та отримання економічного ефекту Україною інтегруючись в європейський простір варто визначити існуючий потенціал у реалізації вітчизняного продукту на європейські ринки. Однак, вивчення окремого товарного ринку у кінцевому результаті не відобразить реальну кон'юнктуру економіки ЄС.

Кон'юнктура ринків пов'язана зі станом розвитку ринку інвестицій, праці тощо тому важливим питанням є визначення можливого ступеню впливу зміни кон'юнктури в країнах ЄС на кон'юнктуру України.

З метою знайти закономірності та тенденції, розуміючи перспективи розвитку ринку ЄС, визначимо характер та співвідношення попиту та пропозиції на ринках. Як результат, потрібно знайти товарні ринки або інші середовища, в яких Україна могла б отримати економічні ефекти та можливості повноцінно інтегруючись до ЄС, або наближаючись до членства через виконання поставлених умов ЄС для уряду України. Аналіз кон'юнктури допомагає економістам, бізнесменам та урядовим органам розуміти економічну ситуацію та відповідно адаптувати стратегії та політику відповідно до ринкових умов

Аналізуючи кон'юнктуру європейського середовища в контексті інтеграції України в це середовище варто насамперед визначити які показники є пріоритетними для порівняння а також для розуміння яких можливостей України може отримати від успішної євроінтеграції.

Дослідження кон'юнктури ринку вчені проводять через аналіз змін, по-перше, показників, які традиційно характеризують ринок – змін попиту, пропозиції, ціни, і, по-друге, внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на цей ринок. Узагальнення підходів до визначення сутності кон'юнктури ринку є основою для аналізу сучасного [28].

Механізм формування економічної ситуації на ринку складається таким чином: 1. Попит перевищує пропозицію (незбалансований ринок, ненасичений ринок, ринок продавця). 2. Пропозиція перевищує попит (незбалансований ринок, насичений ринок, ринок покупця). 3. Пропозиція відповідає попиту (збалансований ринок, ціни стабільні, відповідність за загальним обсягом, структурою, асортиментом тощо). Аналіз можливих диспропорцій попиту і пропозиції попереджує про зміну ринкової ситуації, тобто про зміну кон'юнктури [27, с.14].

До основних показників кон'юнктури Суетін відносить такі показники як показники стану і розвитку галузей матеріального виробництва, показники стану і розвитку кредитно-грошової сфери, показники стану і розвитку сфери товарного обміну і споживання [29, с. 10].

Варто звернути увагу і на класифікацію показників кон'юнктури за Р.Окрепкий. Такими показниками є показники промислового виробництва, показники рівня монополізації та інтенсивності конкуренції що в цілому визначає пропозицію на ринку, далі цінові та кількісні показники пропорційності розвитку ринку (показники цін та товарообіг), та показники попиту на товар – сегментація, місткість ринку, також тенденції розвитку ринку (обсяги продажу, товарні запаси, інвестиції). А В Войчак в процес оцінювання кон'юнктури ще додав регіональні особливості та ризики.

Вищезгадані індикатори та показники, що характеризують загальноринкову кон'юнктуру економіки є макроекономічними параметрами, значення в динаміці яких будуть аналізуватися для визначення умов кон'юнктури Європейського Союзу за 2019-2023 роки.

На параметри кон'юнктури також впливають і мікроекономічні характеристики – безпосередні суб'єкти господарювання, однак для дослідження

загальної кон'юнктури Європейського Союзу автором були обрані показники макроекономічного характеру, враховуючи політичну ситуацію в Україні, враховуючи національні інтереси України, враховуючи макроекономічні показники та враховуючи партнерські відносини з країнами ЄС. Поділимо показники за трьома напрямками: рівень економічної активності країн ЄС, рівень цін, та державні фінанси [30]

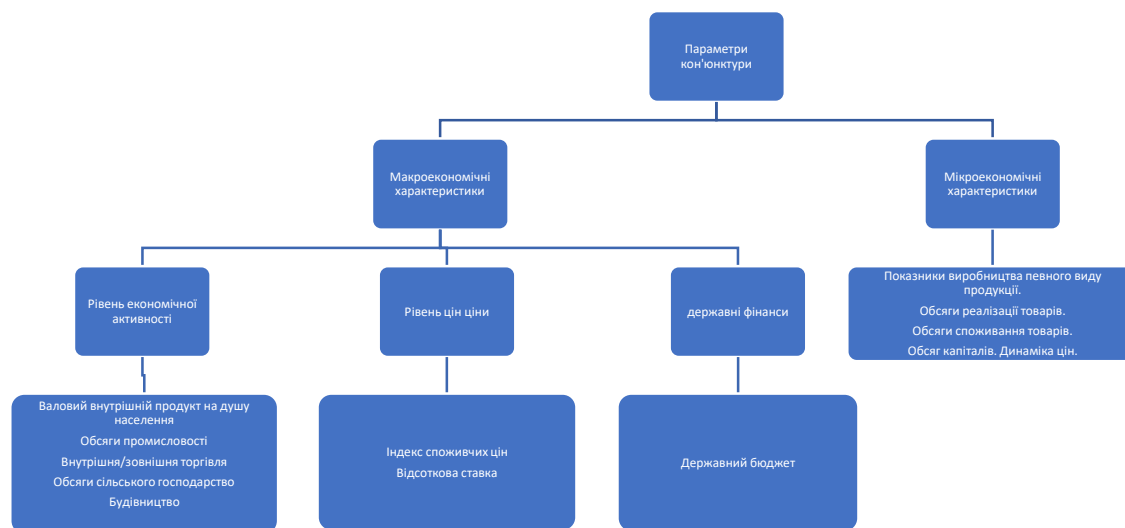

Рисунок 2.1 - Макроекономічні та мікроекономічні показники загальної кон'юнктури [29,30]

Саме дані показники адекватно та оперативно відображатимуть основні напрямки, зміни, тенденції та темпи розвитку кон'юнктури європейського ринку та не знаходяться під сильним впливом зовнішніх неконтрольованих чинників. Варто однак зауважити що різкі зміни у даних показниках мають вагомі наслідки для економічного життя та бізнес-циклу економіки оскільки кон'юнктура охоплює ширший аналіз економічної ситуації з урахуванням різноманітних факторів, які впливають на поточний стан економіки. Зокрема вагоме значення у формуванні кон'юнктури відіграє економічні, соціальні та правові умови як зовнішні фактори, що впливають на динаміку та стан кон'юнктури ринку.

Величина і темпи зростання ВВП є показником економічного розвитку а також створення нових робочих місць що покращує кон'юнктуру. У статистичних джерел зазначається, що темп зростання ВВП Європейського Союзу у 2022 році склав 3,54%, що на 1,93% менше, ніж у 2021 році. Темп зростання ВВП

Європейського Союзу у 2021 році склав 5,47%, що на 11,14% більше, ніж у 2020 році. Темп зростання ВВП Європейського Союзу у 2020 році становив -5,67%, а 7,48 % падіння порівняно з 2019 роком. Темпи зростання ВВП Європейського Союзу за 2019 рік склали 1,81%, що на 0,26% менше, ніж у 2018 році. В цілому ВВП є важливим індикатором для визначення кон'юнктури, водночас є кількісним показником загального економічного результату. Різне зниження ВВП можна спостерігати на рисунку 2.1 що створено згідно статистичних даних Eurostat. Однак на даний момент в ЄС спостерігається фаза експансії що є періодом економічного позитивного настрою.

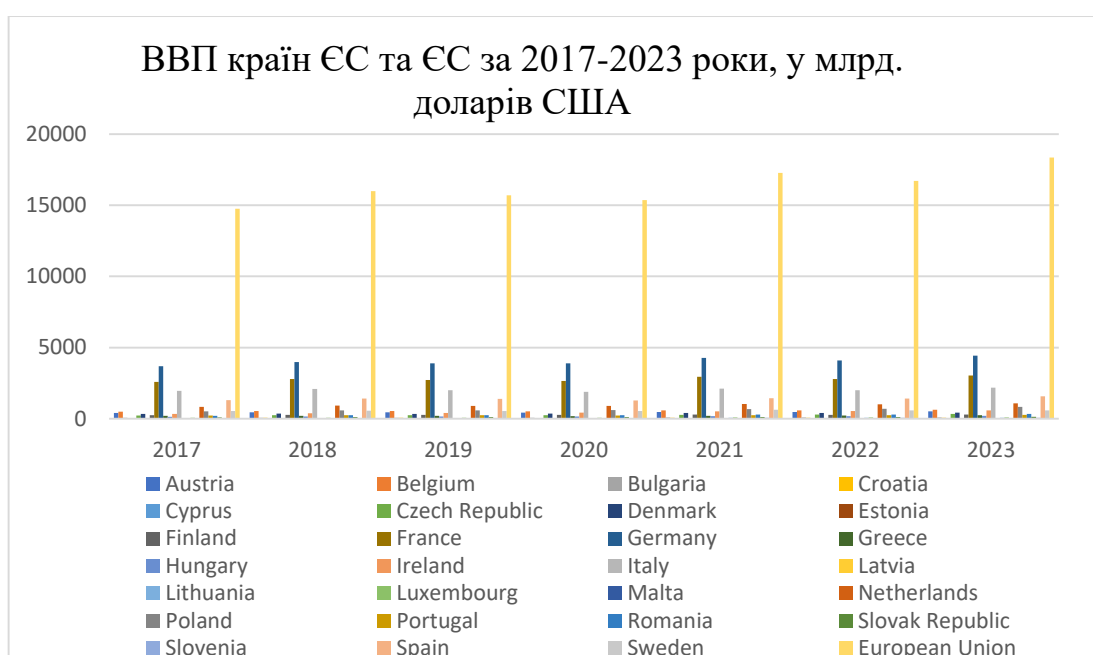

Рисунок - 2.2 Динаміка ВВП країн ЄС та Європейського союзу за 2017-2023 роки [31]

Якщо проаналізувати ВВП ЄС у розрізі країн-членів Союзу, то зазначається що останніми роками використання ВВП на душу населення не оцінює реально кон'юнктуру та рівень життя країни. Насамперед причиною цього є залиття глобальних потоків капіталу від ТНК в країни ЄС, де розташовані штаб-квартири даних країн.

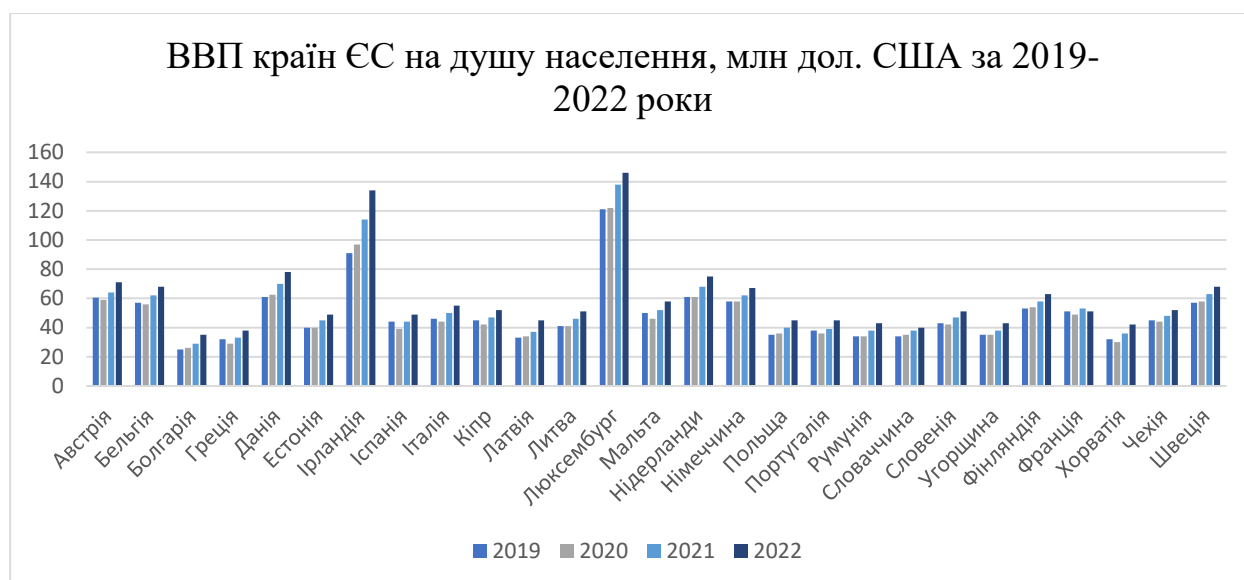

Рисунок 2.3 - ВВП на душу населення країн ЄС за 2019-2022 роки [32]

У Європейському Союзі Люксембург, Ірландія, Данія, Нідерланди та Швеція вийшли на перше місце як найбагатші країни на душу населення. У Люксембурзі розташована штаб квартира Amazon, у Дубліні – Facebook та Apple. У кінці списку три останні країни-члени ЄС Хорватія, Румунія та Болгарія посідають останнє місце за рівнем ВВП на душу населення з низьким рівнем зарплат та слабким економічним зростанням на відмінну від Естонії, Чехії та Литви.

Наступний показник що характеризує кон'юнктуру європейського середовища – сезонно скоригований індекс промислового виробництва (ІПІ) що вимірює зміни виробництва у галузі промисловості з урахуванням зміни цін.

Спалах пандемії COVID-19 і відповідні заходи стримування, широко запроваджені державами-членами, мали значний вплив на промислове виробництво ЄС у 2020 році. Вартість реалізованої продукції в Європейському Союзі в 2020 році знизилася на 7% порівняно з 2019 роком. промислове виробництво у 2021 році відновилося та зросло на 8% порівняно з 2020 роком. Воно продовжилось зі зростанням на 5% у 2022 році порівняно з 2021 роком [33]. Тоді як у 2015 році індекс дорівнював 100.

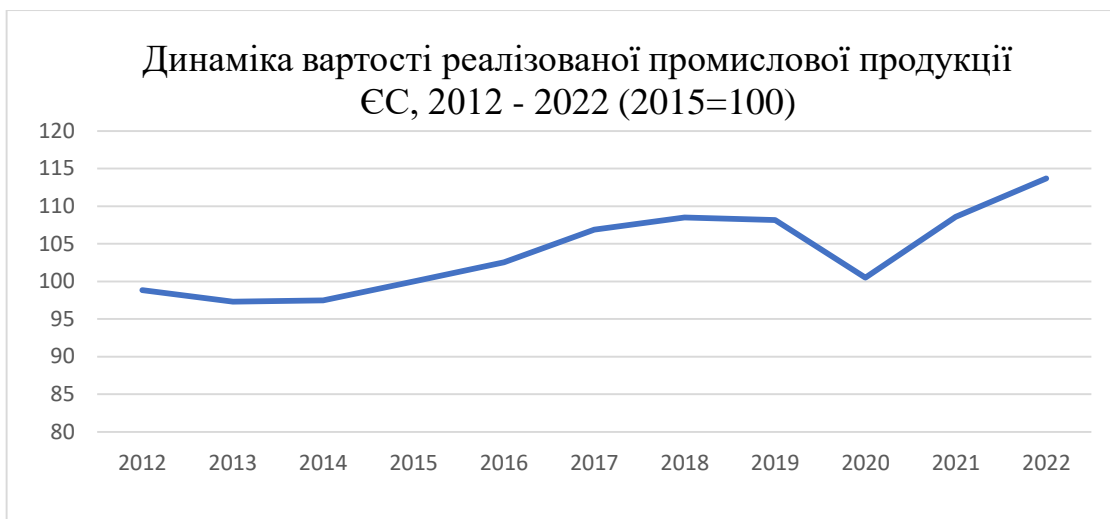

Рисунок 2.4 - Індекс вартості промислового виробництва Європейського Союзу за 2012-2022 роки [33]

Формування економічної активності залежить і від промислового виробництва що в свою чергу проявляє зв'язок економічної кон'юнктури з рівнем промислового виробництва та відображається на рівні ВВП. Збільшення промислового виробництва призводить і до збільшення попиту на сировину, енергію та людські ресурси. Збільшення промислового виробництва може призводити до зростання попиту на робочу силу а це в свою чергу на рівень зайнятості та доходи. Варто зауважити що ріст промислового виробництва потребує впровадження інновацій у виробничі процеси і як результат вищої оцінки конкурентноспроможності економіки. У вересні 2023 року сезонно скориговане промислове виробництво скоротилося в порівнянні з попереднім місяцем на 0,9% в ЄС порівняно з попереднім місяцем, коли воно зросло на 0,6% як в євроні, так і в ЄС.

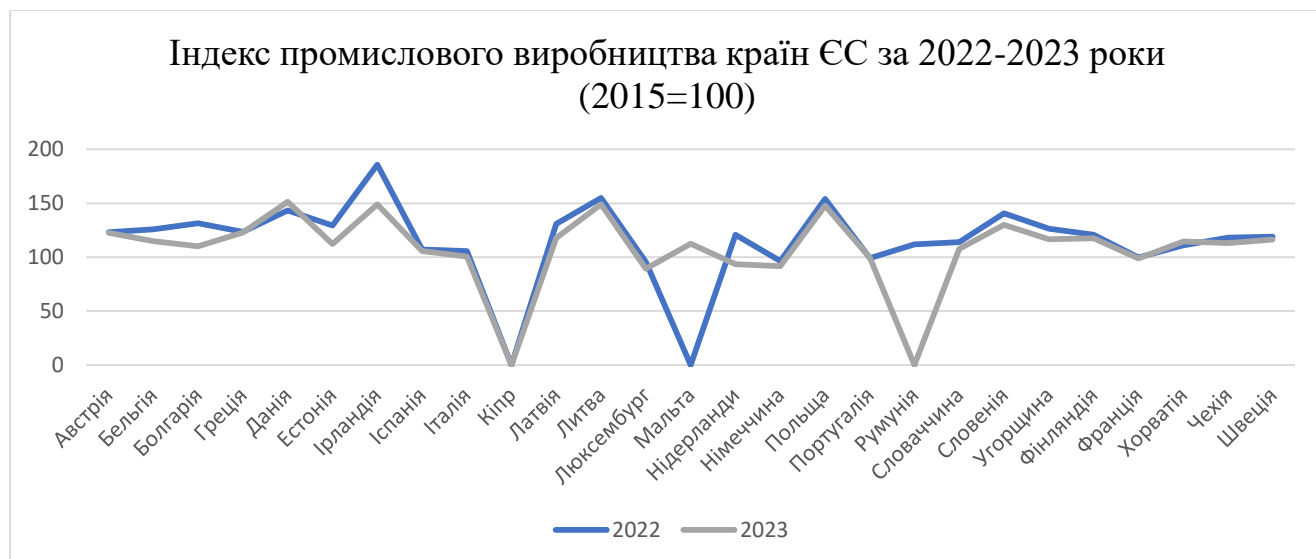

Рисунок 2.5 - Індекс промислового виробництва країн ЄС за 2022-2023 роки [34]

На галузі виробництва основних металів і готових металевих виробів, виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів і виробництва автомобілів та іншого транспортного обладнання припадало 47% вартості реалізованої продукції у 2022 році.

У 2022 році торгівля сільськогосподарською продукцією за межами ЄС становила 7,6% загальної міжнародної торгівлі товарами за межами ЄС. Частка сільськогосподарської продукції в загальному експорті (8,9 %) була вищою, ніж в імпорті (6,5 %).

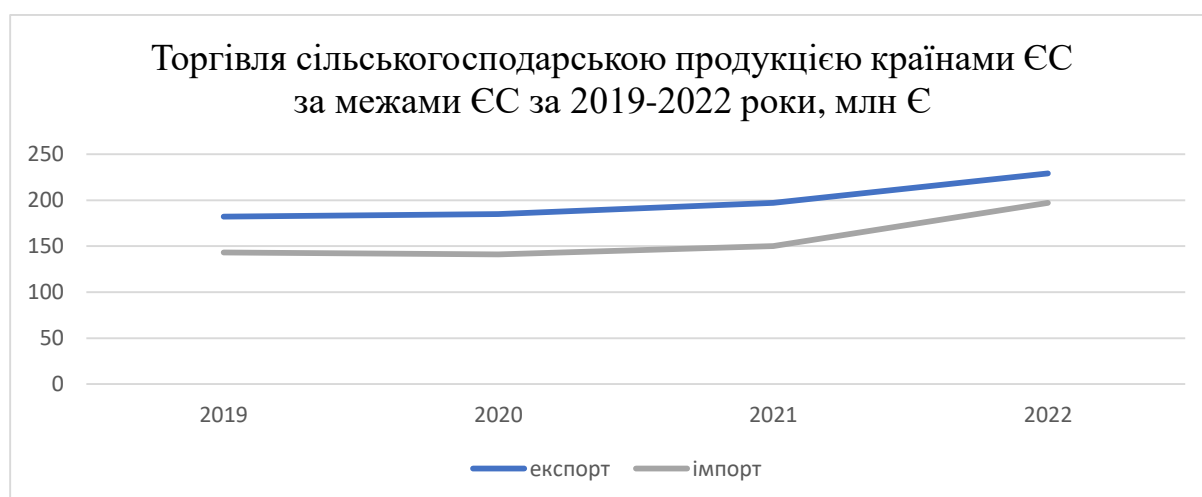

Рисунок 2.6 - Експорт та імпорт сільськогосподарської продукції по ЄС за 2019-2022 рік [35]

ЄС диверсифікує загальний експорт, ніж інші великі експортери, такі як США чи Китай. Експорт ЄС добре диверсифікований серед торгових партнерів для більшості категорій сільськогосподарської продукції. Однак велика частка експорту агропродовольчої продукції з ЄС (21% у 2022 році у вартісному вираженні) йде до Великобританії.

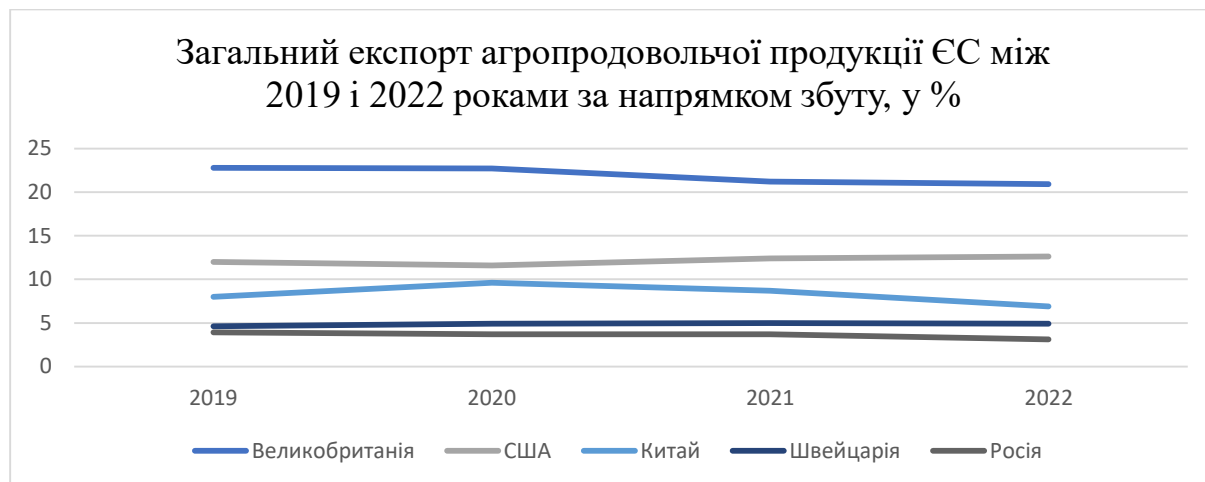

Рисунок 2.7 – Експорт агропродовольчої продукції ЄС за 2019-2022 роки ключових партнерів [35]

Однак ЄС має нестачу в певних категоріях продуктів. Що стосується олійних і білкових культур – це найбільш імпортована категорія ЄС, Бразилії, Аргентини та України становила відповідно 32%, 15% і 14% імпорту ЄС у 2022 році

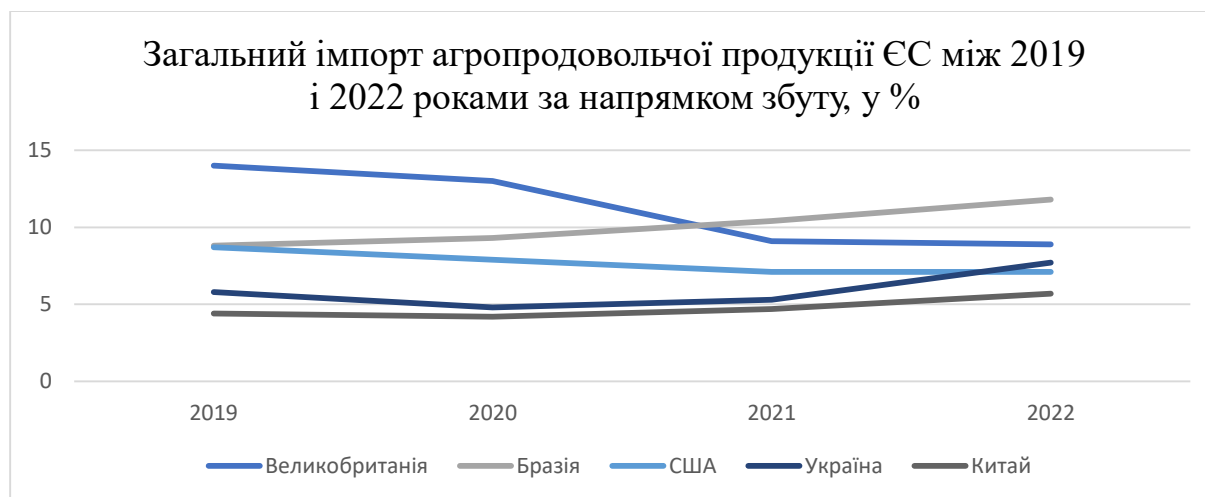

Рисунок 2.8 - Імпорт агропродовольчої продукції ЄС за 2019-2022 роки ключових партнерів [35]

Імпорт зернових до ЄС був помірно концентрованим у 2022 році. Україна та Бразилія становили 36% і 18% імпорту зернових в ЄС, особливо кукурудзи. Однак ЄС залишається нетто-експортером зернових.

Якщо розглядати торгівлю між державами-членами Європейського Союзу за видом товарної категорії, то за період з 2019-2022 роки обсяги торгівлі як зменшувались так і зростали в майже усіх видових категоріях. Країни-члени найбільше торгують товарами з категорії машин і транспортного обладнання. Слід зазначити що спостерігається значне зростання торгівлі у обсягах у 2022 році у порівнянні з 2019 роком і іншими промисловими товарами хімікатами супутніми товарами а також продуктами харчування напоями та тютюновими виробами.

Рисунок 2.9 - Обсяги торгівля товарами в ЄС за 2019-2022 роки за категоріями товарів [36]

Відомо, що у 2020 році уряди країн усього світу були змушені вирішувати глобальну проблему - COVID-19 – стрімкого поширення вірусу по світу що зупинило економічну активність, розвиток туризму та авіаперевезень, тощо. Тому за показником щорічного зростання експорту та імпорту за кожною країною Європейського Союзу проаналізуємо яка країна є найбільш залежною від зовнішній умов а також економіка якої країни відновила найшвидше після кризи у 2020 році.

Рисунок 2.10 - Динаміка експорту країн ЄС за 2019-2022 роки у % до попереднього року [37]

На рисунку 1.9 можна спостерігати стрімке падіння обсягів експорту країн ЄС у 2020 році. Однак вже у 2021 країни відновили збут продукції та послуг за межі союзу У 2022 році у більшості країн відсоток зростання експорту у порівнянні з 2021 роком зменшився. Проте варто зауважити, що відсоток експорту не повернувся до рівня 2019 року. Португалія, Іспанія, Австрія, Данія, Угорщина, Чехія – країни які за 2021-2022 роки збільшували щороку відсоток експорту відповідно до попереднього року.

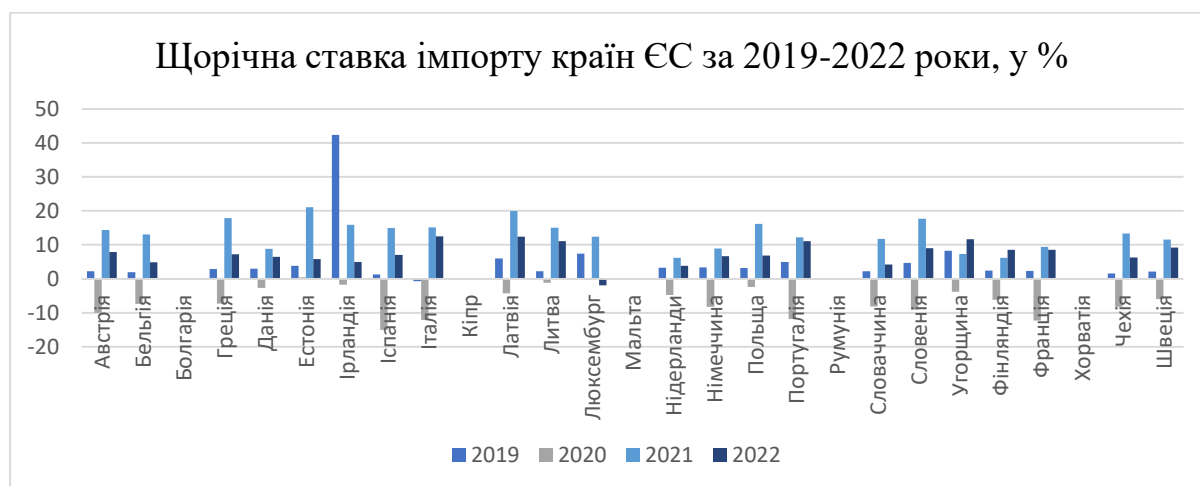

Рисунок 2.11 - Динаміка імпорту країн ЄС за 2019-2022 роки у % до попереднього року [37]

Щодо імпорту то у 2020 році імпорт країнами ЄС різко зменшився однак у 2021 році економічна активність відновилася в усіх країнах Союзу що можна побачити на рисунку 1.10. У 2019 році найбільшим імпортом була Ірландія, проте

після 2020 року у 2022 році Ірландія за відсотком зростання імпорту у порівнянні з 2021 році зменшує обсяги імпорту до країн.

Баланс торгівлі держав-членів ЄС для торгівлі всередині ЄС показує нам, які держави є експортерами, а які – імпортерами по всьому союзу. Протягом періоду з 2002 року Франція незмінно була країною з найбільшим дефіцитом торговельного балансу (коли імпорт перевищує експорт) з рештою ЄС, тоді як Нідерланди постійно мали найбільший активний торговий баланс (експорт перевищує імпорт).

Рисунок 2.12 - Динаміка торгового балансу країн ЄС за 2019-2022 роки [31]

Двома найважливішими змінами, які відбулися за цей період, були перетворення Німеччини з експортера в імпортера (хоча це стосується лише ЄС) і зростання Бельгії, Польщі та Чехії як експортних держав. Про що свідчить рисунок 1.11.

Падіння цін на енергоносії покращило умови торгівлі ЄС. У 2021 та 2022 роках стрімке зростання цін на імпортні енергоносії було причиною погіршення умов торгівлі ЄС що можна побачити на рисунку за категорією «Мінеральне паливо мастила та супутні матеріали». Це свідчить про енергозалежність країн ЄС від зовнішніх умов. Дефіцит енергоносії у ЄС спричинений головним чином через зростання цін на енергоносії.

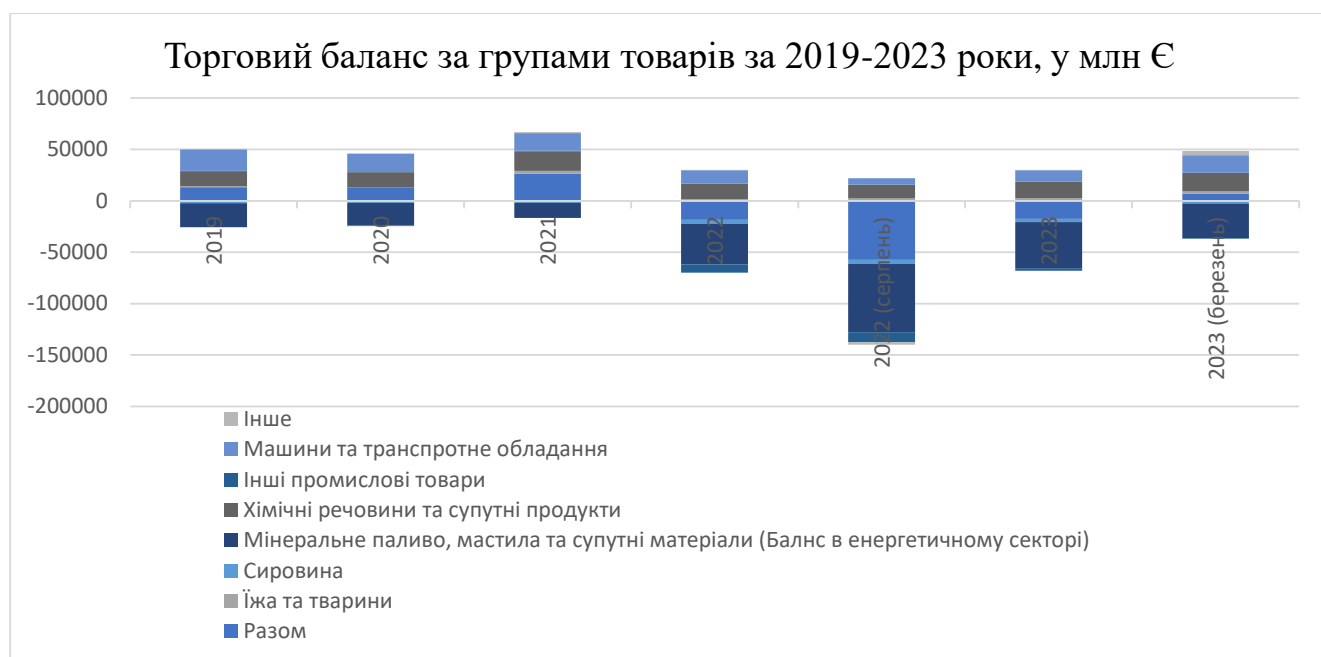

Рисунок 2.13 – Торговий баланс за групами товарів в ЄС за 2019-2023 роки [36]

У період між четвертим кварталом 2021 року та третім кварталом 2022 року спостерігалось значне зростання торгівлі з країнами поза ЄС, головним чином через зростання цін на товари, зокрема на імпорт енергоносіїв та продовольства, оскільки російське вторгнення в Україну створило додатковий тиск на зростання ці на продукти. Однак у четвертому кварталі 2022 року експорт зріс лише на 1,5% порівняно з попереднім кварталом, тоді як імпорт впав на 7,7% через зниження цін на енергоносії

Тобто, лише в кінці 2022 року коли ціни на енергетичні товари знизили відповідно і імпорتنі ціни на товари дефіцит торгового балансу повернувся майже до нуля що відображено автором на рисунку 1.12.

Рисунок 2.14 - Динаміка змін відсоткової ставки ЄЦБ за 2016-2023 [38]

Курс валюти також відіграє важливу роль у формуванні умов функціонування для суб'єктів господарювання формуючи певну кон'юнктуру. Курс EUR відносно USD за період 2019-2024 роки не є стабільним що можна побачити на рисунку 1.13. Порівняно з Європою Америка опинилася у кращому економічному становищі виходячи з кризи 2020 року поступово через існуючу стабільнішу економічну систему та політику зміцнення американського долара. Тому, у 2021 році Євросоюзом були прийняті термінові заходи для унеможливлення девальвації EUR та падіння курсу пари eur/usd на біржових ринках, оскільки вартість європейської валюти безпосередньо залежить від політики ЄС.

Європейський центральний банк (ЄЦБ) підвищив ключову процентну ставку в липні 2022 року вперше за 11 років, а потім підвищував її кілька разів до вересня 2023 року. Мета: протидіяти девальвації євро та зупинити ріст інфляції.

Насамперед підвищення відсоткових ставок ЄЦБ потрібно, щоб грошово-кредитна політика залишалася достатньо жорсткою, щоб виконати поточні прогнози щодо інфляції в 5,6% цього року, 3,2% наступного року та 2,1% у «середньостроковій перспективі». Однак центральний банк також повинен враховувати те що високі відсоткові ставки стримують ріст економіки що вже спричиняє слабку ділову активність та прогнозами зростання єврозони на 0,7% у 2023 році та 1% у 2024 році, оскільки Німеччина, яка була лідером ЄС, стагнує.

Валовий державний борг, який представляє загальну суму непогашеної заборгованості уряду, може мати значні наслідки для економічної кон'юнктури. Високий рівень боргу може обмежити доступність кредитів для приватного сектора, потенційно сповільнюючи інвестиції та економічне зростання. Допустимий об'єм співвідношення боргу до ВВП в межах згідно критеріїв ЄС 60%. Однак у Франції Греції Італії Португалії цей обсяг боргу до ВВП вище допустимого.

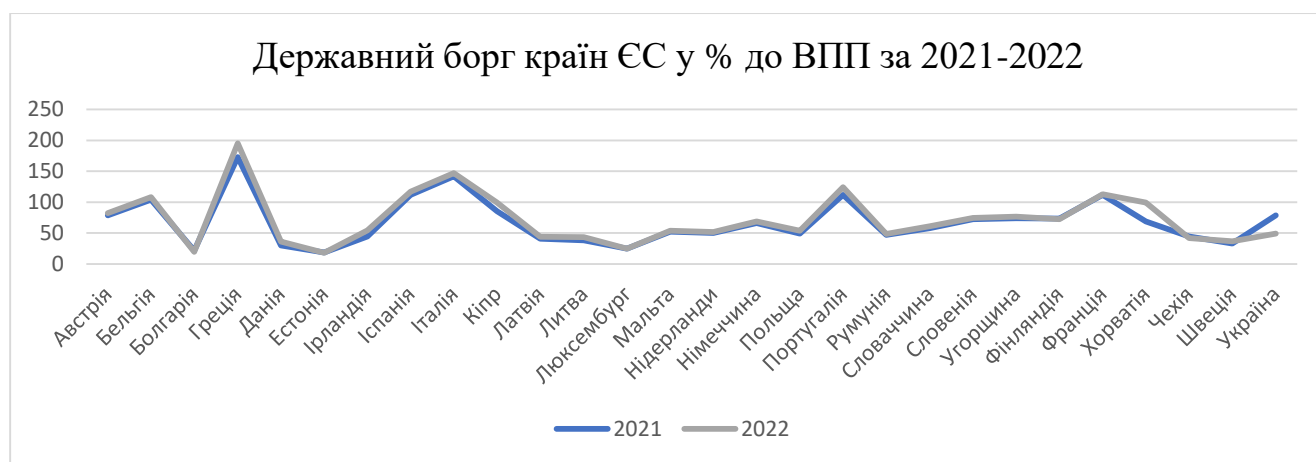

Рисунок 2.15 - Динаміка державного боргу країн ЄС у % до ВВП [31]

Рівень державного боргу є ключовим фактором, який враховують агентства кредитного рейтингу зниження якого може збільшити вартість запозичень і як результат не мати доступу до капіталу на фінансових ринках. Це, у свою чергу, може вплинути на загальну економічну стабільність.

На конюн'ктуру має вплив також модель країни та рівень відкритості економіки, тому що відкритість для торгівлі спонукає бізнес підвищувати ефективність, впроваджувати інновації та виробляти високоякісні товари та послуги, щоб залишатися конкурентоспроможними на світовому ринку. Відкритість для торгівлі сприяє розвитку глобальних ланцюгів поставок. Диверсифікація постачальників і доступ до широкого спектру ресурсів можуть підвищити стійкість ланцюга постачання, зменшивши вразливість економіки до збоїв чого потребує ЄС Відкритість для торгівлі впливає і на динаміку валютного курсу. Торгова діяльність впливає на попит і пропозицію валют, впливаючи на обмінні курси. Коливання обмінних курсів, у свою чергу, можуть вплинути на конкурентоспроможність експорту та вартість імпорту.

Показник відкритості економіки Європейського Союзу перевищує попередні показники за 2017-2019 роки однак у 2023 році показник зазнав спаду та дорівнює понад 105% до ВВП за джерелом Евростат.

У 2021 році в ЄС налічувався 31 мільйон підприємств, на яких працювало 156 мільйонів осіб. З них 98% (30,3 млн.) становили мікропідприємства та малі підприємства з чисельністю до 49 осіб на кожному. Разом на мікро- та малих підприємствах було зайнято 75,8 млн осіб, тобто 49% від загальної кількості всіх

зайнятих на підприємствах. Вони створили 3,3 трильйона євро доданої вартості, що становить 35% від загальної доданої вартості (9,3 трильйона євро). 240 000 середніх підприємств (50-249 зайнятих осіб) становлять 0,8% усіх підприємств і надають роботу 24,0 мільйонам осіб, реєструючи додану вартість у 1,6 трильйона євро (17%).

Незважаючи на те, що великі підприємства (понад 249 зайнятих) становили лише 0,2% від загальної кількості підприємств, на них було зайнято більше третини робочої сили бізнесу (55,6 млн., 36%) і створено майже половину (48%) доданої вартості (4,4 трлн євро).

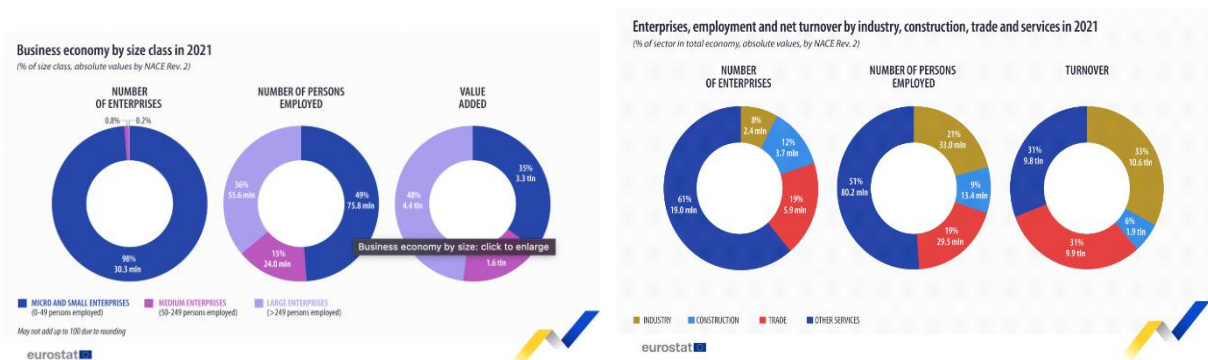

Рисунок 2.16 Економіка та бізнес за кількістю підприємств, за обсягами обороту за Eurostat [39]

Згідно з даними, «промисловий» сектор мав найбільший оборот у 2021 році. Він генерував одну третину обороту (10,6 трлн євро, 33%) і в ньому було зайнято близько однієї п'ятої робочої сили бізнесу (33,0 мільйона осіб, 21%). Проте за кількістю підприємств це був найменший сектор – лише 8% (2,4 млн.) від загальної кількості підприємств.

З 5,9 мільйонами підприємств сектор «торгівля» становив 19% від загальної кількості. 29,5 мільйона людей, зайнятих там, створили 31% (9,9 трильйона євро) загального обороту.

«Будівельний» сектор становив 12% від загальної кількості підприємств, але лише 6% (1,9 трильйона євро) від загального обороту. У цьому секторі було зайнято 13,4 млн осіб.

«Інші послуги», включаючи компанії, що працюють у різноманітних послугах від «транспортування та зберігання» до «діяльності з розміщення та

харчування», «освіти», «охорони здоров'я та соціальної роботи» та «мистецтва, розваг та відпочинку», найбільше компаній — 61% від загальної кількості (19,0 млн. підприємств). І хоча на цих підприємствах було зайнято майже половину людей (80,2 млн, 51%), оборот становив менше однієї третини (9,8 трлн євро, 31%).

Отже, виходячи з даних, доступних у листопаді 2023 року економіка ЄС стагнує. Тому, для інтеграції України до ЄС в торгівельний сектор Україні варто розробляти монетарну політику захисну вітчизняного виробника у машинобудівних галузях насамперед. Водночас Україна за умов успішної кампанії розвитку промислового виробництва у перспективі може бути експортером енергоносіїв в ЄС.

Економічна ситуація в єврозоні та ЄС характеризується такими елементами:

- продовження уповільнення інфляції в жовтні через зниження всіх компонентів, зокрема в «енергетиці» внаслідок жорсткої монетарної політики
- незначне зниження ВВП в єврозоні та нульове зростання в ЄС у третьому кварталі,
- падіння промислового виробництва у вересні,
- зниження річних цін на імпорт разом із різким уповільненням річних цін виробників промислової продукції в серпні та вересні,
- активність у всіх секторах стагнує або знижується, за винятком бізнес-послуг.
- ЄС залежні від цін на енергоносії ціни яких є зараз нестабільними внаслідок війни
- ризики для економіки ЄС тісно пов'язані з перспективами його ключових торгових партнерів
- в багатьох країнах рівень державного боргу перевищує 60% що свідчить про ризик не достатньої кількості капіталу від інвесторів у майбутньому та труднощів для бізнесу

Незважаючи на те, що ВВП залишався вищим за рівень до пандемії, показники за останні чотири квартали вказують на стабільну тенденцію до зростання. Промислове виробництво у 2023 залишилося вище до пандемічного

рівня однак тенденція виробництва демонструє низхідну траєкторію. Що стосується виробництва, валову додану вартість у промисловості стримували слабкий попит і висока вартість енергії. У жовтні 2023 року загальна інфляція в ЄС знизилася до найнижчого рівня за два роки, насамперед через падіння цін на енергоносії. На рівні ЄС державний дефіцит і державний борг, виміряні відносно ВВП, зросли порівняно з їхніми показниками до пандемії. Оскільки жорсткість монетарної політики продовжує впливати на економіку, інфляція продовжуватиме знижуватися, хоча й більш помірними темпами, відображаючи загальне послаблення інфляційного тиску на продукти харчування, промислові товари та послуги.

Останніми місяцями зросла невизначеність і ризики погіршення економічних перспектив. Вони, насамперед, пов'язані з розвитком тривалої загарбницької війни Росії проти України та конфлікту на Близькому Сході. Енергетичні ринки видаються найбільш вразливими, оскільки нові збої в енергопостачаннях потенційно можуть мати значний вплив на ціни на енергоносії, світовий обсяг виробництва та загальний рівень цін. З внутрішньої сторони передача жорсткості монетарної політики може впливати на економічну активність довше та більшою мірою, ніж прогнозується в цьому прогнозі, оскільки пристосування компаній, домогосподарств та державних фінансів до середовища високих процентних ставок може виявитися більш складним.

Щодо рівня монополізації на ринку ЄС то на європейському ринку 98% компаній є малими з кількістю зайнятих осіб до 45 однак приносять 35% доданої вартості до ВВП. Водночас незважаючи на те, що великі підприємства (понад 249 зайнятих) становили лише 0,2% від загальної кількості підприємств, на них було зайнято більше третини робочої сили бізнесу (55,6 млн., 36%) і створено майже половину (48%) доданої вартості (4,4 трлн євро). Найменшу кількість підприємств має сфера будівництва що має відносно інших не значний торговий оборот на ринку ЄС. У 2021 році найбільший торговий оборот мав промисловий сектор з представниками невеликої кількості підприємств. Додаткового дослідження потребує рівень монополії в секторах промисловості, будівництва, роздрібною торгівлі та надання послуг.

Експорт та імпорт сільськогосподарської продукції у 2022 році зазначає змін у обсягах продукції у партнерів. Сполучене Королівство є головним торговим партнером ЄС у сфері агропродовольчої торгівлі, охоплюючи 9% імпорту та 21% експорту ЄС у 2022 році. Торговельний баланс ЄС із Великобританією є позитивним. США є другим торговим партнером ЄС, що становить 7% імпорту ЄС і 13% експорту в 2022 році. Торговий баланс ЄС із США був позитивним у 2022 році. Китай є третім торговим партнером ЄС, представляючи 6% Імпорт ЄС і 7% експорту в 2022 році. Торговельний баланс з Китаєм є позитивним. Бразилія є першим джерелом імпорту сільськогосподарської продукції в ЄС (12% в 2022 році) і становить 1% експорту ЄС. Сальдо торгівлі з Бразилією є негативним у 2022 році. Україна є третім джерелом імпорту агропродовольчої продукції ЄС (8% у 2022 році) і становить 1,2% експорту ЄС. Сальдо торгівлі з Україною є негативним у 2022 році однак обсяги імпорту з України ЄС зростають, та вже переважають США та Китай у % співвідношенні.

Тобто, кожна галузь потребує аналізу готовності та потреб на поточному етапі, який є ускладненим військовими діями, енергетичною та логістичною нестабільністю, фінансовими розривами.

Україні варто проводити детальних аналіз ринків та галузей з метою успішної інтеграції враховуючи всі вищезазначені чинники що формують загальноекономічну коню'нктуру.

2.2. Шлях реалізації євроінтеграційних прагнень, як національних інтересів країнами-членами союзу

ЄС інтегрує нових членів через процес розширення (з англ. enlargement process) що в свою чергу вимагає від кандидатів виконання певних політичних, економічних вимог або умов які найчастіше реалізуються урядами країн-кандидатів на вступ у вигляді реформ з метою майбутньої стабільності та процвітання Союзу.

Будь-яка держава може подати заявку на членство в ЄС. Однак, запит затверджується і погоджується всіма державами-членами ЄС, після чого розпочинається процес вступу і початок офіційних переговорів про вступ. За принципом консенсусу ЄС, будь-які рішення приймаються за згодою усіх сторін. Проте, країна-кандидат має бути підготовленою до можливого членства та інтегрувати принципи, правила, кодекси ЄС. Основні умови для країн-кандидатів на членство в ЄС визначені в критеріях вступу або Копенгагенських критеріях задоволення яких прискорює вступ країни-кандидата до Європейського Союзу. Копенгагенські критерії охоплюють політичні критерії (стабільність інститутів з забезпеченням верховенства права, прав людини та захист меншин), економічні критерії (діюча конкурентноспроможна ринкова економіка), а також наявність адміністративної та інституційної спроможності для ефективного впровадження сукупності спільних прав ЄС, і здатності в майбутньому брати зобов'язання членства в ЄС.

За останні 20 років країнами-членами Європейського Союзу стали Чехія, Кіпр, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Мальта, Польща, Словаччина та Словенія у 2004 році, у 2007 Болгарія та Румунія, у 2013 – Хорватія [40]. Поточні країни-кандидати на вступ до ЄС: Чорногорія, Сербія, Турція, Північна Македонія, Албанія, України, Молдова, Боснія і Герцоговина, Грузія. До країн які останніми приєдналися до ЄС застосовано посилення рівня за виконанням принципу обов'язковості прийняття «acquis» ЄС. Країни мали інтегрувати національне законодавство згідно з європейським, охоплюючи питання державного управління та інституційної спроможності зі значними фінансовими витратами.

Зазначається, що всі розширення ЄС, відбувалися відповідно до принципу прийняття *acquis*, що включає [40]:

- (1) зміст, принципи та політичні цілі Договорів, на яких заснований Союз;
- (2) законодавство та рішення, прийняті відповідно до Договорів і практику Суду ЄС;
- (3) інші акти, як юридично обов'язкові, так і ні, прийняті в рамках Союзу, такі як міжінституційні угоди, резолюції, заяви, рекомендації, вказівки;

(4) спільні дії, спільні позиції, декларації, висновки та інші акти в рамках спільної політики в сфері закордонної політики та безпеки;

(5) спільні дії, спільні позиції, підписані конвенції, резолюції, заяви та інші акти, погоджені в рамках спільної політики в сфері юстиції та внутрішніх справ;

(6) міжнародні договори, укладені Співтовариствами, Співтовариствами разом з державами-членами, Союзом та укладені державами-членами між собою щодо діяльності Союзу;

Вибір країною курсу інтеграції в міжнародні організації спонукає шукати ефективні інструменти для розвитку, методи для здійснення реформ, що в свою чергу створює нові можливості для країн але і нові виклики.

Дослідження світового досвіду європейської інтеграції та механізми вирішення проблем країн які нещодавно завершили процес інтеграції до Європейського Союзу може бути цінним прикладом для України. Власне, порівнюючи політики та її дії в інших країнах що вже стали країнами-членами Союзу допоможе виокремити основні аспекти які б Україна могла перейняти для результативної власної політики інтеграції.

Країною, досвід євроінтеграції якої може бути найбільш корисним для України, більшість експертів Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» у 2014 році вважали Польщу порівнюючи ситуацію в основних сферах країни з ситуацією в Україні. Частина експертів вважала, що Україні варто також звернутися до досвіду Литви, Словаччини та Естонії [41].

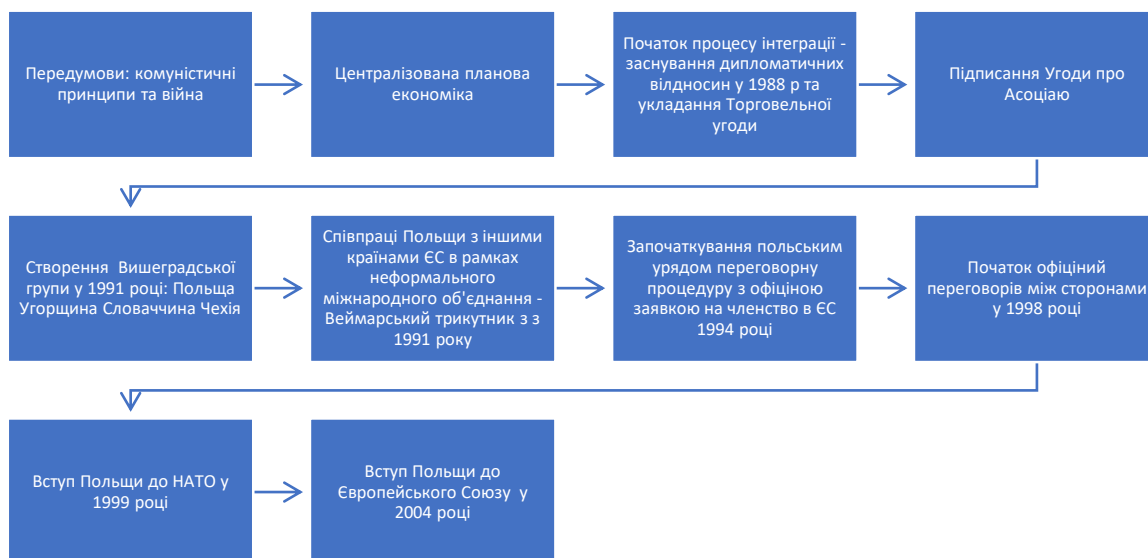

Рисунок 2.17 - Шлях інтеграції Польщі до ЄС [42]

Інтеграції Польщі в ЄС почалася за умов Другої світової Війни, в силу історичних подій саме комуністичні принципи та війна були передумовами вступу Польщі до ЄС та НАТО. Однак в Польщі була централізована планова економіка, в той час як у Співтоваристві у державах переважав досвід ліберальної ринкової економіки, та демократичне правління. Тому основною проблемою в питанні інтеграції Польщі була адаптація законодавства згідно вимог ЄС. Окрім того зовнішня політика Польщі 1990-років була орієнтована на умови часів Другої світової війни та спричиненим руйнуванням [42]. Польща потребувала процесу європеїзації - внутрішнього пристосування державних структур до викликів європейської інтеграції та інституційного розвитку згідно стандартів ЄС.

Формальним початком процесу інтеграції Польщі з Європейським співтовариством (ЄС) вважають заснування у вересні 1988 р. дипломатичних відносин між республікою Польща та Європейським економічним співтовариством (ЄЕС).

У 1989 році було підписано Угоду про торговельну, економічну та торговельну співпрацю (Торговельну угоду) з Польщею. Це була непреференційна угода, в якій обидві сторони досягли консенсусу у питанні про режим найбільшого

сприяння у торгівлі. Однак навіть на початковому етапі умови угоди були обмежені і не створювали перспективи для розвитку співпраці в різних сферах а лише в економічних питаннях.

Концепція нової формули відносин між Польщею і ЄС виникла наприкінці 1989 р. на засіданні в Європейській раді в Страсбурзі, коли лідери ЄС заявили про можливість підписання Угоди про асоціацію, яка б дозволила співпрацю у технічній та фінансових сферах, забезпечила можливість політичного діалогу, обміну інформацією та культурне співробітництво. Проте Європейська Комісія заявила, що це не є зобов'язанням приймати нових членів у Союз. Польський уряд в свою чергу був націлений на процес адаптації з дипломатичною співпрацею з ЄС.

Польща, як слабший економічний партнер, домовилася про принцип асиметрії в зниженні тарифів і кількісних обмежень на промислові товари лібералізуючи торгівлю, а також відбувалась модернізація підприємств та секторів економіки з метою підвищення їх конкурентоспроможності з іноземними компаніями на міжнародних ринках.

Паралельно з поступовою лібералізацією торгівлі також почався процес гармонізації національного законодавства. Це супроводжувалося створенням спеціалізованих структур і процедур, присвячених процесу інтеграції, які стали вирішальними для подальшої підготовки Польщі до членства в ЄС.

В умовах стрімких економічних і системних змін Угода певною мірою стала стримуючим фактором інтеграційного процесу. Польський уряд вирішив започаткувати переговорну процедуру (започатковану офіційною заявкою на членство в Європейському Союзі 8 квітня 1994 р.), що супроводжувалася інтенсивними дипломатичними зусиллями для прискорення процесу інтеграції. 1993 року. Держави-члени вперше відкрито визнали право асоційованих держав на повноправне членство в ЄС.

Завершення переговорів про вступ і приєднання десяти нових країн до Європейського Союзу в тому числі і Польши 1 травня 2004 рік означав не лише нову якість функціонування їхньої держави структур і законодавчої системи, але

також, і, можливо, перш за все, глибокі економічні та соціальні зміни адже було викликом на здатність досягати згоди з іншими державами з глобальних питань.

Слід пам'ятати, що соціальний фон європейських дій польського уряду, як у передвступний період, так і після вступу до Європейського Союзу, був високим і включав стабільну підтримку процесу інтеграції. Це безсумнівно є чудовою основою для подальшого розвитку інтеграційних процесів у Польщі [42].

Отже, близько п'ятнадцяти років знадобилось Польщі для того, щоб увійти до Європейського Союзу. За цей час держава здійснила реформи фактично в усіх сферах суспільного життя. В результаті польським Урядом були такі зміни для того, щоб відповідати Копенгагенським критеріям:

- Централізована планова економіка що змінилась на ліберальну ринкову економіку як у Співтоваристві;
- Домовленості про принцип асиметрії в зниженні тарифів та кількісних обмежень уряду Польщі та Співтовариства поступово лібералізуючи торгівлю та модернізуючи сектори економіки з метою підвищення конкурентноспроможності;
- Гармонізація національного законодавства - створюючи спеціалізовані структури і процедури для успішного процесу інтеграції;

Зокрема, до найважливіших подій цього процесу можна зарахувати: підписання Європейської угоди про асоціацію у 1991 р., яка започаткувала систематичний діалог між Польщею та ЄЕС, та сприяла соціальним трансформаціям у країні; саміт у Копенгагені у 1993 р., на якому було проголошено, що держави, з якими підписаний договір про асоціацію, можуть стати повноправними членами Євросоюзу, досягши певних критеріїв; подання Польщею офіційної заявки на членство в ЄС у 1994 р.; початок офіційних переговорів між сторонами у 1998 р.; вступ Республіки Польщі до Європейського Союзу, який відбувся у 2004 р. За роки інтеграції зосередила свої зусилля як на змінах у внутрішній політиці країни (економічна, судова, інституційна та інші реформи), так і на співпраці регіонального та міжнародного рівнів (участь у Вишеградському

об'єднанні, вступ до НАТО, співпраця у рамках Веймарського трикутника тощо) [43].

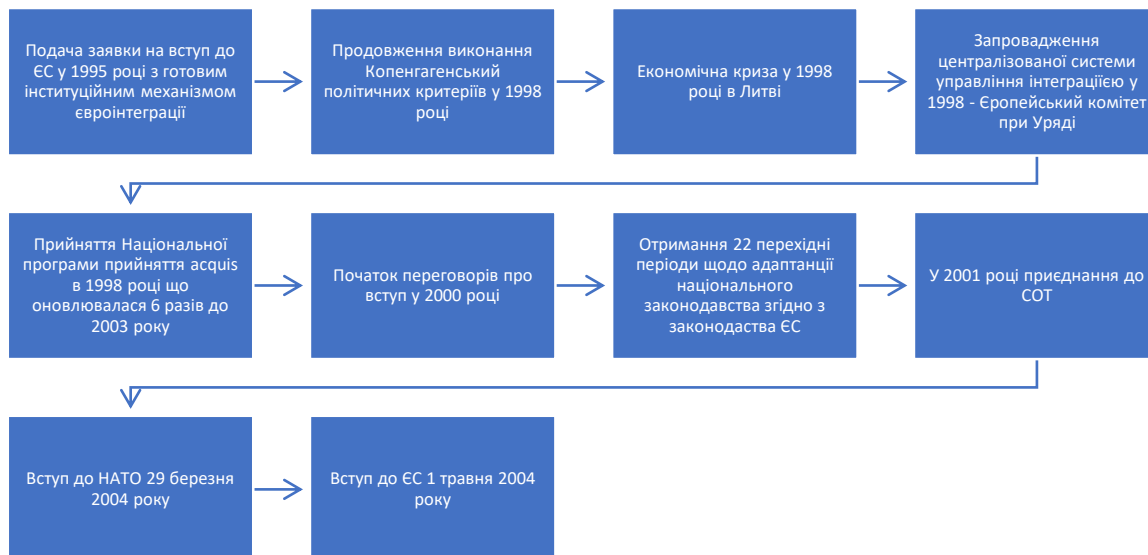

Рисунок 2.18 - Шлях інтеграції Литви до ЄС [44]

Литва подала заявку на вступ до ЄС 1995 року однак країні отримати рекомендації Комісії про початок переговорів країна не отримала на відмінну від сусідніх країн, зокрема і Польши оскільки уряду потрібно було посилити боротьбу з корупцією та продовжити реформу судової системи. У 2003 було заплановано перше розширення ЄС, в той час як початок переговорів про вступ Литви до ЄС розпочалися навесні 2000 року.

Варто зауважити на тому, що Литва мала створений інституційний механізм євроінтеграції та лише модернізувався згідно з вимог ЄС. Основними механізмами були такі інституції:

- Урядова комісія з питань європейської інтеграції
- Департамент європейської інтеграції в Міністерстві закордонних справ
- Відділи європейської інтеграції в галузевих міністерствах
- Міністерство європейських справ

Створення Міністерства європейських справ (що згодом було реорганізовано в Європейський комітет) змінило з національну політику вступу із зовнішнього

інструменту на інструмент внутрішньої політики та вважається рішенням що запровадило централізовану систему управління інтеграцією.

Основними завданнями Комітету були:

- Формування політики європейської інтеграції
- Нагляд за реалізацією міжінституційних програм підготовки до членства в ЄС
- Участь у переговорах з ЄС та його державами-членами
- Публікація щорічну оцінку результатів діяльності
- Нагляд за гармонізацією законодавства Литви з законодавством ЄС

Національна програма прийняття *acquis* вважається основним інструментом політики євроінтеграції, у якій були детально прописані як довгострокові завдання так і короткострокові завдання підготовки до членства: програми реформ заходи щодо зміцнення інституцій

Отже, успішне завершення переговорів про вступ Литви стало можливим лише завдяки сильній і непохитній внутрішньополітичній рішучості та чіткій стратегії переговорів у найвирішальніші часи [44]

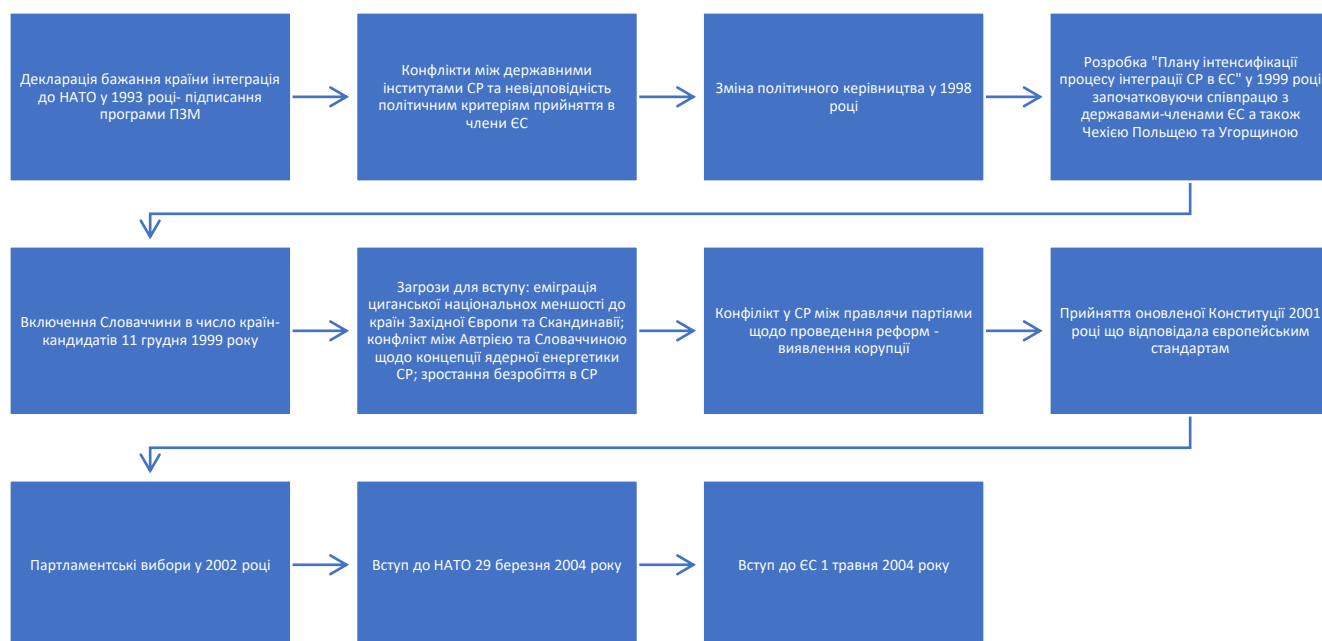

Рисунок - 2.19 Шлях інтеграції Словаччини до ЄС [45]

Після проголошення Словаччиною незалежності у 1993 році країна визначила зовнішньоекономічну орієнтацію з пріоритетом інтегруватися в

співтовариство західноєвропейських держав. На початку уряд Словаччини однозначно мав проєвропейську позицію, але існуючий в країні Рух за демократичну Словаччину у політичній програмі уряді вважали необхідним просувати і захищати національні і державні інтереси Словаччини. Це було своєрідним захистом від занадто проєвропейської орієнтації. Даний фактор призвів до сповільнення процесу євроінтеграції країни і під час першого розширення НАТО Словаччину була проігнорованою.

Неоднозначність у політичному векторі уряду Словаччини та в цілому невідповідність політичним критеріям прийняття в члени ЄС знизив шанси для СР на вступ у ЄС. У 1998 році у СР пройшли парламентські вибори та на пост президента було обрано прихильника європейської інтеграції. Було сформовані Рада міністрів з євроінтеграції консультативні комітети уряду парламенту та усіх міністерств. Зокрема урядом був розроблений «План інтенсифікації процесу інтеграції СР в ЄС» та прийнято у 1999 році зобов'язуючись розвивати відносини з усіма державами-членами ЄС а також Чехією Польщею та Угорщиною. Фактом є те що в 1999 році в СР провели 56 двосторонніх і багатосторонніх переговорів і країн ЄС про прийняття СР до Союзу.

За часи після набуття Словаччиною статусу кандидата на вступ в країні були припущення щодо утиску прав національної меншості на території каріни через значну їх міграцію в Західну Європу. Інтеграцію Словаччини до ЄС під загрозу ставили у конфліктність у відносинах з Австрією щодо концепції ядерної енергетики. Вагомим чинником також було зростання безробіття в Словаччині що впливало на процес інтеграції в соціальній сфері та в цілому на конкурентноспроможність словацької економіки. У 2001 році в Словаччині за відомостями зафіксували факт корупції пов'язаних з коштами Європейської комісії. Однак в той же рік урядом було прийнято оновлену Конституцію згідно стандартам Європейського Союзу У 2003 році 26 березня у Брюсселі було підписання про вступ СР до Північноатлантичного альянсу а 1 травня 2004 року були підписані документи про прийом СР до ЄС. Варто зауважити що в СР проводили референдум

з питанням вступу країни в Європейський союз. У референдумі взяли участь 52% населення однак 92,46% підтримали вступ в ЄС.

Окрім того, перед СР гостро стояли питання вибору та спрямування зовнішньої політики країни, зокрема щодо:

- проросійського спрямування безпекової політики;
- залежність від сировини (нафта, газ), імпортованої з Росії;
- ослаблення напруги, яка була між Словаччиною та країнами-сусідами (Чеська Республіка та Угорщина) та національними меншинами (практично угорською меншиною);
- реалізації необхідних реформ Збройних сил Словацької Республіки;

Отже, спільними характеристиками трьох вищезазначених країн є інтеграція до північноатлантичного альянсу а вже після офіційне прийняття країн до Європейського союзу а також виконання Копенгагенських критеріїв. Також усі вище проаналізовані країни завдяки сильному дипломатичному спрямуванню у питанні європейської інтеграції з країнами-членами досягли консенсусу у прийнятті їх до союзу.

Сьогодні дуже важливим питанням є аналіз основних напрямків, рівнів, видів і форм багатосторонньої міждержавної співпраці в зовнішньополітичній і зовнішньоекономічній сферах у контексті реалізації головного – європейського вибору України. Вивчення досвіду співробітництва країн вишеградської четвірки актуальне і виключно важливе як приклад для України тому що відносини країн «Вишеграду» - це продуманий приклад відносин чотирьох незалежних країн зі схожою історією існування у рамках ССРСР інтегрувалися у Європейський союз. В силу політичної співпраці влада країн «Вишеграду» перейшла від комуністів до представників демократичних сил. По-друге, ЧР і СР спільно здійснили дипломатичні кроки для визнання їх незалежності у 1993 році світовою спільнотою, разом з Польщею і Угорщиною постійно координували свою зовнішньополітичну діяльність, зокрема щодо вступу до ЄС і НАТО. По-третє, між країнами «Вишеграду» попередньо готувалася основа системи і механізму багатостороннього міждержавного співробітництва та в результаті зберегти та

розвинути тісні торговельні і виробничокоопераційні зв'язки між економіками країн регіону. Правовою основою системи міждержавних відносин стала розвинена міжнародно-договірна база, яку складають документи двохстороннього і багатостороннього характеру (договорів, угод, протоколів та інших міжнародно-правових актів) [46].

2.3. Розвиток партнерських торговельно-економічних відносин між Україною та країнами ЄС

Для економіки України військового часу характерною є трьохсекторальна модель економіки, Для того щоб оцінити ситуацію на вітчизняному ринку, і на майбутнє розробляти рекомендації для уряду а також покращувати умови для функціонування бізнесу в контексті європейської інтеграції України враховуючи потреби усіх суб'єктів, проаналізуємо макроекономічні показники ефективності зовнішньої торгівлі – зовнішньоторговельного обігу у трьох типах секторів економіки:

- Первинного (сільське господарство, гірничодобувна промисловість)
- Вторинний (обробна промисловість, будівництво)
- Третинний (фінанси, банки, освіта, транспорт, туризм, сфера послуг)

Аналіз показників торгівлі має забезпечити можливість зрозуміти які галузі є найбільш експортоорієнтованими та потенційно які товари яких вітчизняних виробників і в яких галузях можуть бути конкурентноспроможними на європейському ринку. Аналіз макроекономічних показників задля визначення ефективності зовнішньої торгівлі України сприятиме розумінню стану торгівлі країни, та наскільки економіка України є відкритою з певним рівнем експортного потенціалу.

Активне або пасивне сальдо торговельного балансу в певній мірі є показником конкурентноспроможності країни на світовому ринку. Якщо сальдо

активне країни отримує більше коштів за експортовані товари і послуги відповідно товари є конкурентними на міжнародних ринках. Якщо сальдо пасивне країни імпортує товарів з інших країн ніж експортує вітчизняне виробництво. Конкурентноспроможність країни, залежить від певних взаємозалежних між собою чинників, що визначає місце країни на міжнародному ринку в залежності від рівня лібералізації зовнішньої торгівлі, конвертованості валют, девальвацію валюти. Також зовнішніми чинниками, що формують міжнародну конкурентноспроможність країни є світова інфляція, внутрішня інфляція, номінальний валютний курс що впливає на міжнародну конкурентноспроможність що в свою чергу залежить від конвертабельності валюти, лібералізації імпорту, конкурентного тиску, передача технологій, прямих іноземних інвестицій [47].

Саме ринкові сили у взаємодії з державою, є чинником рівноваги процесу економічного зростання, розвитку національної економіки, якого потребує Україна у післявоєнному відновленню, та виконуючи умови ЄС для вступу до союзу [47]. Однак для сприяння зростання експорту та реінтеграції потрібні системні підходи та економічна стабільність.

За 2021-2023 роки первинний, вторинний та третинний сектори стикнулися з проблемами функціонування під час війни. Однак, статистика свідчить, що Україна має потужний первинний сектор оскільки оцінка внеску галузі сільського господарства у поєднання з видобутком сировини за обсягами становить близько 27% ВВП України. Що стосується українського вторинного або виробничого сектору, то тут характерним є значна диверсифікація що оцінюється за внесками у ВВП України у 19%. Водночас вторинний сектор так як і первинний сектор є низькомобільними, оскільки первинний сектор залежить від землі та природних копалин, а вторинний ринок залежить від довгострокових ланцюгів поставок та логістичної інфраструктури. Третинний сектор складає понад 50% ВВП України і представники сектору є пристосованими до мобільності через короткий ланцюг створення вартості та мінімальне використання обладнання [48].

За 2021 рік сальдо торговельного балансу України з ЄС було пасивним, що свідчить про переважання обсягів імпорту над експортом та дорівнювало - 2161311,9 тис дол США.

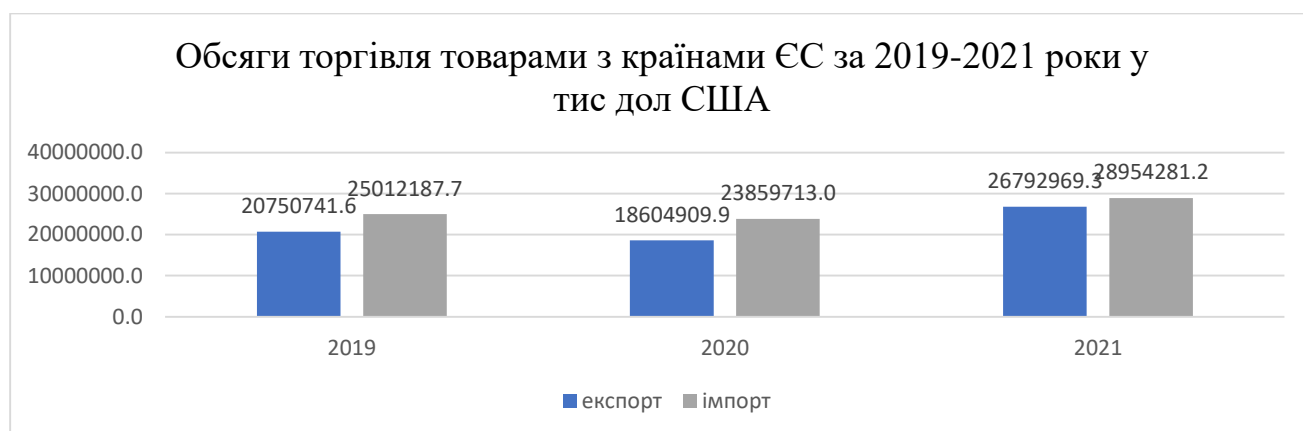

Рисунок 2.20 - Динаміка торгівлі товарами України з країнами ЄС [49]

Значний вплив на український експорт справляє комплекс внутрішніх і зовнішніх чинників. Серед внутрішніх, які мають гострий проблемний характер, можна виділити наступні:

- недосконалість норм українського законодавства у сфері управління здійсненням і розвитком експортної діяльності, порівняно з нормами, що прийняті у міжнародній практиці;
- низька конкурентоспроможність вітчизняної промислової продукції;
- важкий фінансовий стан більшості підприємств обробної промисловості і конверсійних виробництв, що робить практично неможливим інвестування у перспективні, орієнтовані на експорт проекти за рахунок внутрішніх ресурсів;
- штучне стримування курсу гривні в рамках “валютного коридору” звужує можливості використання курсового фактору з метою просування експорту;
- недостатній розвиток вітчизняних систем сертифікації і контролю якості експортної продукції на фоні значного посилення вимог до споживчих і екологічних характеристик, а також до безпеки продукції, яка реалізується на ринках промислово розвинених країн;

- випереджаюче зростання цін на продукцію та послуги природних монополій у порівнянні зі збільшенням цін на вироби обробної промисловості та продукцію агропромислового комплексу;
- недостатність спеціальних знань і досвіду роботи у сфері експорту у більшості українських підприємців, а також недостатня координованість їх діяльності на зовнішніх ринках [50].

Вищезазначені внутрішні чинники значно стримують розвиток експортоорієнтованих галузей, але також вагомим є негативний вплив зовнішніх чинників, серед яких можна виділити посилення міжнародної конкуренції протягом останнього десятиліття; стрімке підвищення вимог споживачів до якості продукції, зумовлене впровадженням у виробництво інноваційних технологій; використання країнами більш витончених форм протекціонізму, а також політичної підтримки розвиненими країнами своїх експортерів; збереження елементів дискримінації українських експортерів за кордоном; низький світовий рейтинг надійності України для кредитів та інвестицій [50], що ускладнює використання іноземних фінансових ресурсів для розвитку експортного потенціалу країни; низька ефективність політики України в напрямі міжнародної економічної інтеграції.

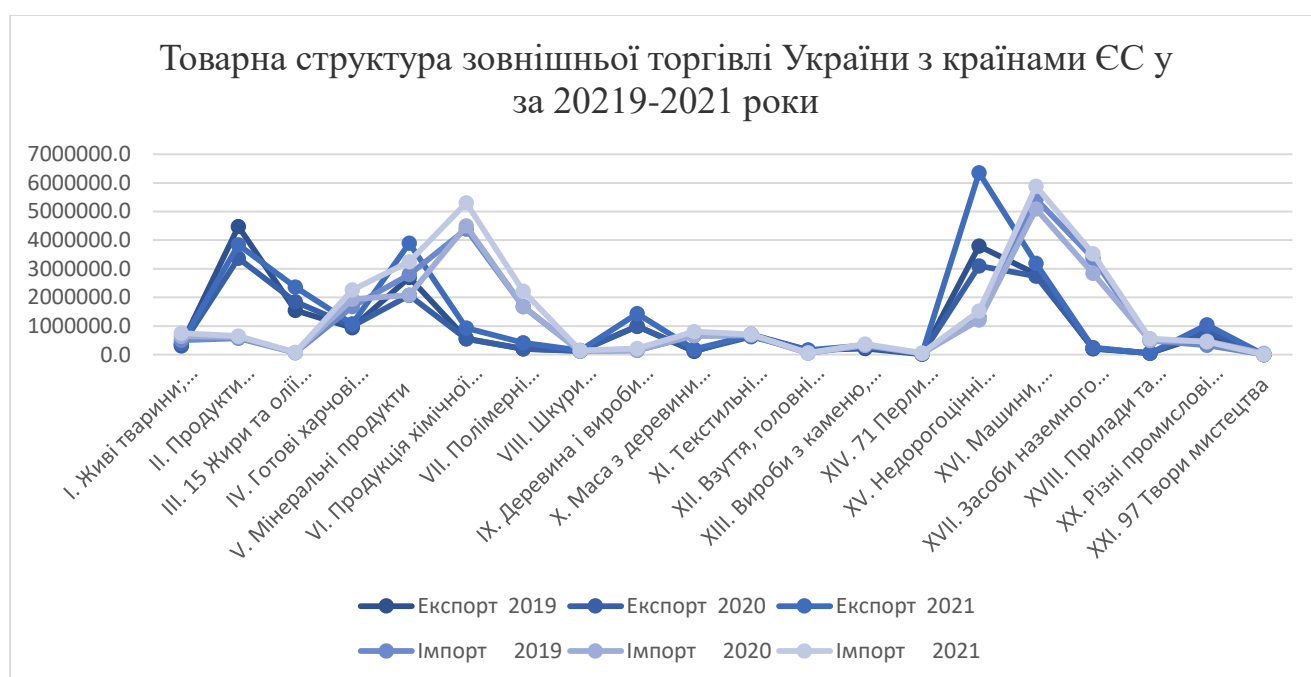

Рисунок 2.21 - Товарна структура зовнішньої торгівлі з країнами ЄС [49]

В товарній структурі зовнішньої торгівлі України з ЄС з найбільшими обсягами експорту товарів є продукти рослинного походження, жири та олії тваринного або рослинного походження, недорогочінні метали та вироби з них, готові харчові продукти. За обсягами імпорту основними товарами є машини, обладнання та механізми, мінеральні продукти, засоби наземного транспорту продукція хімічної промисловості.

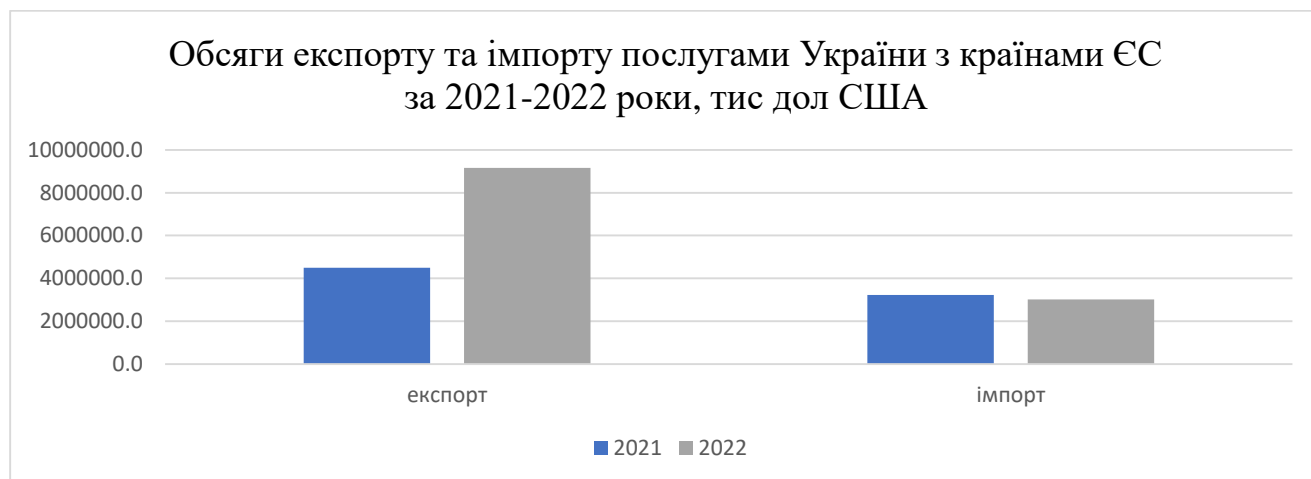

Рисунок 2.23 - Динаміка торгівлі послугами України з країнами ЄС [49]

На рисунку 3.3 можемо побачити суттєву зміну в обсягах експорту послуг за 2021 та 2022 рік. А також у 2022 році зменшився імпорт послуг з країн ЄС у порівнянні з 2021 роком. Найефективнішими експортно-орієнтованими напрямками торгівлі у двосторонніх відносинах України з країнами ЄС є напрямки до Німеччини, Польщі, Кіпру, Угорщини, Франції, Данії, Австрії згідно останніх статистичних даних Держстату.

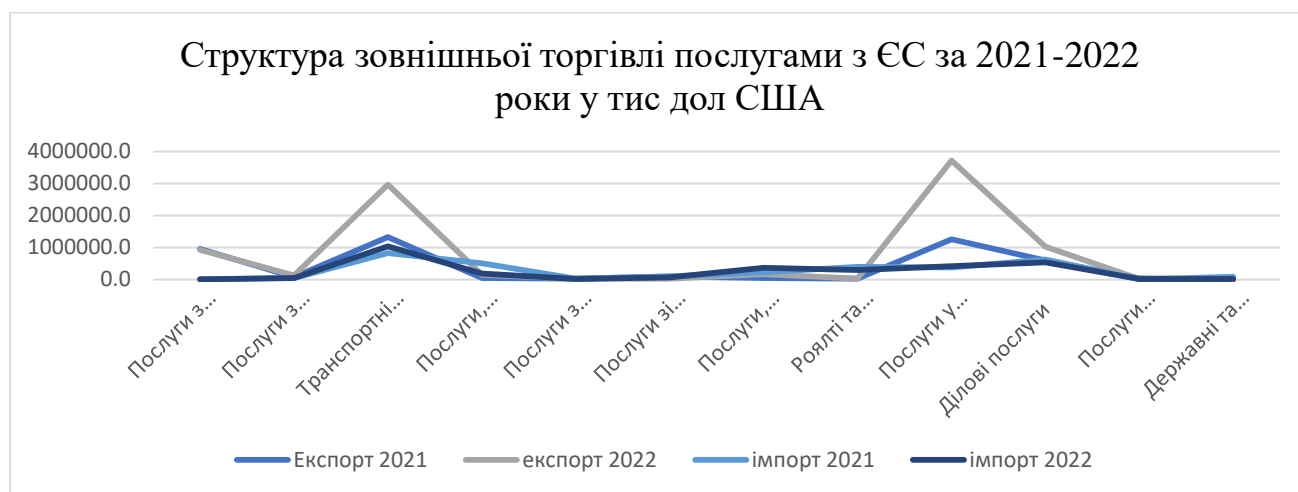

Рисунок 2.24 - Структура торгівлі послугами України з країнами ЄС [49]

В структурі торгівлі послугами українських компаній на зовнішньому ринку ЄС з найбільшими обсягами експорту послуг у 2022 році були послуги у сфері та транспортні послуги, послуги з переробки та ділові послуги. Щодо імпорту, то Україна імпортує найбільше транспортні послуги, ділові послуги.

Основними індикаторами ділових очікувань, які розраховуються в країнах-членах ЄС відповідно до Гармонізованої програми ЄС [50], є: індикатор ділової впевненості у промисловості, будівництві, роздрібній торгівлі, сфері послуг, сфері фінансових послуг; індикатор ділового клімату; індикатор споживчої впевненості; індикатор економічних настроїв; індикатор очікувань щодо зайнятості працівників. Ці індикатори входять до системи обов'язкових гармонізованих європейських композитних індикаторів та розраховуються й оприлюднюються щомісячно Генеральним директором з економічних та фінансових питань Європейської комісії [50]. Метою розрахунку індикаторів ділових очікувань є отримання статистичної інформації щодо тенденцій ділової активності, зіставної з відповідними даними країн-членів ЄС

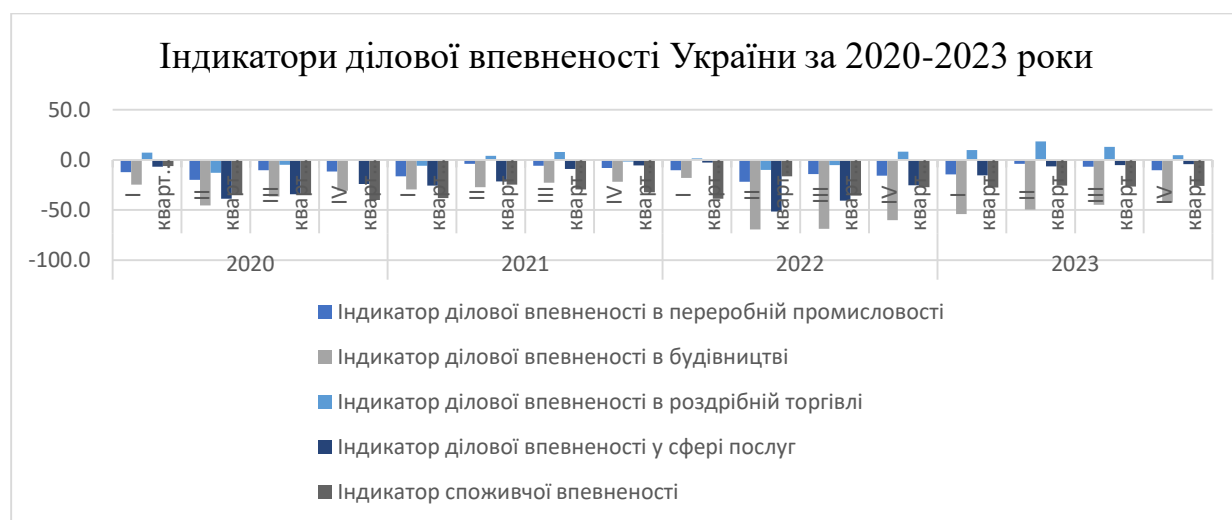

Рисунок 2.25 - Динаміка індикатору ділової впевненості України та його складових за 2020-2023 роки [49]

Індикатор відображає очікування керівників компаній щодо змін економічного стану і перспектив розвитку ринків його збирає Державна служба статистики вибірковими обстеженнями 5300 підприємств щоквартально. Залежно від сектора індикатори оцінюють на основі опитувань про поточний рівень

замовлень і запасів готової продукції змін обсягів продажів прогнозу обсягів виробництва та продажів.

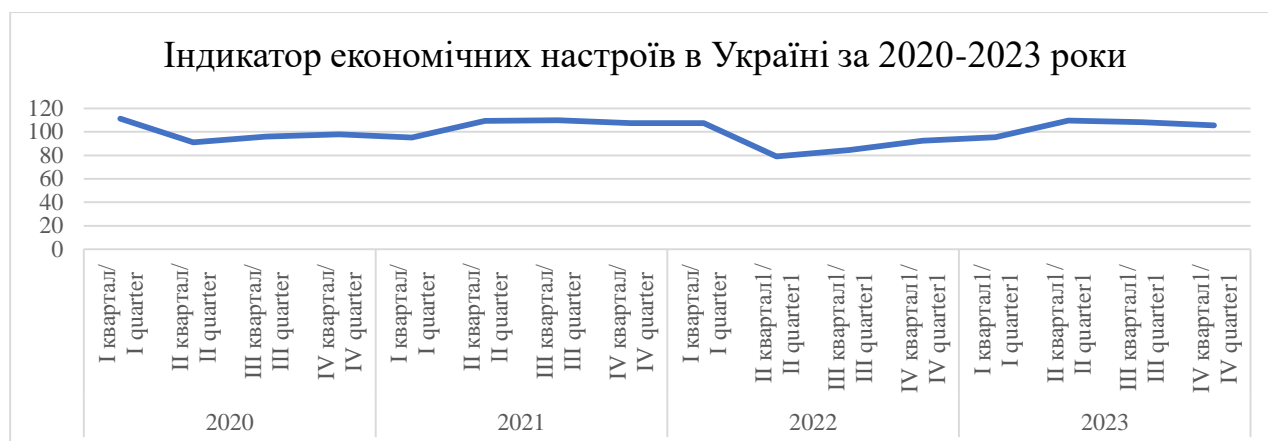

Рисунок 2.26 - Динаміка індикатору економічних настроїв в Україні [49]

Перевищення рівня ІЕН більше ніж на 100 пунктів свідчить про те що очікування є кращими ніж у середньому за весь період. Згідно з даними Держстату, зафіксовано поліпшення усіх індикаторів ділової впевненості в четвертому кварталі 2022 року - компонентів ІЕН: в роздрібній торгівлі, у сфері послуг, в будівництві. У той же час відзначається покращення споживчої впевненості (з -27,1% до -29,1%) і ділової впевненості в переробній промисловості (з -3,9% до -4,8%).

Більшість макроекономічних індикаторів публікується зі значним часовим лагом. Однак для економістів і політиків необхідне розуміння поточної ситуації. Тому значну популярність у всьому світі мають результати опитувань бізнесу і населення, що формують статистичні бази та різноманітні індикатори для оцінювання економічної ситуації.

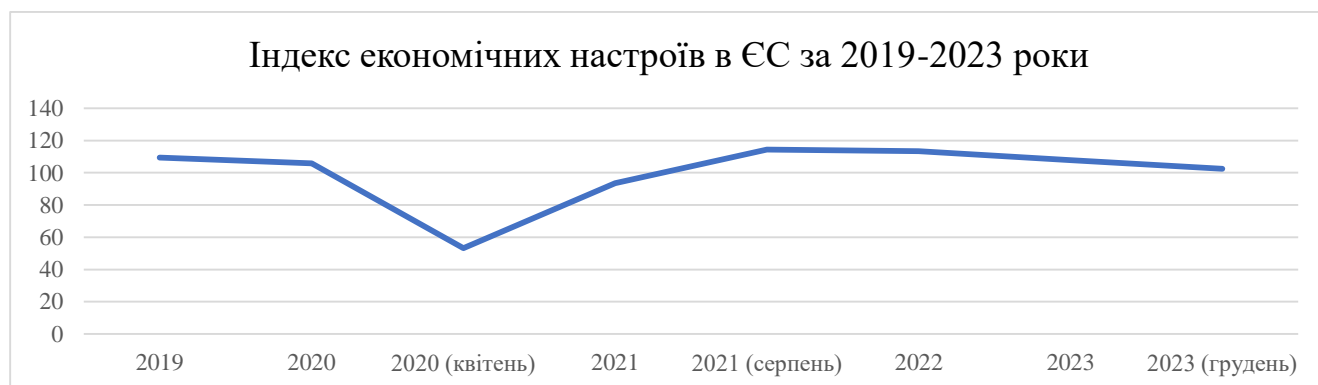

Рисунок 2.27 - Динаміка індикатору економічних настроїв в ЄС [52]

Однак конкурентноспроможність країни формує також конкурентноспроможність вітчизняних підприємств. Фактори конкурентноспроможності підприємства – це причина яка впливає на певний результат тобто має наслідок – тобто факторами є певні обставини що впливають на рівень та характер конкурентноспроможності підприємства. Розвиток виробництва технологічний процес та процеси глобалізації зумовити формуванню нових факторів окрім природних ресурсів трудових ресурсів та капіталу що також визначають рівень конкурентноспроможності підприємства. Різні науковці трактують фактори та складові факторів що впливають на конкурентноспроможність підприємства зі своїх наукових поглядів. Найбільш зрозумілим та системним підходом є класифікація факторів згідно середовища впливу – внутрішні та зовнішні які є взаємозалежними між собою. Кошельок Г В запропонував у власній статті фактори що поділені на 8 груп. Групами зі певними складовими факторів є:

- Виробничий потенціал
- Ресурсний потенціал
- Технологічний потенціал
- Кадровий потенціал
- Інвестиційний потенціал
- Маркетинговий потенціал
- Ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства

Факторами вище перелічених груп стали наприклад рівень автоматизованого регулювання виробничих процесів виробничий потенціал рівень та динаміка цін на необхідні ресурси для виготовлення готової продукції витрати ресурсів на одиницю готової продукції рівень впровадження досягнень НТП підвищення кваліфікації кадрів рівень інвестиційної привабливості наявність стратегічних конкурентних переваг рівень довіри потенційних інвесторів імідж підприємства якість продукції тощо [53]. Таким чином, конкурентноспроможність підприємства залежить від низки зовнішніх та внутрішніх факторів. Якщо зовнішні фактори лише створюють

передумови для виходу підприємства на ринок, то сукупність внутрішніх факторів визначають його здатність до довгострокового успішного функціонування

В ЄС на рівень конкурентоспроможності підприємства значний вплив має можливість створення ланцюжка створення вартості під час кризи. У спектрі чинників, що впливають на загальну конкурентоспроможність, наша увага визначає продуктивність та інноваційний зміст. Визнаючи ці внутрішні виклики та вирішуючи їх, Європа може прокласти шлях до більш міцного та конкурентоспроможного економічного середовища [54] на TFP європейських компаній впливає їхнє зовнішнє середовище, зокрема через канал GVC, до якого вони підключені. Прагнення до підвищення конкурентоспроможності вимагає більш ефективного використання ресурсів, що зрештою призводить до підвищення продуктивності в ширшій економічній системі.

Наші результати свідчать про те, що продуктивність, фінансова стійкість (ризик) і орієнтація на якість корелюють з вищими частками експортного ринку країн ЄС частіше, ніж прибутковість і, навіть сильніше, ніж витрати виробництва. Крім того, обмінні курси майже не пов'язані з розвитком торгівлі. Інтуїтивно зрозуміло, що ці кореляційні докази можуть вказувати на те, що європейські експортери спеціалізуються на більш низьких етапах ланцюжків створення вартості з вищою доданою вартістю. Якщо це так, стримування штучно низьких цін лише менш безпосередньо вплине на конкурентоспроможність фірм ЄС [55].

У 2021 році Світовий рейтинг конкурентоспроможності (World Competitiveness Rankings) було оприлюднено 17 червня. В ньому представлені дані по 64 країнах світу. Цього року рейтинг очолили країни Європи: на першому місці – Швейцарія, на другому – Швеція, третє місце належить Данії, а четверте – Нідерландам. У свою чергу Сінгапур, який був першим у 2019 та 2020 роках опинився на п'ятому місці. Визначальними факторами конкурентоспроможності стали наявність інновацій, цифровізація, підтримуюча політика та соціальна згуртованість.

“У 2021 році Україна посіла 54 місце. Для порівняння, у 2017 році ми були на 60-й позиції. До того ж у дослідженні окремо виділяються цифровий рейтинг, в якому ми на 58 місці, та рейтинг кадрового потенціалу, в якому ми зросли до 42 місця. Цей рейтинг оцінює, наскільки країни розвивають, залучають та утримують висококваліфіковані кадри, які забезпечують підприємствам додану вартість”, – відзначає Володимир Данько, професор кафедри бізнес-адміністрування, директор програми pre-MBA «Управління фінансами», дослідник конкурентоспроможності України для IMD.

Сильними сторонами конкурентоспроможності України за глобальним індексом конкурентоспроможності є: 1. значний потенціал до розвитку інноваційної діяльності (60 місце); 2. великий розмір ринку (47 місце в рейтингу); 3. розвинена інфраструктура у порівнянні із іншими країнами у рейтингу (57 місце); 4. розвиток навичок у професійному спрямуванні (44 місце). 5. значний рівень вищої освіти та професійної підготовки (59 місце). Це фактори є важливими конкурентними перевагами України, оскільки наявність цих передумов може гарантувати успіх у сучасному світі та сформуванню конкурентоспроможного ринку, що сприятиме інтеграційним процесам України

Слабкі сторони конкурентоспроможності негативно впливають на позицію України в світовому рейтингу. До таких факторів відносяться: 1. медицина та охорона здоров'я (101 місце); 2. низький інституціональний розвиток (104 місце); 3. макроекономічна стабільність (133 місце); Звертаючись до дослідження ВЕФ, Україна у 2019 році за GCI посіла 85-е місце серед 141 країни світу (рис.1). У порівнянні з позицією у 2018 році Україна втратила за рік дві позиції, так як займала 83 місце [56].

В контексті інтеграції України на європейські ринки насамперед потрібне розуміння щодо рівня можливої конкуренції на ринках і чи реальним є вихід вітчизняних компаній на міжнародні ринки. Зокрема науковцями та дослідниками зазначається що з посиленням інтеграції країн що розвиваються у світове господарство посилюється і їх залежність від процесів промислово розвинених країн а також посилюється чутливість до циклічних криз. Наслідками таких

процесів є незабезпеченість фінансової складової для розвитку національної економіки від обсягів експортних надходжень [47]. Тому важливим є вихід на міжнародні ринки зі стійкою стратегією експансії водночас зберігати та задовільняти національні інтереси та забезпечувати країну походження компанії додатковими потоками коштів від міжнародної діяльності. Це можливо за наявності конкурентних переваг у підприємств для подальшого закріплення та перспективного розвитку на міжнародних ринках.

В рамках даного дослідження проаналізуємо та порівняємо один показник компаній лідерів у певних галузях – це чистий прибуток, який вираховується як сума чистого доходу за вирахуванням витрат на податки збитків суму а також враховуючи будь-які прибутки від інших видів діяльності (наприклад продажу обладнання). Все, що залишилося, — чистий прибуток (з англ net income). Якщо грошей вийшло більше, ніж надійшло, компанія має чистий збиток. Основною метою є порівняння найвищих обсягів надходжень у вітчизняних компаній та у європейських компаній.

Таблиця 3.1 - Виторг за галузями в Україні за 2022 рік та виторг компанії-лідера за 2022 рік у галузях

Галузі	Виторг топ 10 компаній галузей, млрд. грн	Виторг за галузями, у %	Компанія-лідер галузі	Виторг компаній за 2022 рік
Енергетика	3 137,9 млрд	23.6%	Д. Трейдінг	114,19 (19,43%)
Оптова торгівля	458,95	14,62%	Кернел Трейд	67,93 (14%)
Роздрібна торгівля	398,75	12,71%	АТБ-Маркет,	148,33 (37,2%)
Добувна промисловість	295,15	9,4%	Укргазвидобування,	86,38 (29,27%)
Переробна промисловість	240,46	7,66%	Запоріжсталь,	46,92 (19,51%)
Наукова та технічна діяльність	224,77	7,2%	Нафтогаз України,	169,91 (75,59%)
Банки	200,85	6,4%	ПриватБанк,	73,23 (36,46%)
Транспорт та пошта	179,43	5,72	Укрзалізниця,	52,45 (29,23%)
Сільське господарство	97,65	3.11 %	Вінницька птахофабрика,	30,40 (31,13)
Телекомунікації	70,81	2.26 %	Київстар,	30,9 (43,64%)
Торгівля автотранспортними засобами	63,05	2.04 %	Українська бронетехніка	13,08 (20,45%)

Продовження таблиці 3.1

ІТ	42,94	1.69 %	Епам,	20,21 (38,18%),
Фінанси	38,46	1.23 %	Інфініті Профіт	11,15 (29%)
Будівництво	32,66	1.04 %	Автомагістраль-Південь,	7,57 (23,18%)
Нерухомість	12,06 млрд	0.38 %	Концерн Галнафтогаз,	2,93 (24,29%)
Ресторани та готелі	10,31 млрд	0.33 %	Макдональдз	3,26 (31,64%)
Охорона здоров'я	8,57 млрд	0.27 %	Сінево Україна,	1,33 (15,55%)
ТБ+Радіо	4,50 млрд	0.14 %	Глеканал СТБ,	646,63 млн (14,38%),
Спорт та розваги	3,27 млрд	0.1 %	Гольфстрим Плюс,	1,09 (33,28%)
Азартні ігри та лотереї	2,17 млрд	0.07 %	Укр Гейм Технологі	825,02 млн (38,01%)
Страховання	62,59 млн	0 %	Страхове товариство	28,12 (44,92%)

Джерело: складено автором на основі джерела Опендатабот

Аналізуючи показник чистого прибутку спробуємо визначити чи за рентабельністю вітчизняні компанії будуть поступатися європейським і діяльність вітчизняних компаній яких галузей потенційно можуть бути конкурентними на європейському ринку.

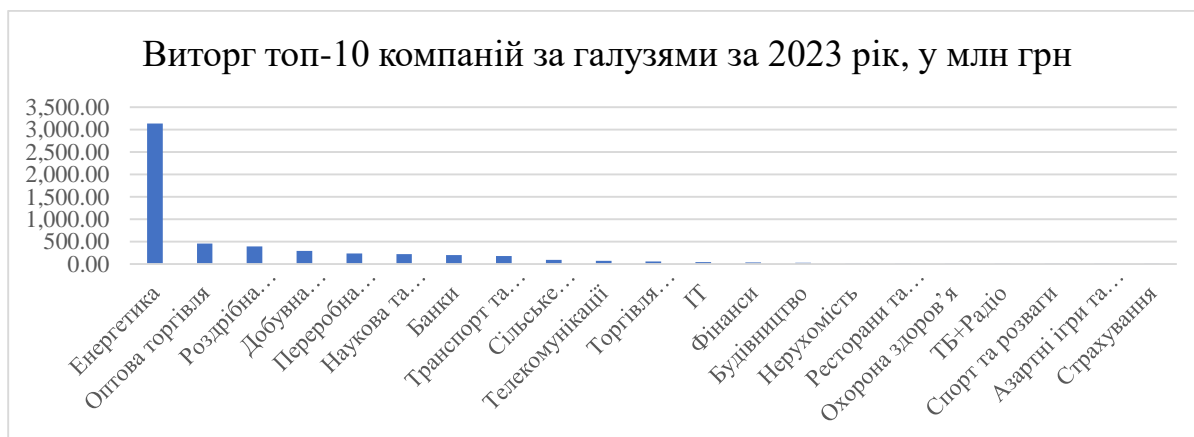

Рисунок 2.28 - Обсяги виторгу компаній за галузями за 2023 рік, млн грн

Враховуючи суму виторгу компаній в галузях за 2023 в Україні автором було обрано для подальшого аналізу енергетичну галузь галузь роздрібною торгівлі добувну промисловість. Враховуючи один із головних векторів розвитку України – цифровізації автор також має на меті порівняти обсяги прибутку компаній в галузі ІТ. Також враховуючи наявність ресурсного потенціалу проаналізуємо і обсяги виторгів в галузі сільськогосподарства.

Для подальшого порівняльного аналізу з країнами ЄС оберемо такі галузі як:

- енергетика

- роздрібна торгівля
- добувна промисловість
- ІТ
- сільське господарство

В Україні за виторгом в енергетичній галузі лідером є компанія Д. Трейдінг що у 2023 задекларувала у фінансовій звітності 6 млрд гривень чистого прибутку що у валюті Євро дорівнює близько 144 млн Євро прибутку Зазначається однак що компанія планує розширити генерацію зеленої енергії до 1000 МВт потужностей [57]. На сайті компанії зазначається що компанія здійснює постачання електроенергії в Європу.

Що стосується ринку електронної комерції в Україні то Rozetka.com.ua був провідним магазином на українському ринку електронної комерції за чистим доходом від онлайн-продажів, який у 2022 році склав понад 246 мільйонів доларів США

В роздрібній офлайн торгівлі лідером є АТБ-Маркет з чистим прибутком у 2022 році понад 64 мільйона доларів США [58].

В гірничодобувній галузі лідером за виторгом у 2023 році є компанія АТ «Укргавидобування» з чистим прибутком у 2022 році понад 1,5 млрд дол США АТ «Укргазвидобування» є найбільшою газовидобувною компанією у Центральній і Східній Європі За 2022 рік було видобуто 12,5 млрд метрів кубічних природного газу та 47 нових свердловин пробурено

Зазначається що Україна відіграє важливу роль на європейському газовому ринку. Україна має найбільший потенціал для збільшення видобутку природного газу в ЄС. Країна займає 2-е місце за перспективними ресурсами (після Норвегії), з урахуванням внутрішньої оцінки потенціалу нетрадиційних колекторів, та 3-є місце за 2Р запасами (після Норвегії та Великобританії).

- Україна є №1 в Європі за потужністю підземних сховищ газу.
- Україна - № 2 за запасами природного газу.
- Україна - № 4 за обсягом видобутку газу в Європі.

Наразі компанія вже співпрацює з найбільшою польською державною компанією, зайнята в галузі розвідки та видобутку природного газу та нафти. Співпраця також здійснюється з компанією PGNiG а також з SNP Petrom — державною нафтовою компанією в Румунії.

У 2022 році на першому місці опинилась основна дочірня компанія холдингу EPAM Systems в Україні з задекларованим чистим виторгом 20 млрд грн, що на 37.5% вище показника 2021 року. В галузі ІТ компанія EPAM за фінансовою звітністю отримала чистого прибутку за пів року у 2023 році 222,3 млн дол США. Тоді як за пів року у 2022 році компанія отримала 18 млн чистого доходу [59].

Виторг топ 10 компаній в галузі сільськогосподарства у 2022 році дорівнює в доларів США понад 2,5 млрд дол США.

Що стосується компаній на європейських ринках в аналогічних галузях то тенденції є наступними. В енергетичній галузі в Європейському союзу транснаціональна компанія EDF є лідером за чистим прибутком серед інших. Це французький постачальник електроенергії EDF штаб-квартири EDF розташовані відповідно в Парижі (Франція). У 2021 році трохи більше половини доходу EDF було отримано у Франції, а решта – від виробництва та постачання електроенергії в інші країни світу. EDF також має філії в Німеччині, Іспанії та Португалії EDF, понад 95 відсотків якої належить французькій державі, є основним постачальником електроенергії. Електроенергії В галузі енергетики в Європейському союзу компанії EDF отримав чистий прибуток компанії становив 5,1 млрд євро. Компанія спеціалізується на виробництві атомної енергетики з об'ємами генерації потужностей до 158 ТВт зазначає Reuters [60].

У 2022 році встановлена відновлювана потужність французької енергетичної компанії Group EDF перевищила 13 гігават, збільшившись приблизно на 10 відсотків у порівнянні з попереднім роком. Того року відновлювані джерела (за винятком гідроенергії) становили приблизно шість відсотків виробництва електроенергії EDF зазначається дослідницьким джерелом Statista.

У роздрібній торгівлі, Louis Vuitton, Nestlé і Aldi були одними з найбільших брендів з точки зору вартості брендів у 2021 році. Однак, виходячи з обсягу обороту,

німецька компанія Schwarz Gruppe, яка володіє великими франшизами, такими як Lidl і Kaufland, була провідним роздрібним продавцем Європи. З оборотом понад 100 мільярдів євро у 2020 році роздрібна компанія мала значну перевагу над конкурентами, такими як Aldi, Carrefour або навіть Tesco. В той час як у 2021 році загальний дохід від електронної комерції в Європі оцінювався приблизно в 465 мільйонів доларів США [61].

Провідною гірничодобувною компанією в Європі у 2022 році, за останніми доступними даними, стала швейцарська Glencore. Чистий дохід Glencore у 2022 фінансовому році склав приблизно 17 мільярдів доларів США. Glencore є не лише найбільшою гірничодобувною компанією в Європі за доходами, але й найбільшою у світі [61]

Siemens AG, Accenture Plc, SAP SE, Telefonaktiebolaget LM Ericsson і Capgemini SE увійшли до п'ятірки найкращих ІТ-послуг у Європі у 2021 році за доходами де найбільше зростання зафіксовано у Siemens AG (70 982 мільйони доларів) [62].

Річний чистий прибуток/збиток Siemens AG за 2021 рік склав 8,007 мільярдів доларів, що на 70,12% більше, ніж у 2020 році. Фінансова звітність свідчить про те, що чистий прибуток/збиток Siemens AG за дванадцять місяців, що закінчилися 30 червня 2023 року, склав 19,225 мільярда доларів США, що на 47,93% більше, ніж у минулому році. Річний чистий прибуток/збиток Siemens AG за 2022 рік склав 4,762 мільярда доларів, що на 40,53% менше, ніж у 2021 році.

В галузі сільськогосподарства провідною агропродовольчою компанією в Європі була Nestlé, яка приблизно в чотири рази перевищувала глобальні продажі Lactalis. Вартість усього, що виробила сільськогосподарська галузь ЄС у 2022 році, становила 537,5 млрд євро; це включає вартість посівів, тварин, сільськогосподарських послуг, а також деяких товарів і послуг, які не були суто сільськогосподарськими. Більше половини (57,3%) загального обсягу виробництва сільськогосподарської промисловості ЄС припадає на «велику четвірку»: Францію (97,1 млрд євро), Німеччину (76,2 млрд євро), Італію (71,5 млрд євро) та Іспанію

(євро). 63,0 мільярда). Наступною групою країн-членів ЄС стали Польща (39,5 млрд євро), Нідерланди (36,1 млрд євро) і Румунія (22,2 млрд євро) [64].

Отже, з 2019-2021 роках згідно статистичних даних Україна має відємне сальдо торгівлі з ЄС що свідчить про те що імпорт з країн ЄС переважає експорт і обсяги відтоку капіталу з країни переважають надходження. Експортує Україна найбільше товарів рослинного походження, жири та олії тваринного або рослинного походження, недорогочінні метали та вироби з них, готові харчові продукти. За обсягами імпорту основними товарами є машини, обладнання та механізми, мінеральні продукти, засоби наземного транспорту продукція хімічної промисловості. Водночас експорт послуг до країн ЄС у 2022 році значно переважив імпорт. Україна імпортує найбільше транспортні послуги, ділові послуги. Експортує послуги у сфері та транспортні послуги, послуги з переробки та ділові послуги.

Аналіз конкурентноспроможності України доводить те що Україна розвивається не зважаючи на складні умови функціонування. У 2021 році після кризи яка супроводжувалась різкими змінами у функціонування усіх економік світу Україна посіла 54 місце у світовому рейтингу індексу конкурентноспроможності (з англ. The Global Competitiveness Index). Для порівняння, у 2017 році ми були на 60-й позиції. Зміна відбувалася за критеріями «Ринок товарів» (зміна із 73 до 57 місця) та «Інституціональний розвиток» (зі 110 до 104 місця) Середньорічне зростання ВВП за останні 10 років підвищився із -2,1% до 0,1%; стан товарних ринків зазначається також зазнав позитивних змін. Це пояснюється підвищенням внутрішньої конкуренції та конкуренції на ринку послуг (64-е місце) [56].

Якщо зовнішні фактори що впливають на конкурентноспроможність в Україні та в Європі є однаковими то внутрішні фактори відрізняються. Для країн Європи пріоритетними факторами є інноваційність та продуктивність. А також надають вагоме значення ланцюгу вартості кінцевого продукту. Пріоритетним для підприємств в Європі є пошук дільностей з низькою вартістю процесу вироблення продукту але водночас яка додає великої вартості готовому продукту. Прикладом такої діяльності може бути алмазний різак. В Україні ж впливає на

конкурентспроможність підприємства ресурсний потенціал, кадровий інвестицій маркетинговий виробничий та технологічний потенціал

Конкурентоспроможність підприємства та економіки країн будується на конкурентних перевагах товарів та послуг, що користуються попитом на міжнародному ринку. Українським компаніям які складають основну частку товарного обороту на вітчизняних ринках більшість з яких вже працює на ринках Європи необхідно тільки нарощувати виробництво та проводити якісну дипломатичну політику для налагодження взаємовідносин з країнами Європейського Союзу. За обсягами чистого прибутку вітчизняні компанії значно поступаються що може бути причиною недостатньої кількості попиту на вітчизняні товари та їх збуту. Додаткового дослідження потребують питання щодо типів побудови загадних раніше ринків а також ціни на продукцію.

Європейські компанії визнають глобальну конкуренцію корисною для бізнесу та основою для створення та захисту хороших робочих місць у Європі. Створення жвавого конкурентного середовища вимагає від розробників політики визначення тих аспектів, які є найбільш важливими для надійної діяльності фірми. Для досягнення високого рівня конкурентоспроможності підприємствам, уряду країни потрібно розвивати якісну та прозору політику ведення бізнесу відповідно до тенденцій міжнародного ринку

У 2022 році з початком повномасштабного вторгнення Росії в України підприємства країни що функціонували на території України отримали нові проблеми та виклики. Однією з проблем є пошук нових контрагентів для збуту продукції – рішенням було запропоновано просувати експорт завдяки підтримки українські мікро-, малі та середні підприємства у виході на нові ринки. Стратегічною метою даної Програми має стати підвищення ефективності і масштабів експортної діяльності країни на основі розширення асортименту і поліпшення якості продукції, удосконалення товарної і географічної структури експорту, використання прогресивних форм міжнародного торговельно-економічного співробітництва, а тактичною метою – нарощування експорту на

традиційних українських ринках для скорішого відродження вітчизняного виробництва і подальшої перебудови національної економіки.

Головним завданням програми має бути формування в країні сприятливих економічних, організаційних, правових та інших умов для розвитку експортного потенціалу і підвищення ефективності його використання, а також створення механізмів надання державної фінансової, податкової, інформаційно-консультативної, маркетингової, дипломатичної та інших видів допомоги вітчизняним експортерам.

Порівнюючи індекс економічних настроїв в Україні у 2023 році переважає значення 100, що свідчить про те що є потенційні зміни споживчого попиту в наступних періодах. Показник індексу ділової впевненості України у 2023 році теж був вищим за 100, чого немає у ЄС. Числа, що перевищують 100, означають підвищену впевненість у результатах бізнесу в найближчому майбутньому, а числа, нижчі за 100, вказують на песимізм щодо майбутніх результатів.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

3.1. Напрями удосконалення дипломатичних економічних та торговельних відносин України з ЄС

В умовах повномасштабної війни в Україні, питання удосконалення міжнародних економічних та воєнно-економічних відносин, враховуючи нові підходи взаємодії між державами, мають значний вплив на забезпечення не лише національної безпеки та захисту національних інтересів а також Європейської економічної безпеки. Водночас, успішна інтеграція української економіки в простір ЄСm потребує додаткового аналізу структури галузей економіки, а також розвитку експортного потенціалу враховуючи напрямки та структуру зовнішньої торгівлі України що сформувалися внаслідок дипломатичних рішень під впливом наслідків та викликів від військових дій на території України.

Насамперед розвиток взаємовигідного партнерства з країнами Європи задовільняє національні інтереси, проте, державі потрібні умови які б сприяли залученню інвестицій, кредитів, гарантуючи безпеку, стабільність та можливість розв'язання економічних проблем.

Для України не менш важливою є досягнення воєнно-економічної інтеграції що дозволить сформувати певний геополітичний імідж, та забезпечувати національних інтересів – національну безпеку та геополітичну визначеність. За умов побудови воєнно-економічних зв'язків а також науково-технічних в галузі ОПК в межах політичного угруповання зі спільними інтересами метою якого має бути оптимізація воєнного виробництва.

З огляду на проведені дослідження Україна в контексті власної інтеграції до ЄС може застосувати приклад досвіду співробітництва країн «вишеградської четвірки» поступово покращуючи двосторонні відносини з країнами-членами ЄС у тому числі з Польщею Литвою та Словаччиною. Розвиток співпраці з країнами-

кандидатами на вступ до ЄС також відіграє вагомий роль, що може пришвидшити інтеграцію обох країн що ефективно взаємодіють в рамках співпраці [46].

Основна причина швидкої інтеграції Литви за три роки до ЄС – це загальний політичний консенсус щодо питання інтеграції до ЄС в діяльності Урядів та Парламенту Литви який мав найвищий пріоритет чого не можна сказати наразі про Україну. Прийняття *acquis* також стало рушійною силою фундаментальних реформ, тому що згідно другого виміру процесу інтеграції жодна з гілок влади не повинна бути відокремлена у процесі гармонізації національного законодавства з ЄС. Наступними вимірами процесу інтеграції є наявність повноважних і дієвих інституцій для прийняття *acquis*, координації, керування і моніторингу цього процесу та оновлення стратегічних документів у правовій політиці.

Прийняття *acquis* вимагає залучення бізнесу, з одночасним моніторингом та оцінкою впливу та імплементації нових умов та інтеграційного законодавства з національною правовою системою. Створюючи необхідні заходи чи механізми для майбутнього прийняття *acquis* що в свою чергу аналізуючи досвід інтеграції Польської Республіки, можемо виробити такі рекомендації для України: – найближчим часом розпочати підготовку висококваліфікованих фахівців з адаптації законодавства України до законодавства ЄС;

- врахувати жорстку та дієву тактику ведення переговорів Польщі та не очікувати перших кроків з боку структур ЄС;
- провести реформи, що уможливлять наблизитись до Копенгагенських критеріїв, особливо в економічній, судовій та соціальній сферах;
- вдосконалити вже існуючі механізми інституційного забезпечення європейської інтеграції та створити вищий Координаційний орган на зразок польського Комітету європейської інтеграції;
- позитивний досвід Вишеградської четвірки вказує на можливість створення аналогічного угруповання, яким, на нашу думку, може стати об'єднання України з Грузією та Молдовою, оскільки три країни мають спільні проблеми, виклики та перспективи, і знаходяться на початковому етапі інтеграції до ЄС (підписана Угода про асоціацію);

- українському керівництву варто налагоджувати тісніші контакти всередині самого інтеграційного утворення, співпрацю з окремими країнами–членами ЄС [43].

Показовим прикладом такої плідної співпраці Польщі було об'єднання “Веймарський трикутник”. Важливість курсу євроінтеграції для України у світлі динаміки міжнародних відносин зумовлює потребу подальших досліджень специфіки євроінтеграційного процесу Польщі та інших країн Центрально-Східної Європи.

Варто зауважити, що Україна сьогодні є учасником дипломатичної ініціативи яка об'єднує Україну, Литви та Польщу який покликаний сприяти інтеграції України в ЄС, НАТО та координувати спільну протидію російській агресії в Україні. Зокрема стратегічний тристоронній альянс «Люблінський трикутник» був створений з метою посилення політичного діалогу та стратегічного партнерства. Однак складним питанням лишається розвиток цих відносин як партнерів, адже вже сьогодні спостерігається не прийняття європейським бізнес на ринки українських виробників сільськогосподарської продукції внаслідок посилення конкуренції.

Отож, Україні варто надалі розвивати існуючі партнерські відносини з країнами які за геополітичним розташуванням є поруч з Україною. Також потрібно покращувати і відносини з країнами які мають схожу історію здобуття незалежності і вже є країнами-членами ЄС а також варто розвивати двостороннє співробітництво і з потенційними країнами-членами ЄС, об'єднуючи зусилля для вирішення спільних проблем.

Окрім цього, ЄС визначив умову збереження Україною статуту кандидата в члени ЄС у вигляді семи пріоритетів у сфері верховенства права. Зазначається зокрема що згідно вимогам *acquis* ЄС українська система правосуддя відповідатиме за умов політично незалежного Конституційного Суду що вимагає реформування складових системи.

Індекс конкурентноспроможності 2021 року означає що Україна поступово покращує діяльність за деякими показниками, з одночасним ростом ВВП що

свідчить про розвиток економіки та динамічну економічну активність. В умовах війни оборот грошей в Україні є доволі значним, однак відсутність виробництва в оборонній галузі змушує Україну брати кредитні кошти в міжнародних партнерів що негативно впливатиме на кон'юнктуру в якій функціонуватиме український бізнес у післявоєнний час.

ЄС в умовах повномасштабної військової агресії Росії проти України стрімко отримала роль як ключового торговельного партнера України. Як зазначалось раніше у розділі 2, експорт до країн ЄС у 2022 році збільшився у порівнянні з минулими роками. Змінились і ролі ключових торговельних партнерів України серед країн-членів ЄС. За обсягами торгівлі зросли показники товарообороту з країнами ЄС які є близькими до України за геополітичним розташуванням: Польща, Румунія, Угорщина, Словаччина. Структурні зміни у торгівлі товарами спричинили насамперед політичні домовленості (скасування ввізних мит та тарифних квот) враховуючи проблеми з логістикою в Україні, пошкодження інфраструктури, тощо. У товарній структурі експорту України до ЄС переважає агропромислові продукція.

Варто також зауважити на тому, що три країни що були проаналізовані автором у даній роботі перед офіційним затвердженням країни в союз, були попередньо прийняті також і у військово політичний союз НАТО. Однак зазначається що ряд країн, які є членами НАТО, але не є членами ЄС, беруть участь у всіх зустрічах НАТО-ЄС. Це включає Албанію, Канаду, Ісландію, Чорногорію, Північну Македонію, Норвегію, Туреччину, Великобританію та Сполучені Штати.

Отже, війна змінила географічну структуру торгівлі України з ЄС, а також і товарну структуру що змусило перебудовувати ланцюги доставки та перебудовувати товарні потоки. Тому Україні варто розвивати транспортну інфраструктуру для збільшення можливостей збуту продукції, з одночасно ефективним дипломатичним захистом вітчизняного виробництва на вигідних умовах для обох сторін в рамках двостороннього співробітництва з урядами країн ЄС.

Основними напрямками у покращенні відносин з ЄС є Подальші зусилля з реалізації кроків, передбачених «Шляхами солідарності» ЄС, для послаблення

логістичних обмежень торгівлі; • Зусилля з подальшої інтеграції у спільний ринок ЄС у межах Угоди про асоціацію, зокрема через взаємне визнання систем оцінювання для промислових товарів (АСАА), визнання еквівалентності для продовольства, нових кроків з інтеграції у ринок державних закупівель тощо; • Укладення нових угод про вільну торгівлю з партнерами ЄС для застосування преференційних правил кумуляції походження у визначенні походження товарів у межах Регіональної конвенції про пан-євросередземноморські преференційні правила, а значить участі та побудові нових ланцюгів доданої вартості. Ці заходи важливі для економічної інтеграції України в ЄС для подолання наслідків війни, а також як частина підготовки до членства в ЄС. І всі ці заходи потребують постійної адвокації в ЄС, де, незважаючи на війну, рівень готовності до розширення спільного ринку та включення в нього України залишається нерівномірним як серед країн-членів, так й серед різних стейкхолдерів.

Також потрібно проводити низку реформ у сфері технічного регулювання для можливого збуту української промислової продукції на ринки ЄС враховуючи можливі технічні бар'єри. Постає також питання спрощення логістичних та митних питань.

Щодо збуту вітчизняної сільськогосподарської продукції на ринки ЄС, то діяльність в даній галузі також ускладнена енергетичною та логістичною нестабільністю, а також важливим фактором є відповідність процесу виробництва та продукції технічним якостям встановленими союзом. Якщо розглядати сільське господарство та Україну як партнера адаптуючи законодавство України до норм та положень ЄС.

Спільна транспортна політика є одним з ключових елементів політики ЄС як для України так і для країн-членів ЄС. Транспортний сектор оцінюється в 14% ВВП ЄС, а для України транспортні коридори важливі для руху вантажів для забезпечення безперебійного експорту та світової продовольчої безпеки. Зазначається що першочерговими кроками мають бути продовження дії Угоди про автомобільні вантажні перевезення забезпечуючи вимоги конкурентоздатності з відповідною системою менеджерів з міжнародних автомобільних перевезень.

Конкурентність є ключовим фактором що допомагає створювати в ЄС ефективну транспорту галузь, на яку впливають стандарти безпеки та екологічна безпека.

Щодо електронної комерції то тут ключовими перевагами України на інших ринках є платіжні послуги та доставка, оскільки завдяки збільшенню строків доставки українські продавцю стають менш конкурентними. Тобто «е-комерсанти» залежні від роботи логістичних компаній. Однак врегулювання потребують питання укладання контрактів на постачання цифрових послуг та поштових послуг згідно з угодою про асоціацію з ЄС.

Сектор цифрових технологій який також зазнав пошкоджень внаслідок війни, потребує фінансової допомоги так і нових технологій, нової інфраструктури згідно європейським нормам, усуваючи бар'єри при використанні онлайн-інструментів та послуг на території України. Тобто, створювати всі умови для формування єдиного цифрового ринку завдяки покращенню доступу до цифрових товарів і послуг посилюючи захист споживачів, посилюючи кіберзахист даних та онлайн-платформ.

Проте, державі потрібні умови які б сприяли залученню інвестицій, кредитів, для розв'язання економічних проблем. До того ж багатьма дослідниками зазначається що фінансування міжнародними партнерами не створюють вигідне економічне середовище, вигідне економічне середовище має створюватись завдяки вкладенню фінансів країн-донорів у розвиток інновацій, у інфраструктуру, у цифровізацію, тобто у ті сектори та напрями які зміцнить економіку та підвищить обсяги ВВП.

До того ж необхідною умовою для України в умовах воєнного часу є дотримання принципів дипломатії задля спрощення активізації діалогу з великим бізнесом, транснаціональними компаніями та гарантування захищеності інвестиційних вкладень в економіку України. А інвестиції це один із інструментів для повоєнного відновлення України.

Як зазначається у дослідженні основними принципами дотримання яких Україні допоможе створити імідж в міжнародному вимірі країни співробітництво з якою партнерам буде вигідно підтримувати Україну в майбутньому без значних ризиків для економіки країни-партнера. Одними з таких принципів є:

- створення тристороннього співробітництва, з допомогою залучення країн-партнерів для побудови відносин з третіми країнами, де Україна не має достатнього дипломатичного представництва;
- посилення кадрового потенціалу закордонних дипломатичних установ України;
- співпраця державних органів, представників експертного середовища, громадських організацій для відстоювання національних інтересів України на міжнародній дипломатичній арені;
- формулювання аргументів чому партнерам вигідно підтримувати Україну з врахуванням інтересів партнерів;
- співставлення міжнародних заяв представниками уряду України внутрішнім реформам в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції України [64].

3.2 Виклики та можливості європейської інтеграції України

Закономірним результатом розвитку інтеграційних процесів є зростання міжнародної торгівлі різних форм факторів виробництва – капіталу, робочої сили, технології, а також міжнародна торгівлі товарами та послугами. Внаслідок переміщення їх за кордон формується економічна інтеграція країн. Завдяки економічній взаємодії країн інтеграційні процеси призводять до створення більш сприятливих умов для торгівлі та пересування факторів виробництва між окремими групами країн. Однак така інтеграція не повинна призводити до ускладнення економічних зв'язків між іншими країнами, що не входять до інтеграційного угруповання та посилювати розвиток союзу, альянсу тощо.

У дослідженні Українського центру європейської політики та Фонду Конрада Аденауера в Україні зазначається, що статус кандидата на вступ до ЄС Україна отримала насамперед через появу безпекових застережень союзу, що набули важливого значення у 2022 році [66]. Водночас російсько-українська війна істотно

змінити геополітичні інтереси на Європейському континенті але і також поставила під питання визначеність геополітичних інтересів України та інших

В рамках даної роботи та проведеного дослідження було визначено що на даний момент за останніми статистичними даними 2023 року, імпорт товарів з ЄС переважає експорт товарів вітчизняних товарів до ЄС. Однак експорт послуг у 2022 році з України до ЄС переважає імпорт послуг з ЄС. Зокрема аналіз основних товарних груп за обсягами торгівлі забезпечили розуміння секторів з потенціалом, розвиток яких має критичне значення для економіки та одночасно надає перевагу Україні в питання інтеграції до ЄС. Цими секторами є сільське господарство, роздрібна цифрова торгівля, добувна промисловість, а також торгівля послугами: електронна комерція, енергетика, цифрові послуги.

Вітчизняні дослідники з питань інтеграції України до ЄС також розглядають сектори верховенства права, технічних бар'єрів в торгівлі, санітарні та фітосанітарні заходи як важливі сектори що потребують реформувань. Відтак економічні реформи і нарощування торговельного потенціалу неможливі без утвердження верховенства права та ефективної судової системи. Зазначається, судова реформа і верховенство права мають бути першочерговим пріоритетом для досягнення економічного зростання.

Передумовами міжнародної інтеграції є досягнення відповідного рівня економічного розвитку та ринкової зрілості країни для можливості сумістити господарські механізми та співпрацювати між країнами що знаходяться приблизно на одному рівні економічного розвитку. Це є одним із викликів для України, адже поки в менш розвиненій країні не будуть створені ринкові механізми згідно стандартів ЄС термін дії перехідних угод про асоціації, спеціальне партнерство будуть розтягуватись на роки. Довготривалість взаємовідносин ЄС з Україною (співпрацю яких було започатковано ще у 1994 році) без набуття членства, пояснюється розбіжністю макроекономічних показників, незрілістю політичних інститутів, та неспроможність структур співпрацювати на міжнародній арені на основі справедливої конкуренції.

Так, Україна поступово адаптує вітчизняне законодавство згідно вимогам ЄС для того щоб підвищувати рівень економічного розвитку. Наприклад, для українських та іноземних виробників усунення технічних бар'єрів у торгівлі у результаті укладення Угоди АСАА надасть можливість реалізовувати промислову продукцію на території, як України, так і ЄС. Допочатку війни Україна наблизилася до виконання цієї задачі, однак переговори з цього питання так і не розпочалися [67]. В Міністерстві економіки вважають, що ця постанова буде мати декілька позитивних наслідків. Так, споживачі електричного та електронного обладнання отримають можливість придбання на ринку відповідної продукції та запасних частин до неї в більшому асортименті.

В секторі оборобної промисловості зазначається необхідно пришвидшити гармонізацію національних стандартів оскільки внаслідок війти сектор зазнав втрат, руйнування інфраструктури, скорочення доходів. Однак вже зараз за сприяння Міністерства цифрової трансформації України розвиває виробництво військових дронів, БПЛА, роблячи ставку на інноваційність та гнучкість залучаючи інвестиції на принципі WIN-WIN. Для повної інтеграції Україні необхідно буде здійснити повну імплементацію *acquis* ЄС за розділом 1 «Вільний рух товарів» та модернізувати мережу підприємств інфраструктури з урахуванням якості.

Попри війну розвиток галузь цифрових послуг розвивається та демонструє динамічне впровадження реформ. Пріоритетним завданням у даному секторі є відновлення пошкодженої цифрової інфраструктури України, що вимагає додаткових фінансових надходжень. Необхідно також запроваджувати європейські норми у законодавство щодо кібербезпеки. Варто зауважити і на продовженні експорту цифрових та ІТ послуг в країни ЄС оскільки це шлях до поглиблення міжнародних відносин з країнами ЄС. Успішним прикладом є початок співробітництва Мінцифри з Естонією у сфері цифрової трансформації.

Дослідження діяльності провідних компаній у галузі електронної комерції та порівняння обсягів чистого прибутку ЄС та Україні дозволяє зробити висновок що вітчизняні компанії в даній галузі можуть бути конкурентноспроможними на момент 2024 року, оскільки показники є майже рівними. Однак варто зауважити,

що логістика відіграє важливу роль у конкурентоздатності вітчизняних підприємств, тому розвиток ще одного напрямку – поштових послуг є ключовим вирішенням проблеми збуту компаній електронної комерції. Зазначається що насамперед необхідно налагоджувати співпрацю з поштовими операторами та з митними органами країн ЄС. Автомобільні вантажні перевезення, залізничний транспорт та водний транспорт – є новими логістичними варіантами збуту експорту та забезпечення імпорту і як результат функціонування економіки в цілому, тому внаслідок блокування морських портів необхідно розробляти нові логістичні маршрути що також потребують дипломатичних домовленостей з країни ЄС та фінансування.

Отже, викликами для України в контексті європейської інтеграції є:

- збільшення витрат бізнесу на виробництво товарів та надання послуг та як наслідок зростання цін в рамках адаптації національного законодавства та прийняття *acquis*
- недостатня кількість фінансової підтримки для бізнесу який постраждав від війни за умов прийняття більшого контролю над наданням державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні
- стабілізації ситуації в секторі з метою зменшення шоку від наслідків військових дій
- реформа судової системи політично незалежний та професійний Конституційний Суд, незалежна система правосуддя та деполітизована процедура добору суддів.
- запровадження ветеринарної сертифікації через TRACES згідно вимог ЄС для контролю імпорту та експорту продуктів тваринного походження
- впровадження змін політики в аграрній сфері згідно цілей та механізмів Спільної аграрної політики ЄС з одночасним налагодженням дипломатичних відносин з сусідніми країнами щодо розвитку інфраструктури для транспортування продукції
- відбудова та модернізація енергетичної інфраструктури та гарант відсутності корупції

- розвиток кібербезпеки згідно європейських норм
- вступ до північноатлантичного альянсу

Існують різні численні теорії щодо наслідків інтеграційних процесів, їх переваг і ризиків що розроблені різними вченими різних течій економічної думки. Згідно з теорією подолання «фактора обмеженості» П.Робсона та А.Рюгмана країни інтегруються задля одержавання додаткових джерел сировини [67, с. 15-18]. У 2023 році Єврокомісія опублікувала проект щодо постачання сировини з України для «зеленого» та цифрового переходу, а також оборонної галузі [68]. Також Україна є джерелом сільськогосподарської сировини до ЄС. Стратегічне партнерство щодо сировини повинно інтегрувати українську помисловість та українське сільське господарство у європейські ринки. Позитивним економічним ефектом інтеграції може бути збільшення масштабів і підвищення технологічного рівня виробництва в Україні та ЄС, диференціація продукції в ЄС.

Наступним економічним позитивним ефектом від вступу до інтеграційного об'єднання для України буде покращення міжнародного іміджу, та підвищення міжнародної безпеки згідно теорії домінуючих неекономічних чинників Л.Кеохане, П.Робсон [69].

Зазначається, що існує п'ять перспективних напрямів співпраці України та ЄС у сфері енергетики відновлювальних джерел: експорт електричної енергії відновлювальних джерел завдяки синхронізації України з ENTSO-E у 2023 році; експорт твердого біопалива; експорт рідкого біопалива; експорт біометану; водневі проекти. Варто зауважити, що Україну ЄС визначив «пріоритетним партнером» щодо експорту «зеленого водню» у Водневій стратегії. Однак Україні варто створювати конкурентне середовище виробництва нафтопродуктів, збільшувати видобуток сировини завдяки застосуванню новітніх технологій, та як збільшувати обсяги експорту завдяки відновленню та модернізуючи існуючих АЕС. А також зазначається, що «повна» інтеграція енергетичних ринків України вимагатиме участі України у реалізації плану RePowerEU з виробництва та експорту «зеленого» і «рожевого» водню в Запорізькій та Дніпропетровській областях. Проте насамперед Україна потрібно усунути дисбаланс у виробництві та розподілі

електричної енергії, розбудовуючи резервні, автономні мережі та системи згідно європейським стандартам.

Україна, зокрема в статусі країни-кандидата на вступ до ЄС, за умов розвитку генерації електроенергії та теплоенергії може бути країною яка здатна диверсифікувати джерела поставок електроенергії для ЄС без економічних втрат, оскільки Україна забезпечена відповідними ресурсами. ЄС залежна від енергетичних та промислових поставок що відображають статистичні показники обсягів експорту та імпорту мінерального палива що відображає рисунок 2.13). Тому як викликом для України так і водночас можливостями є модернізація обладнання в енергетичній галузі, перебудова об'єднаної енергетичної системи України на мікромережі з метою децентралізації та стабільності, тим самим залучити великі інвестиції в електроенергетику, розвиток відновлювальних джерел енергії, а також одним із шляхів інтеграції України до ЄС є також об'єднання енергетичних систем ЄС з Україною. Вже сьогодні європейські компанії, зокрема польська компанія Orlen, готові інвестувати у побудову транскордонного сполучення у вигляді будівництва ліній електропередач від українських АЕС до міст країн ЄС.

Так, Україна бере участь в ініціативах Євросоюзу щодо спільних закупівель газу, однак для інтеграції Україні потрібна лібералізація та прозорість національного енергетичного ринку а також зміни у процесах регулювання вартості електроенергії на ринках згідно стандартам ЄС та функціонувати на ринкових умовах, а не регулюватись урядом.

Можливостями для України в контексті європейської інтеграції є:

- Для України принципово важливим залишається збереження скасування мит та квот з боку ЄС на весь період ведення війни та перші роки після нього для збереження основних торговельних потоків України до країн ЄС та отримувати надходження до економіки
- Підписання угоди з ЄС про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарі (АСАА)

- Збільшення обсягів експорту сільськогосподарської продукції до країн ЄС в рамках партнерства а не конкуренції
- Вступ до системи TRACES що наблизить українських експортерів до ЄС
- Перебудова об'єднаної енергетичної системи на модель розподіленої генерації за умов поглиблення інтеграції вітчизняних компаній на енергетичних ринках ЄС та розвиток виробництва з відновлювальних джерел
- Можливості для збуту цифрових та ІТ послуг до країн ЄС розвиваючи двостороннє співробітництво з країнами ЄС як партнери.
- Зростання збуту продукції компаній електронної комерції за умов покращення логістичних ланцюжків та мереж або розвитку поштових послуг та співпраці з прикордонною та митною службами країн ЄС.
- Збільшення обсягів збуту продукції через розвиток нових логістичних шляхів після завершення військових дій та відновлення безпечних торгових морських за умов безперервного використання нових торговельних маршрутів у майбутньому

Як зазначає кандидат економічних наук Левчук О.В Україна має декілька передумов для того щоб займати вагоме положення в економіці Європи як повноправний партнер. По-перше, Україна має вигідне географічне розташування, що робить країну багатую на ресурси, зокерма енергетичні, в яких є потреба наразі в країнах ЄС. По-друге, Україна поступово заявляє про досягнення в оборонній сфері. Як результат, Україна має потужний економічний потенціал у промисловості, аграрному секторі й науці. Всі ці процеси мають велике значення для подальшого укріплення обороноздатності України, захисту суверенітету, територіальної цілісності і національних інтересів і будуть детально розглядатися у подальших дослідженнях [70].

Наступним економічним позитивним ефектом від вступу до інтеграційного об'єднання для України буде покращення міжнародного іміджу, та підвищення міжнародної безпеки згідно теорії домінуючих неекономічних чинників Л.Кеохане, П.Робсон [69]. Питання національної безпеки України має вирішальне значення не лише для України а й для ЄС. Тому сьогодні створено ІТ-коаліцію щодо створення відповідної інфраструктури для покращення оборонних функцій Збройних Сил

України. Відкриває очікуваний вступ України до ЄС розвиток ІТ-сектору та стартап-індустрії. За інформацією Держстату ІТ-експорт у 2022 році зріс на майже 6% що можна побачити на рисунку 3.4. Як вже зазначалось раніше ринку ЄС потрібна конкуренція, завдяки якій з'являються додаткові стимули для розвитку, тому цифровізація в Україні та розвиток технічного потенціалу в рамках євроінтеграційного процесу України може створити умови для розвитку інформаційних технологій в обох сторін. В контексті євроінтеграції України варто загадати про правовий простір для ІТ-компаній як резидентів так і нерезидентів - «Дія.City», що було створено аналізуючи досвід створення умов розвитку технологічного сектору багатьох держав – тобто на сьогодні це одний із основних інструментів залучення венчурних інвестицій в розвиток ІТ-сектору України. Водночас зазначається що українські ІТ-компанії вже працюють на ринках ЄС, однак трудове та податкове законодавства залишається фактором для якого потрібна адаптація та низка законодавчих змін в Україні. Адаптація ІТ-екосистеми Україна вже відбувається в межах ініціативи ЄС EU4Digital та передбачає залучення інвестицій, обмін дослідженнями, відкриття ринків ЄС для стартапів з України. Важливим статистичним фактом згідно дослідження Мінцифри є те, що збільшення цифровізації на 1% прихводить до зростання ВВП на 0,42%, та зростання ВВП може сягнути 12% якщо рівень цифровізації України дорівнюватиме рівню цифровізації ЄС. Українським ІТ-компаніям що потребують інвестицій, за умов інтеграції, стане легше залучити партнерів, а отже розвивати нові проекти, створювати нові робочі місця що в результаті буде відображено в загальному зростанню економіки України [71]. Водночас викликами для України в ІТ-секторі є бюрократія на європейських ринках що вимагатиме додаткового часу та ресурсів для виконання, міграція та відтік робочого капіталу з України, слабкий захисту інтелектуальної власності українських ІТ-компаній.

Серед теоретичних концепцій інтеграції та її економічних ефектів є теорія митних союзів Якоба Вайнера. Згідно даною теорією створення митного союзу чинить вплив на торговельні потоки і розподіл ресурсів що формує статичні

(перерозподіл капіталу, праці та інших ресурсів) та динамічні ефекти (впливають на виробничі потужності, продуктивність, зростання економік).

Ефектами у результаті взаємного усунення мит можуть проявитись у переорієнтації місцевих споживачів на ефективніші зовнішні джерела постачань товару – імпорт – тобто появи попиту на імпортовані товари за рахунок більш прийнятної ціни. В свою чергу деякі виробників будуть зазначати збитків через не конкурентноспроможність власної продукції порівняно з імпортовою або переорієнтація споживачів із закупівлі товару у менш ефективного внутрішньоінтеграційного джерела ніж закупівлі у ефективнішого позаінтеграційного джерела.

В результаті, виникне збільшення імпорту за більш вигідною ціною що називається ефектом створення торгівлі, та підвищення добробуту в країні що споживають товар за більш прийнятною ціною завдяки ефективному використанню ресурсів інтеграційного об'єднання. Даний ефект дасть змогу розширити масштаби національного виробництва завдяки наявності попиту змушуючи виробників скорочувати витрати і збільшувати прибуток.

Динамічними ефектами від економічної інтеграції які проявлятимуться через певний проміжок часу є зростання конкуренції між виробниками різних країн; - збільшення обсягу виробництва та зростанням економії на масштабі завдяки зниженню витрат на одиницю продукції; - збільшення інвестицій; - скорочення адміністративних витрат завдяки спрощенню процедур митного оформлення в інтеграційному об'єднанні; скорочення транзакційних витрат. А також позитивними ефектами від міжнародної економічної інтеграції для України - це розширення доступу до технологій та ресурсів, що забезпечать розвиток науково-технічної галузі; розвиток інфраструктури вирішення спільних соціально-економічних проблем. Серед негативних ефектів вступу до інтеграційного об'єднання є олігополізація ринку між підприємствами або туг (та як наслідок підвищення цін на ринку); непропорційність виробничих і збутових процесів у союзі. Водночас функціонування в інтеграційному угрупованні може посилити взаємозалежність економік та призвести до нестабільної фінансової системи;

нездатність виробників країн що розвиваються конкурувати з виробниками економічно розвинутих країн що може спричинити політичну нестабільність в країнах; створення транснаціональних монополій що зменшить мобільність малого бізнесу в інтеграційному угрупованні [67, с. 25-32].

Отже, Україні як країні-кандидату на вступ до ЄС потрібно сформувати виважену оцінку власного потенціалу, визначити сильні сторони, сформувати економічні та національні інтереси які в перспективі будуть реалізовуватись в умовах діяльності на ринку ЄС. Найважливішою метою на сьогодні є зміцнення взаєморозуміння та співробітництво країн у військовій, політичній та економічних областях задля забезпечення «колективної» безпеки, контролюючи зовнішні кордони інтеграційного утворення.

ВИСНОВКИ

Отже, сьогодні світ спостерігає перебудову сталого порядку міжнародних відносин в силу геополітичних чинників, що поступово послаблюють міцність однополярний світ та посилюють багатополарність в системі міжнародних відносин. Водночас криза 2020 років також продемонструвала проблематику сформованих глобалізованих процесів в торгівлі, в туристичній сфері, в енергетичній сфері та інших. Однак, застосування механізмів відновлення економіки та неготовність людства відмовлятися від ідеї глобалізації забезпечили повернення показників до допандемічного рівня.

Повномасштабна війна в Україні, що мала свій початок у 2022 році, посилила соціальна нерівність, та є причиною появи викликів у веденні фіскальної та монетарної політик, збіднілість населення не лише в Україні а й в країнах ЄС та інших. Війна відкрила проблематику взаєзалежності економік світу що насамперед є наслідком довготривалого розвитку міжнародних відносин на глобальному рівні в пошуках вигідних рішень країнами без погляду на перспективу.

Для України на сьогодні не є характерним сталий розвиток, адже руйнації, що спричинені війною руйнують економіку, яка потребує постійного фінансування.

Варто зазначити, що не всі дані за 2022-2023 рік оприлюднюються в офіційних джерелах статистики, внаслідок військового вторгнення, проте за даними 2019-2021 років для економіки України було характерним покращення функціонування економіки. За індексом конкурентноспроможності країн у 2021 році Україна посіла 54 місце серед країн світу, водночас у 2017 році Україна була на 60-ому місці. За цифровим рейтингом Україна знаходиться на 58 місці. Так, Україна маж значний потенціал в розвитку інноваційної діяльності, високий рівень у освітньо-професійному спрямуванні, водночас негативними факторами що стримують розвиток України а також сповільнюють євроінтеграційний процес низький інституціональний розвиток, відсутність макроекономічної стабільності, слабке верховенство права, тощо. Пошук інструментів боротьби з корупційними

ризиками є на сьогодні залишається важливим питанням оскільки впливає та обсяги бюджетних ресурсів які б могли бути мобілізовані для відновлення інфраструктурних об'єктів, або для розвитку ОПК тощо. Відкритість і прозорість діяльності потрібна не лише в контексті напрямів використання фінансових ресурсів та наповнення бюджету а й в інших сферах. Сфера енергетики, промислова галузь, сфера-ІТ також мають здійснювати діяльність без корупційних ризиків, оскільки це допоможе збільшити ефективність використання коштів що надходять від міжнародних партнерів, збільшить довіру світової спільноти інвесторів бізнесу до внутрішнього ринку України що забезпечить належне надходження фінансових коштів у формі інвестицій, а також збільшити довіру українського бізнесу та українського суспільства до влади та спричинить залученість більшої кількості у процес відновлення країни.

Тобто, проблеми та виклики для України в контексті європейської інтеграції частково збігаються з викликами у питанні відновлення України. Це – масштабність обсягів відновлення, особливо у енергетичній інфраструктурі, наявність достатніх фінансових ресурсів, прозора звітність у використанні державних, бюджетних коштів.

Після проведення дослідження та порівняння макроекономічних показників України та ЄС, а також обсягів виторгу провідних компаній в галузях економіки в ЄС та Україні у даній роботі, можемо зазначити, що Україна має значний потенціал та має компанії які здатні будуть конкурувати у відповідних галузях. Варто також зазначити, що ЄС віддає перевагу наявності конкуренції на ринках ніж її відсутність, тому що це є фактором який стимулює розвиток виробництва. Однак якщо порівнювати внутрішні фактори, що враховуються під час визначення конкурентноспроможності бізнесу, то в Україні та в країнах ЄС, що беруться до уваги є різниця у значенні цих факторів. Інноваційність та продуктивність а також дешевизна ланцюгу вартості кінцевого продукту є пріоритетними характеристиками для під час виробництва продукту для країн ЄС. До того ж українська продукція яка буде спрямована на ринок ЄС повинна відповідати

вимогам ЄС, щодо якості товарів, тим самим забезпечувати гарант європейської якості товарів.

З початку повномасштабної війни Росії в Україні експорт української продукції значно впав внаслідок блокування Росією морських портів українського експорту. За період 2022-2023 років представники уряду України працювали і продовжують працювати з міжнародними партнерами, представниками урядів інших країн задля отримання фінансової допомоги, в пошуках залученням підтримки щодо обороноздатності країни та питань відновлення пошкодженої інфраструктури, а також робота проводиться і в консультативних форматах (наприклад зустрічі «Рамштайн»). Проте, у кінці 2022 року скасування митних тарифів на експорт для української продукції насамперед для підтримки економіки України створили ризики для ринку ЄС. Існує проблема «напливу» української агропродовольчої продукції на ринок ЄС а також, що продукція не відповідає стандартам за якістю. Водночас безмитний доступ України до ЄС викликав надлишок зерна у сусідніх країнах (Польща, Румунія), підірвавши регіональний сільськогосподарський сектор. Ці та інші проблеми потребують дипломатичного врегулювання між сторонами угод.

Викликом для України в процесах інтеграції є не лише ускладнені війною умови для реалізації пунктів згідно Угоди про асоціацію з ЄС а також викликом є адаптація вітчизняного законодавства до європейського та наявність у ЄС країн-опонентів у даному питанні насамперед через недостатню кількість реформ, безпекових ризиках, відсутністю гармонізації законодавства, наявність корупції.

Отже, фінансова допомога має сприяти економічного зростанню, а не заміщувати це зростання, з використанням цифрових інструментів що будуть допомогати боротися з корупцією та ефективно використаувати ресурси. Не менш важливим фактором задля успішної інтеграції України до ЄС залишається проведення інформаційної політики щодо принципів європейської інтеграції, її необхідності для громадянського суспільства в Україні. Але також потрібна інформаційна політика щодо інтеграції України в ЄС і для європейців. Відновлення довіри українського суспільства до діяльності влади, а також формування довіри

західних партнерів та світової спільноти до України мають велике значення задля успішного відновлення України а також надходжень інвестицій в економіку країни, що може бути досягнуто завдяки змінам у структурі Конституційного суду та вцілому забезпечення реального існування верховенства права та правового захисту.

У розділі 2 зокрема проведене дослідження загальноєвропейської конкюктури дозволяє зробити висновок, що дійсно економіка країн ЄС є залежною від дешевих енергетичних ресурсів, тому потенційно європейський ринок є потенційним ринком збуту для вітчизняних виробників з дотриманням умов декарбонізації та зменшення викидів під час виробництва згідно з європейськими стандартами викиду парникових газів.

Питання цифровізації стало важливим в українському суспільстві як одне із еволюційних питань розвитку державних інституцій, що поступово стає інструментом боротьби з корупцією, та ведення бізнесу не офіційно. Україні в процесі інтеграції до внутрішнього ринку потрібно зважати на можливі збитки в українського бізнесу адаптуючи національне законодавство до законодавства ЄС в рамках прийняття *acquis* ЄС які як зазначила Європейська Комісія будуть ретельніше перевірятись в процесі розширення ЄС. Як приклад у дослідженні зазначається додаткові витрати український перевізником вцілому підвищать вартість послуг якщо вимоги щодо безпеки автомобільних перевезень будуть імплементовані.

Країна продовжує здійснювати торговельну діяльність через країни ЄС навіть в ускладнених війною умовах, але має серйозні проблеми у швидкості збуту оскільки автомобільні шляхи та транспортна інфраструктура на суходолі в Україні не розвинена на належному рівні. Це призводить до накопичення торговельного дефіциту, коли обсяги імпорту зростають і переважають за обсяги експорту.

Сучасні міжнародні дипломатичні відносини становлять важливий аспект міжнародної політики, і для України в тому числі. Високопрофесійна та організована дипломатична служба має бути невід'ємною частиною державної структури оскільки це сприятиме ефективному вирішенню стратегічно важливих

політичних і міжнародних завдань для України у світовому масштабі. У розділі 3 було визначено що дипломатична служба відіграє ключову роль у формуванні зовнішньополітичного напрямку та є інструментом реалізації державного управління. Однак потрібно враховувати, що моделі дипломатії змінюються залежно від еволюції світового порядку.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / ред. В.Юрчишин. Київ : Центр Разумк., 2022. 102 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMANS_UKR.pdf.
2. Інфляційний звіт. 2022. 50 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020-Q3.pdf?v=4.
3. Пантелейчук І.В. Національний інтерес як механізм формування геополітичного іміджу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_2_6.
4. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV : станом на 8 лип. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (дата звернення: 24.01.2024).
5. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / пер. з англ Ю. Новикова. АСТ СПб. Terra Fantastica, 2003. 604 с. [54-60]
6. Тодд Э. После империи. Рах americana – начало конца. Международные отношения, 2004. 231 с. [186]
7. Медвідь Ф. Політико–правові засади концепції національних інтересів України. *Політичний менеджмент*. 2007. № 6(27). URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=79&c=1903>.
8. Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / ред. В.Юрчишин. Київ : Центр Разумк., 2022. 102 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMANS_UKR.pdf.

9. «План Маршалла» для України: хибні історичні аналогії та реальні потреби України. *НІСД*. № 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/plan-marshalla-dlya-ukrayiny-khybni-istorychni-analohiyi-ta-realni-potreby>.
10. Сунгуровський М. «Нова Україна у повоєнному світі. Геополітичні та гео економічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі». Центр Разумк., 2022.
11. Пона Sologoub. Ukraine's EU Integration: A Long Way Home. *VoxUkraine*. URL: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/4/article/ukraine-s-eu-integration-a-long-way-home.html>.
12. СТРАТЕГІЯ КОМУНІКАЦІЇ З ПИТАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ. URL: <https://minjust.gov.ua/m/strategiya-komunikatsii-z-pitan- evropayskoi-integratsii-ukraini>.
13. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 24.01.2024).
14. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 24.01.2024).
15. Угода про асоціацію. *Урядовий портал Кабінету Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>.
16. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі. Вінниця : ВНТУ, 2018. URL: <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/index.html>.
17. Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 09.12.2022 р. № 1155-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1155-2022-p#Text> (дата звернення: 24.01.2024).

18. Стратегія комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. URL: <https://minjust.gov.ua/m/strategiya-komunikatsii-z-pitan-evropeyskoi-integratsii-ukraini-na-period-do-2026-roku-9911poku>.
19. УКРАЇНА ПРИЄДНАЛАСЯ ДО ПРОГРАМ «ГОРИЗОНТ ЄВРОПА» ТА «ЄВРАТОМ». МОН України, 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ukrayina-priyednalasya-do-program-gorizont-yevropa-ta-yevratom>.
20. Угода між Україною, з однієї сторони, і Європейським Союзом та Європейським співтовариством з атомної енергії, з іншої сторони, про участь України у Рамковій програмі з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» та Програмі з досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії (2021-2025), комплементарній до Рамкової програми з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» : Угода Україна від 12.10.2021 р. : станом на 3 трав. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-21#Text (дата звернення: 24.01.2024).
21. НОВА РОБОЧА ПРОГРАМА «ЄВРАТОМ» – ШЛЯХ ДО ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ЄС. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/nova-robocha-programa-yevratom-shlyah-do-energetichnoyi-bezpeki-ukrayini-ta-yes>.
22. Україна отримала офіційний статус в ENTSO-E. Міністерство енергетики України URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-oficijnij-status-v-entso-e-german-galushchenko>
23. Мітряєва С. І. ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА І УКРАЇНА // ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА І УКРАЇНА / за ред. Поліграфцентр «Ліра»). . Ужгород, 2008. С. 211.
24. Двостороннє співробітництво - 2 ТД // Міністерство закордонних справ України: [Веб-сайт]. 2021. URL: <https://mfa.gov.ua/dvostoronnye-spivrobitnictvo/2-td> (дата звернення: 24.01.2024).
25. Двостороннє співробітництво - 1 ТД // Міністерство закордонних справ України: [Веб-сайт]. 2021. URL: <https://mfa.gov.ua/dvostoronnye-spivrobitnictvo/1-td> (дата звернення: 24.01.2024).

26. Варшавська Н. Г. Аналіз конкурентного середовища європейського аграрного ринку // Зб.наук.праць / Ужгород.нац.універс.. Ужгород: Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2017. С. 60.
27. Іванова Л. О., Музика О. М. Кон'юнктура ринків: книга. Львів: Львівської комерційної академії, 2011. 477 с.
28. Смесова Л. В. Кон'юнктурний аналіз сучасного світового ринку товарів та послуг // Economics Bulletin. 2022.№ 1. С. 62-76.
29. Опорний конспект лекцій з дисципліни «КОН'ЮНКТУРА ЄВРОПЕЙСЬКИХ РИНКІВ» для студентів IV курсу денної та заочної форми навчання спеціальності «Європейська економіка». Західноукр. нац. ун-т, 2012. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/retrieve/16455/fmbm_k_me_2009_s_me_con_L_EK.pdf.
30. ТЕМА 6. Дослідження кон'юнктури ринку. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=352320>].
31. GDP, current prices. *International monetary fund*. URL: <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/EU/AUT/BGR/HRV/DNK/EST/FIN/FRA/DEU/HUN/IRL/ITA/LTU/LUX/LVA/MLT/NLD/POL/ROU/SVN/SVK/SWE/GRC/PRT/BEL/CYP/CZE/ESP?year=2024&axis=1>og (date of access: 24.01.2024).
32. Статистика. ВВП країн ЄС. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1373462/gdp-per-capita-eu-member-states-2022/>.
33. Industrial production statistics. *Eurostat*. 2023. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Industrial_production_statistics#Overview.
34. Production in industry - monthly data. *Eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sts_inpr_m/default/table?lang=en.
35. Extra-EU trade in agricultural goods. *Eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Extra-EU_trade_in_agricultural_goods.

36. International trade in goods. *Eurostat*. 2023. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods.
37. Imports of goods and services (annual % growth) - European Union. *The world bank*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.KD.ZG?locations=EU>.
38. Key ECB interest rates. *European central bank*. URL: https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/key_ecb_interest_rates/html/index.en.html
39. Early 2021 data on businesses more detailed & complete. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20221220-4> (date of access: 28.01.2024).
40. EU enlargement policy. *European Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/enlargement/>
41. Європейська інтеграція Вишеградських країн: досвід реформ та уроки для України. Фонд Демократ. ініціативи, 2014. URL: <https://dif.org.ua/article/evropeyska-integratsiya-vishegradskikh-krain-dosvid-reform-ta-uroki-dlya-ukraini>
42. Poland's way to the European Union, w: The EU Effect : Perspectives on The EU from The Central and South-Eastern Europe / eds. Aziz Tuncer, Hakan Demir. - Sakarya : Sakarya Yayincilik, 2017. - с. 123-150.
43. Руслан Демчишак. Особливості євроінтеграційного процесу у польщі: внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри. *Політичні науки*. 2015. Т. 1, № 2. С. 13–18.
44. ЄС за три роки: країна, якій вдалося. *Блог Олександра Водяннікова*. URL: https://lb.ua/blog/oleksandr_vodennikov/583334_ies_tri_roki_kraina_yakiy_vdalosya.html
45. Савка В. Я. Особливості політики європейської інтеграції Словацької Республіки 1993-2003. *Ужгородський національний університет*.

URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/16954/1/Savka%20V.%20Slovakia.pdf>.

46. І. І. Вовканич В.І Андрейко. Застосування досвіду країн «вишеграду» в контексті європейської інтеграції України. *Євроінтеграція України у контексті досвіду країн ЄС: аналіз перспектив, викликів і наслідків для політичної системи України*. Ужгород. С. 151–160.
47. Пузанов І. І. Вплив експортоорієнтованої та імпортозамінної стратегії на характер і напрями економічного зростання. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2014. № 1. С. 44–52.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvhastat_2014_1_9
48. Оцінка впливу війни. *IOM Ukraine*. 2022. URL: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/sme_doslidzhennya_presentation.pdf
49. Статистична інформація. *Держстат*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
50. О. О. Алімова Експортний потенціал України: проблеми та перспективи реалізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. №3 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=556>
51. Методика розрахунку індикаторів ділових очікувань. *Державна служба статистики України*. 2021. URL: https://ukrstat.gov.ua/norm_doc/2021/301/301.pdf
52. Latest business and consumer surveys. *European Commission*. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/business-and-consumer-surveys/latest-business-and-consumer-surveys_en
53. Кошельок Г.В. Фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства. *Одеський національний економічний університет*. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/213.pdf>
54. Talking about competitiveness in Europe: Productivity not protection. 2023. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/talking-about-competitiveness-europe-productivity-not-protection>

55. Internal and external factors for SME success. International labour organization, 2021. 58 p. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---act_emp/documents/publication/wcms_830580.pdf.
56. Сильні та слабкі сторони конкурентоспроможності України. II «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»: Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 22 квіт. 2021 р.
57. «Д.Трейдінг» має намір до кінця року поповнити свою балансувальну групу 1000 МВт потужності ВДЕ не зі сфери ДТЕК. 2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/greendeal/930033.html>
58. Leading online stores in Ukraine in 2022, by e-commerce net sales revenue. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/forecasts/1373447/ukraine-top-online-stores>
59. Фінансова звітність компанії EPAM. URL: <https://investors.epam.com/quarterly-earnings/default.aspx>
60. EDF swing to profit thanks to price increases. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/business/energy/edf-swings-back-profit-h1-thanks-price-increases-2023-07-27/>
61. Retail trade in Europe - Statistics and Facts. URL: <https://www.statista.com/topics/4017/retail-trade-in-europe/#topicOverview>
62. Revenue of leading mining companies in Europe in FY 2022. URL: <https://www.statista.com/statistics/443828/top-mining-companies-in-europe-by-revenue/>
63. Top 10 IT Services Companies in Europe in 2021 by Revenue. *Global data*. URL: <https://www.globaldata.com/companies/top-companies-by-sector/technology-media-and-telecom/europe-it-services-companies-by-revenue/>
64. Performance of the agricultural sector. *Eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Performance_of_the_agricultural_sector#Value_of_agricultural_output

65. Бурейко Н., Максак Г., к.політ. н. Шелест Г. Українська призма: Зовнішня політика 2022. Аналітичне дослідження // ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка» — Київ, 2023. — с. 308
66. Галина Трипольська, Геннадій Рябцев, Леонід Віткін. Інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС в умовах війни: виклики та можливості. ГО «Український центр європейської політики». 2023. URL: <https://www.kas.de/documents/270026/22934445/UA+2023+UCER+Ukraine\'+integration+into+the+EU+internal+market+in+the+condition+of+war+challenges+and+opportunities+.pdf/ca22c1d7-45ee-3e2c-d874-bd8dfb1a1710?version=1.0&t=1686055086884>
67. ЄВРОПЕЙСЬКА ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 363 с.
68. European Critical Raw Materials Act. Eurostat. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/european-critical-raw-materials-act_en
69. Гронтковська Г.Е. Міжнародна економіка: Навч. пос./ Г.Е. Гронтковська, О.І. Ряба, А.М. Венцурик, О.І. Красновська / - К.: ЦУЛ, 2014. – 384 с.
70. На шляху до угоди АСАА: уряд привів ще один техрегламент у відповідність до норм ЄС. *Міністерство економіки України*. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=3ad5740c-119c-4113-8a1b-f7673065eb71&title=NaShliakhuDoUgo>
71. Економічні аспекти співробітництва України з країнами Європейського Союзу. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень No 1(77), 2023 Національного університету оборони України* : Збірник. 77-ме вид. Київ, 2023. С. 33–39. URL: <http://znp-cvsvd.nuou.org.ua/article/view/283326/277483>.
72. Ефект цифрової синергії. Які перспективи для розвитку ІТ-сектору та стартап-індустрії відкриває очікуваний вступ України до ЄС. *EU Країна Voice*. URL: <https://forbes.ua/innovations/efekt-tsifrovoi-sinergii-yaki-perspektivi-dlya->

[rozvitku-it-sektoru-ta-startap-industrii-vidkrivae-ochikuvaniy-vstup-ukraini-does-29082023-15636](#) (дата звернення: 24.01.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Table 1

Milestones of Ukraine-EU cooperation

Date	Milestone
2 December 1991	In the Declaration on Ukraine, the European Union noted the democratic character of the All-Ukrainian Referendum and called on Ukraine to maintain an open and constructive dialogue with the EU.
October 1993	Kyiv opening of the European Commission Representation in Ukraine.
14 June 1994	A Partnership and Cooperation Agreement between Ukraine and the EU is signed.
1 June 1995	Temporary Agreement on Trade and Issues Related to Trade Between Ukraine and the European Community, the European Coal and Steel Community and the European Atomic Energy Community is signed.
July 1995	The Mission of Ukraine to the European Union is established.
June 1996	The European Union recognised the status of Ukraine as a country with a transitional economy.
1 March 1998	Partnership and Cooperation Agreement between Ukraine and the EU came into force.
11 June 1998	The Decree of the President of Ukraine approved the Strategy of Ukraine's integration to the EU.
10 December 1999	The European Council approved the EU Common Strategy on Ukraine aimed at strengthening the strategic partnership between Ukraine and the EU.
11 October 2000	The resolution of EU Council removing Ukraine from the list of non-market economies became effective.
15 March 2001	The European Parliament adopted a Resolution on the EU Common Strategy on Ukraine.
February 2005	A Joint EU-Ukraine Action Plan (a framework for key reforms in Ukraine) was endorsed by the European Council.
March 2007	EU and Ukraine started talks about a new "wider agreement", aiming at offering a legal framework for a closer economic cooperation, including a free trade area, and a better political dialogue.
18 February 2008	Talks on free trade agreement between Ukraine and EU started.
29 October 2008	Negotiations on visa-free travel started.
2009	Eastern Partnership cooperation mechanism established for Ukraine and five other post-Soviet countries.
30 March 2012	The EU-Ukraine Association Agreement (AA) was initiated.
2012	Ukraine-EU relations deteriorated because then-president Yanukovich jailed the opposition leaders (Yuriy Lutsenko and Yulia Tymoshenko). Later he released Lutsenko.
29 November 2013	Yanukovich refuses to sign the AA at the Vilnius summit at the insistence of Russia. Euromaidan protests begin.
21 March 2014	Political part of the Association Agreement signed by the Prime Minister Yatseniuk.
27 June 2014	Economic part of the AA signed by the President Poroshenko.
16 September 2014	AA ratified by Ukraine.
December 2014	The EU Advisory Mission for Civilian Security Sector Reform Ukraine is deployed.
1 January 2016	The Deep and Comprehensive Free Trade Area between Ukraine and the EU entered into force.
April 2016	Referendum in Netherlands on AA ratification (the result is a "no"). Other EU states have ratified the AA by that time.
December 2016	To address the results of the referendum, EU member state governments decided to make legally binding clauses of the AA that stated that the EU did not commit to grant Ukraine EU membership candidate status, provide security guarantees, military or financial aid, or free movement within the EU.
11 May 2017	Ukraine was granted visa-free travel with the EU.
1 September 2017	AA fully enters into force.
2021	An annual dialogue between EU and Ukraine on cybersecurity and cyber defense is launched.
12 October 2021	Ukraine and the EU sign the Common Aviation Area Agreement, and agreements on Ukraine's participation in the EU Horizon Europe and Creative Europe programmes.
17 December 2021	The National Energy and Utilities Regulatory Commission of Ukraine certified Ukrenergo as a European-type transmission system operator according to the ISO model. This opened the door to official membership in ENTSO-E.
28 February 2022	Ukraine submitted an application to join the EU.
April 2022	Ukraine filled in the questionnaire for consideration by the EU Commission.
26 April 2022	Ukraine became an observer member of ENTSO-E. In March, Ukrainian grid was synchronised with the EU one and disconnected from Russia and Belarus.
June 2022	Ukraine is granted EU candidate status.

Sources: Compiled by author based on the data of Wolczuk (2003), Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, and Ukraine-Europe (2021).

Основні аспекти двосторонніх відносин між Україною та країнами ЄС [24,25]

Країна	Характеристика існуючих двосторонніх відносин між 27-ма країнами-членами ЄС та Україною
Австрія	- 89 чинних двосторонніх документів; - 6 місце за обсягами ПП в економіку країни; - 2023 підписано меморандуми про енергетичне партнерство; - 2022 підписано меморандум у сфері цифровізації; - підтримка проєкту щодо українськомовних аудіогідів в музеях
Бельгія	- 18 чинних двосторонніх документів; - співпраця в галузі науки та освіти; активізація співпраці у культурній сфері;
Болгарія	- 104 чинних двосторонніх документи; - економічна співпраці; співробітництво в культурно-гуманітарній сфері; співпраця у науково-технічній галузі (українська ІТ-компанія «SoftServe» представлена в Болгарії як Центр розробок програмного забезпечення)
Греція	- 47 чинних двосторонніх документів; торговельне сальдо позитивне;
Данія	- 70 двосторонніх угод про співпрацю; реалізація Програми та створення фондів задля інтеграції України в НАТО; підтримка вступу України до ЄС; - позитивне сальдо торгового балансу; - є активним інвестором в економіку України
Естонія	- 85 двосторонніх угод; - фінансова підтримка України у військовій справі; негативне торговельне сальдо; культурна співпраці завдяки українській діаспорі; співпраці у професійно-технічній освіті ІТ-технологій цифровізації
Ірландія	- 7 двосторонніх чинних документів; - негативне сальдо торгового балансу; інвестор у промислову галузь та будівництво України
Іспанія	- Позитивне сальдо торгівлі так як Іспанія є імпортером пшениці; - фінансування військової оборони України через Європейський фонд миру; культурно-гуманітарна співпраці;
Італія	- 38 двосторонніх документів; - ключовий напрям для експорту; військово-технічне співробітництво;
Кіпр	- 16 двосторонніх документів; ділове співробітництво завдяки бізнес асоціації; позитивне сальдо торгівлі; співробітництво у галузі культури та галузі освіти та науки
Латвія	- 92 двосторонніх документа; підтримка інтеграції України до ЄС та НАТО; - фінансова підтримка військово-оборонних питань; освітньокультурне співробітництво;
Литва	- 170 чинних двосторонніх документів; перша держава-член ЄС з якою підписано «Спільну декларацію щодо європейської перспективи України» (18 березня 2021 року); започатковано інституційний механізм «Люблінський трикутник» та інші; провідний інвестор; сальдо торгівлі негативне; реалізація впровадження аудіогідів в музеях Литви; підтримка на шляху до НАТО та ЄС
Люксембург	- співробітництво в галузі науки та освіти;
Мальта	- 13 двосторонніх документів
Нідерланди	- 42 чинних двосторонніх документи; співпраця у наукових дослідженнях; співпраця за напрямками боротьби з кібератаками; співпраця щодо інноваційного досвіду в системі охорони здоров'я; - провідний зовнішньоекономічний партнер;
Німеччина	- 90 чинних двосторонніх документів; за обсягами товарообігу Німеччина посідає 2 місце
Польща	- 156 чинних двосторонніх документів; інституційний механізм у сфері безпеки «Люблінський трикутник»; співробітництво в галузі культури та освіти;
Португалія	- 64 двосторонніх документів; співпраця у культурній сфері; гуманітарне співробітництво
Румунія	- 70 чинних документів; співробітництво між торговими палатами країн; науково-технічне співробітництво;
Словаччина	- 117 чинних двосторонніх документів; створення Українсько-словацького міжнародного центру інновацій та трансферу технологій; культурно-гуманітарна співпраця;
Словенія	- 33 двосторонніх документи; співробітництво у науково-освітній сфері;
Угорщина	- Більше сотні двосторонніх міжнародних документів; - співпраця в рамках міжнародних ініціатив; співпраця в енергетичній галузі;
Фінляндія	- 48 чинних двосторонніх угод; створення побратимський звязків між містами України та Фінляндії як інструмент зміцнення взаємин
Франція	- 86 чинних двосторонніх угод; співробітництво у галузі науки і освіти; інвестиції в сільське господарство ІТ сферу енергетику
Хорватія	- Наукове та освітнє співробітництво
Чехія	- Більше сотні міжнародних документів; науково-технічне співробітництво
Швеція	- 26 двосторонніх документів; - співробітництво спрямоване на реалізацію національний реформ згідно з вимогами ЄС; є найбільшим торговим партнером у Північній Європі

Ім'я користувача:
Міжнародної економіки Москалюк Наталія

ID перевірки:
1016093518

Дата перевірки:
02.02.2024 12:03:19 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
02.02.2024 12:04:45 EET

ID користувача:
100005722

Назва документа: КМР_Нагорна О.П_Євроінтеграц. вектор конкурентного розвитку України економічні ефект...

Кількість сторінок: 106 Кількість слів: 24415 Кількість символів: 190368 Розмір файлу: 782.88 KB ID файлу: 1015809396

17.5% Схожість

Найбільша схожість: 1.99% з Інтернет-джерелом (<https://mfa.gov.ua/dvostoronnye-spivrobitnictvo/krayini-yevropi>)

15% Джерела з Інтернету 361 ..... Сторінка 108

10.7% Джерела з Бібліотеки 382 ..... Сторінка 115

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 28

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

**Збірник матеріалів
студентської науково-практичної Інтернет-конференції**

**м. Київ
23 листопада 2023 р.**

ЗМІСТ

Коган В.Ю.	8
Пріоритетні напрями економічного розвитку міжнародної торгівлі України	
Кузнєцов О. А.	11
Взаємозв'язки України з країнами Центральної Європи в рамках субрегіональних економічних організацій	
Самура О.О.	14
Стан та тенденції розвитку світового ринку франчайзингу	
Сінчук П.С.	17
Механізми функціонування офшорних зон в світовій економіці	
Астахов О.А.	20
Теоретичні аспекти управління фондовим портфелем	
Шаповалова Д.П.	21
Особливості розвитку столичних мегаполісів	
Іванов І.О.	24
Необхідність трансформації фінансової звітності українських підприємств в умовах сьогодення	
Кавінська А.М.	27
Розвиток та становлення столичних мегаполісів	
Шибря Д.С.	29
Аналіз інвестиційної привабливості міжнародної корпорації	
Грищенко Ю.Ю.	33
Кількісні та якісні методи оцінки фінансового ризику	
Швед М.-Т.І.	37
Сучасний стан методів регулювання платіжного балансу України	
Базилевська Ю.В.	40
Економічне партнерство України та США у контексті реформування та повоєнного відновлення економіки України	
Басараб Е.С.	43
Альтернативні сценарії формування сучасної валютної системи	
Брусенцева К.В.	46
Підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств України	
Грачов В.О.	50
Трансформаційні зміни валютної системи України в умовах повоєнного відновлення	
Довженко М.О.	51
Детермінанти відновлення економіки України в умовах фінансової кризи	
Івженко О.О.	54
Сучасна міграційна криза: тенденції, особливості та виклики	
Кіршов К.В.	57
Міжнародний вимір відновлення економіки України	
Кобрин І.А.	61
Вплив зеленого розвитку на конкурентоспроможність мегаполісів та їх стійкість у майбутньому	
Комісаренко А.Г.	64
Вплив криптовалют на фінансову стабільність та розвиток економіки України	
Костенко В.В.	67
Інтелектуальний ресурс глобального економічного розвитку	
Котис М.Я.	71

Інвестиційні можливості міграційного капіталу в Україні	
Любоженко Є.	74
Україна в системі міжнародних перевезень харчових продуктів	
Маков О.А.	78
Розвиток нанотехнологій у формуванні міжнародної конкурентоспроможності України	
Мешкова А.С.	83
Аналіз ризиків міжнародного інвестування в умовах геополітичної нестабільності	
Нагорна О.П.	86
Зелене повоєнне відновлення України в контексті інтегрування до Європейського Союзу	
Нечпорок А.В.	90
Міжнародна торгівля України в умовах системних викликів	
Полякова К.А.	94
Вплив війни в Україні на світовий ринок соняшникової олії	
Росляков А.А.	97
Загальний контекст світових фінансових криз та загрози виникнення нових	
Савченко В.В.	101
Виклики та можливості українського ринку м'яса в умовах євроінтеграції	
Самойленко В.Ю.	104
Сучасні методи оцінювання розвитку міжнародної торгівлі	
Самсонова К.О.	106
Детінізація економіки як базис формування фінансової стабільності України	
Логвиненко Є.О.	109
Перспективи екологізації вітчизняної металургійної індустрії	
Тоцький Д.В.	113
Глобальні та регіональні фактори міграційної кризи в Європі	
Коваль Ю.О. , Швачка В.В.	116
Корпоративні фінансові стратегії в процесах злиття та поглинання у міжнародному бізнесі	
Ніаголієв Олександр	119
Creative Economy As A Key Source Of Social Development	
Лисков О.І.	122
Механізми впливу глобалізації на трансформацію світової економіки	
Денежкін Д.І.	126
Стратегічне партнерство України та Німеччини	
Костенко В. В.	129
Інтелектуальний ресурс глобального економічного розвитку	
Мошинський М.Р.	132
Технологічна кластеризація економіки України як пріоритетний напрям її повоєнної відбудови	
Арапова К.О.	135
Тенденції залучення іноземних інвестицій в економіку України	
Аршакян Р.Т.	139
The Main Directions Of Implementation Of The Policy Of International Financial Institutions For Ukraine During The War To Ensure The National Interests Of The Country	
Можна В.О.	142
Впровадження та розвиток принципів ESG як шлях до розширення партнерських	

програм з ЄС щодо фінансування відновлення економіки України	
Михальчук Д.В.	145
Сучасні тенденції формування та управління золотовалютних резервів України	
Свенціцький В.В.	148
Роль міжнародних партнерів у післявоєнній відбудові України	
Штабель С.О.	152
Глобальні тенденції розвитку ринку цифрових фінансових послуг	
Леута І.М.	155
Домінантні тенденції цифрового маркетингу провідних міжнародних компаній	
Грицутенко О.В.	158
Використання інноваційних технологій у сучасних міжнародних ланцюгах постачання паперу	
Плахотник О.В.	161
Необхідність і напрями регіональної диверсифікації українського експорту	
Стоколос О.Д.	164
Необхідність європейських інвестиційних проектів в Україні	
Гриценко К.О.	167
Транснаціональні компанії в глобальній економіці: комплексний огляд їх впливу та викликів	
Котик Є.В.	170
Міжнародна трудова міграція та її наслідки	
Каплун М.Р.	174
Нормативно-правові виклики для вітчизняної логістичної компанії при виході на ринок Європи	
Гузь В.К.	180
Особливості підтримки малого та середнього бізнесу в Італії	
Подрез Ю.В.	184
Ключові фактори конкурентноспроможності компанії «VOLKSWAGEN AG» на глобальному ринку	
Корженівська-Кравченко А.А.	187
Трансформація енергетичного ринку ЄС: вплив війни в Україні на розвиток відновлюваних джерел енергії	
Артюх К.О.	190
Трансформація світової економіки на сучасному етапі розвитку: вплив геоекономічних конфліктів	
Василенко Н.О.	192
Основні засади формування цифрового ринку ЄС	
Міщенко М.А.	194
Особливості зайнятості жінок в ІТ-сфері Європейського Союзу	
Гурін В.В.	197
Шляхи врегулювання міграційної кризи в Європі	
Корсонюк О.П.	201
Конкурентноспроможність української аграрної продукції на ринку ЄС	
Швед А.М.	203
Реалізація європейських інвестиційних проектів в Україні	
Заїка О.С.	208
Банки як посередники на міжнародному фінансовому ринку	
Вишняк В.Р.	211
Вплив соціальних мереж на міжнародні стратегії в медіа бізнесі	
Стьопич Н.В.	215

Тенденції розвитку світового ринку металургійної продукції	
Маслов К.О.	219
Характеристика та аналіз міжнародного ринку нафти	
Добрідень Д.Р.	223
Стратегія виходу українського підприємства на зарубіжний товарний ринок	
Левченко С.Т.	227
Розвиток фінансового ринку України в сучасних реаліях функціонування світового фінансового ринку	
Чухно К.С.	230
Глобальні фінансові інститути у світовій інституційно-регуляторній системі	
Кухар А.О.	233
Міжнародний вимір відновлення економіки України	
Загірняк А.С.	236
Управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах глобалізації	
Іванченко О.Ю.	239
Штучний інтелект в системі управління підприємством	
Касянчук К.О.	242
Розвиток двосторонніх міжнародних економічних зв'язків України з Республікою Польща	
Конончук О.В.	247
Управління проектами по SCRUM: сучасні підходи та інструменти	
Назарець Я.С.	250
Особливості системи управління персоналом SAMSUNG ELECTRONICS в контексті корейської культури	
Романов А.В.	253
Міжнародні компанії у відновленні економіки України	
Пачкаєва К.Д.	255
Управління рекламною діяльністю в міжнародному бізнесі	
Подколзін М.О.	258
Концептуальні засади організації маркетинг-менеджменту в системі управління компанією	
Ргішев М.Є.	261
Процедура реєстрації прав інтелектуальної власності у контексті міжнародних стандартів та її проблематика	
Борецький Д.Ю.	265
Теоретичні аспекти управління рекламною діяльністю в міжнародному бізнесі	
Сафсаф Ф.Р.	268
Сучасний стан ринку логістичних послуг в Україні	
Кошовий О.В.	271
Шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності продукції українських підприємств	
Fetman V.F.	274
Effectiveness And Problems Of International Companies Functioning In Ukraine: The Coca-Cola Case	
Voitko I.Y.	276
Ways Of Increasing The Competitiveness Of Ukrainian Producers On The World Market	
Ткачук А.В.	278
Управління розвитком персоналу міжнародних корпорацій (на прикладі компанії APPLE)	
Veronika Tumasova	283

Risk Management In International Corporations In The Age Of Globalization Шляхова А.М.	286
Розвиток середніх підприємств в умовах повоєнного відродження економіки України Yakovliev Anton	289
Analysis Of Foreign Debt Of Developed Countries Лазаренко Д.В.	292
Торгово-економічні відносини України та ЄС під впливом повномасштабного вторгнення росії в Україну Патерук Н.В.	298
Відновлення української економіки в умовах війни: міжнародна підтримка та внутрішні ресурси Pustovit Bohdan O.	305
Marketing Tools Of International Companies In The Economic Recovery Of Ukraine Харницький Н.І.	307
Фундаментальні засади використання FINTECH у фінансовій сфері Макарчук Є.В.	310
Сучасні особливості євроінтеграційної стратегії України Коновалюк Д.Я.	313
Підвищення конкурентоспроможності українських підприємств на світовому ринку Якушевський Н.В.	318
Міжнародна економічна діяльність компанії на прикладі T.B FRUIT Сеїдов Е.М.	320
Розвиток інноваційного співробітництва України та Європейського Союзу Шафран Ю.М.	324
ТНК в сучасному міжнародному бізнесі на прикладі компанії TOYOTA MOTOR CORPORATION Гайдай В.О.	327
Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні (адаптація зарубіжного досвіду) Хоменко Д.С.	333
Особливості управління експортно-імпортною діяльністю українських підприємств на прикладі ТОВ «БОККО» Давиденко О.В.	337
Логістичні мережі України: сучасний стан та перспективи відновлення Хорт О.К.	340
Міграційні загрози соціально-економічній безпеці Європейського Союзу	

ЗЕЛЕНЕ ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРУВАННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Останнім часом Україна активно займається реформуванням сфери довкілля, в рамках євроінтеграційного розвитку України, що є великим кроком на шляху до повоєнного відновлення. Кліматичні зміни вимагають реформ в цій сфері на низці рівнях взаємодії і взаємовпливу суспільства, включаючи законодавчий, інституційний, економічний та соціальний.

Зростання екологічних проблем, зокрема забруднення повітря, води, та знищення природоохоронних територій – проблеми в сучасних умовах та виклики для держави, яка прагне втілити європейські стандарти у своїй діяльності. Зелене відновлення, орієнтоване на забезпечення сталої екологічної діяльності, відіграє ключову роль у формуванні позитивного іміджу будь-якої країни та покращенні якості життя громадян [1]. А для України зелене відновлення є насамперед фактором для створення передумов для посилення конкурентноспроможності в контексті євроінтеграції.

Варто зауважити і наголосити на тому, що ризики зміни клімату напряму пов'язані з фінансовими ризиками – збільшення волатильності світових цін, зростання інфляції, та фінансова нестабільність. Про щільний зв'язок між кліматом та монетарною політикою, пишуть і аналітики Національного банку України в липневому Інфляційному звіті [2]. В офіційній публікації НБУ зазначається, що у таких умовах роль центрального банку країни – мінімізувати вплив цінових шоків, зокрема, через розвиток фінансових ринків, як-от страхування та запровадження оцінки активів з урахуванням можливого негативного впливу зміни клімату, ринку форвардних операцій.

Україна має зобов'язання та наміри щодо зеленого відновлення згідно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, однак існують значущі виклики, які заважають ефективному впровадженню цих намірів. Для того, щоб досягти успіху в зеленому відновленні, Україні необхідно не лише зосередитися на розвитку відновлювальних джерел, на фінансуванні програм підтримки розробки енергоефективних рішень, на розвитку зеленої інфраструктури, на впровадженні рециклінгу (екологічної утилізації сміття), розробляти заходи щодо збереження біорізноманіття, але й враховувати соціокультурні та політичні виклики. Залучення громадськості у процес

зеленого відновлення, створення ефективної системи екологічного виховання та взаємодії з бізнес-структурами - є ключовими аспектами, які також варто враховувати в контексті зеленого відновлення України.

Зауважимо, що 21-го квітня, Указом Президента було створено Національну раду з відновлення України від наслідків війни [3]. Президентом України озвучувались різні ідеї повоєнного відновлення країни: від патронатства українських міст європейськими державами до полегшення умов ведення бізнесу в Україні і цифровізації. Тому вже зараз тривають дискусії та складаються плани щодо розбудови України, зокрема обговорень потребує і зелена відбудова згідно з європейськими стандартами з охорони довкілля та сталого розвитку для країн-кандидатів в ЄС [4, с. 121-134].

«Зелена політика» - це динамічний процес, ініціативи якої можуть змінюватися відповідно до зовнішніх або внутрішніх факторів. Однак, початкова місія нової "зеленої" політики полягає в досягненні рівноваги між інтересами громадськості, бізнесу та довкілля. Дії, спрямовані на підтримку життєдіяльності людей, такі як відновлення критичної інфраструктури, повинні бути оперативними та швидкими. Однак необхідно не лише враховувати вартість проєктів на сьогоднішній день, але й розглядати їхню довгострокову ефективність імплементуючи концепцію «зеленої відбудови» (з англ. Green Bulding) метою якої є створення енергоефективних, екологічно чистих та здорових для мешканців об'єктів.

Варто зазначити, що співпраця з європейськими партнерами в області зеленого відновлення може забезпечити Україні доступ до технологій, фінансової підтримки та експертного досвіду. Важливим етапом буде також гармонізація законодавства України з законами Європейського союзу в галузі охорони навколишнього середовища в таких напрямках:

- Інтеграція принципів природоохоронної та кліматичної політики з урахуванням пріоритетів Європейського зеленого курсу (ЄЗК), такі як

модернізація економіки, декарбонізація, чисте виробництво, збереження біорізноманіття та перехід до сталих сільськогосподарських практик.

- Ефективна інвестиційна політика та фінансове забезпечення економічного відновлення створюючи виробничі ланцюги з високою додатковою вартістю.

- Розвиток зеленої економіки базуючись на низькому викиді вуглецю, енергоефективності, ефективному, інноваційному та чистому виробництві з метою розширення можливостей та вибору для національної економіки, використовуючи відповідну фіскальну політику.

- Використання європейських екологічних інструментів з дотриманням екологічного законодавства, використовуючи стратегічну екологічну оцінку (СЕО) планів та програм та оцінки впливу на довкілля (ОВД).

- Посилення ролі місцевого самоврядування та участі громадян у розробці стратегій післявоєнного відновлення на принципі субсидіарності, забезпечуючи розвиток реформ децентралізації.

У контексті зеленого повоєнного відновлення України ряд організацій уклали партнерську угоду. Даний альянс об'єднав в собі різноманітні громадські організації, що активно сприяють зеленому розвитку та стали частиною стратегії відновлення України після військових подій і є перспективним прикладом співпраці громадянського суспільства для забезпечення сталого екологічного розвитку України.

Для досягнення успіху в зеленому відновленні та інтеграції до ЄС, Україні необхідно враховувати технічні, фінансові, соціокультурні та політичні виклики. Потрібно залучати громадськість тим самим вибудовувати нову систему екологічного виховання населення. Співпраця з бізнес-структурами є також ключовими аспектами для успішної реалізації зеленого відновлення. Враховуючи європейські стандарти з охорони довкілля та сталого розвитку Україні варто розвивати інноваційні екологічні

технології співпрацюючи з європейськими партнерами для конкурентної євроінтеграції України.

Список літератури:

1. Повоєнне відновлення України має бути зеленим [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.dossier.org.ua/news/wnp-position-paper>
2. Національний банк України. Інфляційний звіт [Електронний ресурс] / Національний банк України // 2020 – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020-Q3.pdf?v=4
3. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225>
4. Бородіна О. А., Ляшенко В. І. Повоєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. Вісник економічної науки України. 2022. № 1 (42). С. 121- 134.

Нечипорук А.В.

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ СИСТЕМНИХ ВИКЛИКІВ

За останні роки перед Україною постала значна кількість системних викликів, які мають значний вплив на всі аспекти економічної діяльності країни, в тому числі на міжнародну торгівлю товарами і послугами, особливий негативний вплив на операції з міжнародної торгівлі був спричинений війною Росії проти України, тобто очевидним є той факт, що тема яка розглядається є зараз дуже актуальною.

Перш за все варто розглянути, які обсяги міжнародної торгівлі були у повоєнні роки, щоб надалі зрозуміти, усі негативні наслідки, які були задані Україні в цій сфері через війну. В цілому очевидно, що обсяги торгівлі поступово зростали, окрім пандемійного 2020 р., а вже у 2021 р. було досягнуто піку за останні 7 років, експорт України зріс майже на 20 млн. дол. порівняно з 2020 р. Зокрема, у 2021 р. країна посіла друге місце в світовому експорті зерна, поступившись лише США. За даними ООН, зерно з України нагодувало понад 400 млн. людей у всьому світі та становило 10%